

พลังสื่อมหัศจรรย์

สร้างสรรค์เด็กปฐมวัย

พลังสื่อมหัสจรรย์

สร้างสรรค์เด็กปฐมวัย

พลังสื่อมหัศจรรย์ สร้างสรรค์เด็กปฐมวัย

ผู้เขียนและบรรณาธิการ

วันดี สันติวุฒิเมธี

จัดรูปเล่มและพิสูจน์อักษร

สุชาดา เสโส

ออกแบบปก

เอกสิทธิ์ ชูวงศ์

พิมพ์ครั้งแรก

พฤศจิกายน 2561

จำนวน

1,000 เล่ม

พิมพ์ที่

วนิดาการพิมพ์ 14/2 หมู่ 5 ต.สันผีเสื้อ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ 50300 โทร. 053-110503-4

สนับสนุนการจัดทำโดย คณะทำงานบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพ โครงการ
มหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่ม Wearehappy. องค์กรสาธารณ-
ประโยชน์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ (สสส.)

ความเป็นมา

โครงการ “มหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” เป็นโครงการซึ่งดำเนินการสนับสนุนงบประมาณแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านแนวคิด 3 ดี (สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี) มาตั้งแต่ปี 2557 จนปิดโครงการปีที่ 4 ไปในเดือนตุลาคม 2561 และปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าร่วมโครงการปีที่ 1-3 รวมทั้งหมด 528 ศูนย์ และในปีที่ 4 จำนวน 100 ศูนย์ โดยในจำนวนนี้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก “3 ดี” ได้รับการคัดเลือกให้เป็นต้นแบบทั้งหมด 17 ศูนย์ ตลอดระยะเวลาสามปีที่ผ่านมา ทางโครงการฯ ได้พบกับความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกหลายด้าน ทั้งต่อครู เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงหน่วยงานวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ เกิดมุมเรียนรู้เพื่อเสริมประสบการณ์ต่างๆ ทั้งมุมน้ำ มุมทราย มุมนิทาน เกิดการสร้างพื้นที่เล่นกลางแจ้งสำหรับเด็กเพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้น เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างพ่อแม่และคนในชุมชนมากยิ่งขึ้นในการพัฒนาศูนย์ฯ เพื่อลูกหลานของตนเอง เป็นต้น ความสำเร็จดังกล่าวส่งผลให้ในปีที่ 4 ทางโครงการฯ ได้ยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบจำนวน 9 ศูนย์ให้กลายเป็นพี่เลี้ยงพัฒนาศักยภาพของศูนย์ฯ เด็กเล็กในพื้นที่จังหวัดเดียวกันและจังหวัดใกล้เคียงต่อไป

เนื่องจากทางโครงการฯ เล็งเห็นว่าตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการสามปีที่ผ่านมา มีองค์ความรู้ต่างๆ จากการพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็กแบบ 3 ดี เกิดขึ้นมากมาย และองค์ความรู้เหล่านี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็กทั่วประเทศต่อไปในอนาคต รวมทั้งยังมีประสบการณ์จากบุคลากรต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยเฉพาะครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชนท้องถิ่น ทางโครงการฯ จึงเห็นว่า การถอดบทเรียนการทำงานตลอดสามปีที่ผ่านมา รวมทั้งการติดตามถอดบทเรียนการทำงานในปีที่ 4 ซึ่งมีการพัฒนาการสร้างศูนย์ต้นแบบพี่เลี้ยงในจังหวัดต่างๆ จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการให้ทุนสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอนาคต รวมทั้งสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กแบบ 3 ดี เพื่อเป็นประโยชน์โดยกว้างสำหรับสังคมไทยต่อไป

ทีมงานผู้จัดทำ

สารบัญ

ความเป็นมา	3
บทที่หนึ่ง กว่าจะเป็นครอบครัวมหัสจรรย์	7
บทที่สอง พลังผู้นำของศูนย์พี่เลี้ยง	31
บทที่สาม บนถนนสู่ความเปลี่ยนแปลงของครูสี่ภาค	51
บทที่สี่ สานพลังชุมชนเพื่อการพัฒนาเด็ก	81
บทที่ห้า วิสัยทัศน์ผู้บริหาร	97
บทที่หก เส้นทางการเรียนรู้สู่ความสำเร็จ	129
ภาคผนวก	145
แนะนำกิจกรรม 3 ดี (สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี)	146
ประสบการณ์การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาวะ	152

- ครูศุณย์พัฒนาเด็กเล็กที่เข้าร่วมโครงการปี 4 หรือปี 60
- ดร. สรวงธร นาวาผล (ป่ากร) กับสายใจ คงทน (พีโก้) สองพี่เลี้ยงคนสำคัญของโครงการ

บทที่หนึ่ง

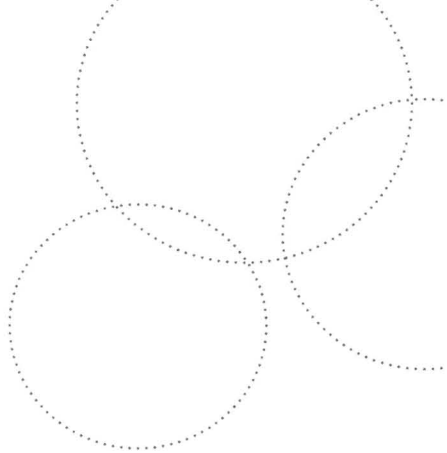
.....

กว่าจะเป็นครอบครัวหัตถ์

ความเป็นมาครอบครัวมหัศจรรย์

โครงการ “มหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยแผนระบบสื่อและวิถีสุขภาวะทางปัญญา สำนักส่งเสริมวิถีชีวิตสุขภาวะ (สำนัก 5) ได้สนับสนุนชุดโครงการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้วยแนวคิด 3 ดี คือสื่อดี พื้นที่ดี และภูมิดี (อ่านรายละเอียดในภาคผนวก) ดำเนินโครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านสื่อ ภูมิปัญญา พื้นที่กิจกรรมทางกาย เป็นแนวคิดของการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กที่เน้นการสร้างสุขภาวะที่ดี 4 ด้าน ประกอบด้วย กาย จิต สังคม และปัญญา

โครงการนี้เป็นการรวมพลังของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยสื่อสร้างสุขภาวะกับกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่เด็กในระดับปฐมวัย กระบวนการเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกฝังหล่อหลอมให้เด็กๆ เป็นพลเมืองเด็กที่มีทักษะชีวิต โดยใช้สื่อและกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กๆ สามารถเติบโตอย่างมีสุขภาวะดีครบทุกด้านและเติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคมที่มีคุณสมบัติพึงประสงค์ได้แก่ 1) อารมณ์ 2) ความสัมพันธ์ 3) สติปัญญา 4) วินัย 5) รู้จักแบ่งปัน 6) ความฉลาดรู้ทางสุขภาคนับจากวันที่เริ่มต้นโครงการจนถึงวันนี้ นับเป็นปีที่ 4 แล้ว ปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าร่วมโครงการมากกว่า 600 ศูนย์ มีเด็กและครูเข้าร่วมโครงการกว่า

30,000 คน พบว่าเด็กๆ ที่เข้าร่วมโครงการต่างได้พัฒนาร่างกายและเรียนรู้
อย่างมีความสุข ภูมิทัศน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการปรับปรุงให้มีพื้นที่ทาง
กาย มีมุมการเล่น แปลงปลูกผัก สนามให้ปีนป่าย เล่นสนุก ทำให้เด็กๆ มาเรียน
อย่างมีความสุข ขาดเรียนน้อยลงและมีพัฒนาการทางร่างกายที่แข็งแรง ที่สำคัญเด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น

นอกจากเด็กๆ จะมีพัฒนาการที่ดีแล้ว ครูผู้เข้าร่วมโครงการก็ได้พัฒนา
ศักยภาพเช่นเดียวกัน กิจกรรมเหล่านี้ได้ส่งเสริมให้ครูได้ทดลองออกแบบ
กระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในรูปแบบของการจัดพื้นที่
การจัดกิจกรรม และการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเปลี่ยนอันสำคัญ
ของโครงการที่เข้าไปติดอาวุธทางปัญญาให้กับคณะครูปฐมวัย

โครงการนี้ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดภายใต้คณะทำงานบริหารจัดการ
และพัฒนาศักยภาพโครงการมหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ฯ (Wearehappy)
นำทีมโดย ดร.สรวงธร นาวาผล และนางสาวสายใจ คงทน หรือชื่อที่สมาชิก
ครอบครัวมหัศจรรย์นิยมเรียกว่า “ป้าการ” และ “พี่ไก่” ซึ่งทำหน้าที่เป็น “พี่เลี้ยง”
และ “เพื่อน” ที่คอยดูแลสมาชิกครอบครัวมหัศจรรย์ให้ก้าวเดินตั้งแต่วันแรก
จนถึงวันสุดท้ายของการเข้าร่วมโครงการ คือระยะเวลาหนึ่งปี บทบาทของ
ทั้งสองท่านจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการนี้เป็นอย่างมาก

“

เรามองว่ากิจกรรมทางกายของเด็กไทยน้อยลง
เพราะสื่อหน้าจอทีวีและมือถือเริ่มเข้ามาในเด็กเล็ก
เด็กดูสื่อมากขึ้นจนเกิดพฤติกรรมเนือย
มีพัฒนาการช้า
จึงนำไปสู่แนวทางการออกแบบพื้นที่
ให้เด็กมีกิจกรรมทางกายเพิ่มมากขึ้น
โดยผ่านสื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี

”

จุดเริ่มต้นของการออกแบบกิจกรรม

นางสาวสายใจ คงทน หรือคุณไก่ เล่าถึงที่มาของการออกแบบกิจกรรมก่อนเริ่มต้นให้ทุนสนับสนุนแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปีแรกว่า

“เรามีการทดลองกับศูนย์ฯ เด็กเล็กในกรุงเทพฯ หนึ่งศูนย์ ระยะเวลาทดลองหนึ่งวัน โดยจัดกิจกรรมทำสื่อ เล่นทราย มุมเล่นสี รวมทั้งพวกเกม เพลง นิทาน ทดลองแบบถูกๆ ผิดๆ ผลการทดลองปรากฏว่าเด็กปฐมวัยสามถึงสี่ขวบยังไม่สามารถทำกิจกรรมศิลปะที่เอาไปทดลองได้ ตอนนั้นเราทำกิจกรรมพับกระดาษให้เป็นถูมือ และฉีกแปะให้เป็นรูปร่าง เด็กสนุกจริง แต่ยังลุกขึ้นมาทำเองไม่ได้ มีแต่ครูที่ทำได้ เลยปรับเปลี่ยนวิธีคิดว่า บางเรื่องต้องทำผ่านครู ให้ครูเป็นคนลงมือแล้วทำกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ร่วมกระบวนการ”

การทดลองทำกิจกรรมครั้งนี้ได้นำไปสู่การออกแบบโครงการปี 1 ในปี 2557 และได้รับการพัฒนารูปแบบการให้ทุนและกิจกรรมอบรมในแต่ละปีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมากขึ้น

“ตอนนั้นมองเรื่องแนวคิดยุทธศาสตร์ 3 ดี ว่าควรเอามาใช้ในศูนย์ฯ แต่จะใช้อย่างไรเพราะเป้าหมายเราเป็นระดับเด็กเล็ก เพราะฉะนั้นวิธีคิดที่ทำกับกลุ่มผู้ใหญ่ เหมือนต้องมองไปอีกแบบหนึ่ง กลุ่มเป้าหมายของเราเด็กก็จริง แต่เราต้องทำงานผ่านตัวกลาง คือครู เราต้องทำงานกับครูเพื่อให้ครูไปทำงานกับเด็กอีกทอดหนึ่ง”

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้รูปแบบกิจกรรมอบรมของโครงการนี้มุ่งเน้นไปที่ “การพัฒนาครู” เพื่อให้เกิด “การพัฒนาเด็ก” โดยเริ่มต้นตั้งแต่วันปฐมนิเทศครั้งแรก และมีการเสริมองค์ความรู้ให้กับครูตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการหนึ่งปี ผ่านการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาในระดับประเทศและระดับภูมิภาคประมาณสามครั้ง รวมทั้งการลงพื้นที่ให้คำปรึกษาโดยกลุ่มพี่เลี้ยง Wearehappy

“ตอนแรกปฐมนิเทศเราจะรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาเด็ก ซึ่งไม่ใช่แค่การผลิตสื่อ แต่ต้องเป็นการมีส่วนร่วมของเด็ก รวมไปถึงผู้ปกครองในท้องถิ่น นี่คือเป้าหมายที่วางไว้ แต่กระบวนการมันปรับเปลี่ยนไปบ้าง เมื่อเจอปัญหาระหว่างทาง ยุทธศาสตร์หลักมาจากแนวคิดนี้ แล้วถูกปรับให้เหมาะสมกับเด็กไปเรื่อยๆ”

เบื้องหลังแนวคิด 3 ดี (สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี)

คุณสายใจเล่าถึงปัญหาของเด็กไทยซึ่งนำมาสู่การออกแบบกิจกรรมตามแนวคิด 3 ดี คือ สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี ว่า

“เรามองว่ากิจกรรมทางกายของเด็กไทยน้อยลง เพราะสื่อหน้าจอทีวีและมือถือเริ่มเข้ามาในเด็กเล็ก เด็กดูสื่อมากขึ้นจนเกิดพฤติกรรมเนิ่ง มีพัฒนาการช้า จึงนำไปสู่แนวคิดการออกแบบพื้นที่ให้เด็กมีกิจกรรมทางกายเพิ่มมากขึ้น โดยผ่านสื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี ทั้งสามสิ่งนี้ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาให้เด็กได้เรียนรู้นอกห้องเรียนมากยิ่งขึ้น โดยให้ครูเป็นผู้ออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับเด็กในศูนย์ฯ ของตนเอง เราไม่ได้คาดหวังว่าพื้นที่ดีจะยั่งยืนหรือไม่ แต่เราหวังว่าวิถีคิดของครูต้องเปลี่ยน เด็กต้องมีกิจกรรมทางกาย ไม่ใช่ต้องมาอยู่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แล้วนำทั้งสื่อ พื้นที่ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดกระบวนการกับเด็กมากที่สุด และมองว่าทุกพื้นที่เป็นการเรียนรู้”

ผลจากการออกแบบพื้นที่ทางกายภายใต้แนวคิด Brain Base Learning (BBL) จึงเกิดสนามเด็กเล่นสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีกิจกรรมทางกาย และการเล่นอย่างสร้างสรรค์ โดยการใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ยางรถยนต์เก่า ท่อนไม้ ไม้ไผ่ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

เกินความคาดหมาย เพราะนอกจากจะทำให้เด็กเกิดความเปลี่ยนแปลงด้านพัฒนาการทางกายแล้ว ยังส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเวลาต่อมา

“ปกติเวลาเด็กใหม่ๆ มาโรงเรียนจะร้องไห้ เพราะถูกเอามายูในห้อง แต่เมื่อมีพื้นที่ดีจึงช่วยลดการร้องไห้ของเด็กได้มาก เพราะเด็กชอบวิ่งเล่นในสนามที่ครูทำขึ้น ตอนเริ่มต้นโครงการไม่ได้คิดว่าพื้นที่จะต้องถาวร แต่พอทำไปเรื่อยๆ ผู้ปกครองมาร่วมกันทำ จนทุกคนรู้สึกว่าได้กลายเป็นเจ้าของสนามเด็กเล่นนี้ และไม่ยอมให้ถูกทำลาย เลยเหมือนว่า โครงการให้เงินมาแค่นี้ แต่มันสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นมาโดยคนในชุมชนเอง”

จากปี 1 สู่ปี 4

ปัจจุบันโครงการมหัศจรรย์ฯ ดำเนินงานมาจนถึงปิดโครงการปีที่ 4 หรือรุ่นปี 60 และกำลังก้าวขึ้นสู่ปีที่ 5 ในช่วงปลายปี 61 นี้ โดยในแต่ละปีได้พัฒนาแนวคิดในการให้ทุน เริ่มจากปีแรกคือปี 57 ให้ทุนจำนวน 138 ศูนย์ และได้คัดเลือกศูนย์ต้นแบบขึ้นมา 17 ศูนย์ โดยศูนย์ฯ เหล่านี้ได้รับทุนต่อเนื่องในปี 58 ในปีที่ 2 ได้ให้ทุนจำนวน 200 ศูนย์ ต่อมาในปีที่ 3 ได้ให้ทุน 172 ศูนย์ และปีที่ 4 คือปี 60 ได้เปลี่ยนรูปแบบในการให้ทุนจากเดิมกระจายทั่วประเทศสู่การให้ทุนในรูปแบบแม่ข่ายในพื้นที่ 9 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา อุบลราชธานี กาฬสินธุ์-นครพนม กรุงเทพฯ เพชรบุรี ยะลา และตรัง รวม 100 ศูนย์ เพื่อดึงศักยภาพแม่ข่ายศูนย์ฯ เด็กเล็กในพื้นที่ เชื่อมเครือข่ายและนโยบาย 3 ดีในพื้นที่ พัฒนาจากการดูแลศูนย์ฯ ของตนเองสู่การดูแลศูนย์ฯ ของรุ่นน้อง โดยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาโครงการและช่วยดูแลเรื่องต่างๆ เหมือนกับที่ทีม Wearehappy ดูแล ทำให้เกิดการดำเนินงานเป็นทีมเวิร์กของแต่ละจังหวัด และมีการยกระดับกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจาก

กิจกรรมในชุมชนสู่กิจกรรมระดับจังหวัดมากขึ้น

“ปีแรกเป็นปีที่ลองผิดลองถูกเยอะ ครูไม่รู้ว่่าพื้นที่สร้างสรรค์คืออะไร 3 ดี คืออะไร มห้ศจรรย่ี่อสร้างสร้รค้คืออะไร แต่ทุกคนก็สามารถทำงานในพื้นที่ของตัวเองภายใต้แนวคิดว่่า ดีและเหมาะสม ส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มากที่สุด สิ่งทีต่อบร้กกลับมากลายเป็นว่่า โครงการนี้ไปสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในพื้นที่ค่อนข้างสูงมาก ก่อนหน้านี้ผู้ปกครองไม่ยอากให้เด็กมาเรียน เพราะรู้สึกว่่า เขาแค่มาฝากเลี้ยงลูกวันทีเขาไม่ว่างเท่านั้น แต่ยังไม่เห็นความสำคัญว่่าเด็กได้เรียนรู้อะไรจากศูนย์ฯ บ้าง ส่วนครูก็มีความรู้สึกว่่า ทำงานเลี้ยงเด็กไปวันๆ ไม่คิดกิจกรรมอะไร”

หลังจากปรับเปลี่ยนวิธีคิดของครูในการออกแบบกิจกรรมสี่ดี พื้นที่ดี ภูมิดีได้แล้ว ผลทีเกิดขึ้นจึงสร้างความเปลี่ยนแปลงทีดีเกินคาดห้่งต่อตัวครู เด็ก และชุมชน ดังทีคุณสายใจเล่าว่่า

“โครงการนี้ทำให้เกิดการสร้างกิจกรรมให้เด็กมากขึ้น จากเดิมเด็กไม่ยอากมาศูนย์ฯ คราวนี้เด็กอยอากมาเรียนมากขึ้น และเด็กมีความสุขมากขึ้น เด็กสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ได้ ทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นได้ เช่น ไม่ทะเลาะกัน ไม่แย่งของเล่นกัน ผู้ปกครองสะท้อนมาว่่าเด็กอยอากมาเรียนมากขึ้น และมองเห็นว่่า ลูกมาเรียนแล้วมีกิจกรรมทำ เช่น รดน้ำแปลงผัก วึ่งเล่นในสนาม เล่านิทาน อ่านหนังสือ”

สิ่งทีอยู่เหนือความคาดหวังทีตามมาคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการยอมรับมากขึ้นในสายตาชุมชน จากเดิมทีเคยมองว่่าเป็น “สถานทีฝากเลี้ยง” ได้กลายเป็น “แหล่งเรียนรู้อู” ทีเด็กมีความสุขและมีพัฒนาการตามวัยดีขึ้นทุกด้าน

“ศูนย์ฯ เด็กเล็กได้รับการยอมรับและได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองมากขึ้น เห็นความสำคัญของผู้ครูและเด็ก รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นมากขึ้นตามมา”

“

ครูมักจะติดกรอบเดิมๆ ที่ว่า
ทำแบบนี้ถูกหรือเปล่า
จริงๆ แล้วมันไม่มีถูกหรือผิด
แต่ทำแล้วเด็กมีความสุขไหม
ถ้าครูทำไปแล้วเด็กชอบ นั่นคือสิ่งที่ถูกแล้ว
เพราะการออกแบบนี้
เราเปิดให้ครูคิดสร้างสรรค์เต็มที่

”

จุดไฟในตัวครู

สิ่งที่ยากที่สุดของการเป็นพี่เลี้ยงดูแลโครงการนี้ คือ การปรับเปลี่ยนวิธีคิดของครูให้มองเห็นศักยภาพของตนเองมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมสำหรับเด็ก เป้าหมายสำคัญ คือการทำผ่านครู ให้ครูวัดการเปลี่ยนแปลงของเด็กออกมาให้ได้ เครื่องมือหนึ่งที่น่ามาใช้คือ การบันทึกพัฒนาการของเด็ก นอกจากนี้ยังมีการวัดผลจากความคิดเห็นของผู้ปกครอง รวมทั้งการสังเกตพัฒนาการอื่นๆ ร่วมด้วย คุณสายใจกล่าวถึงหน้าที่สำคัญของพี่เลี้ยงว่า

“เรามองว่า การทำงานแล้วมีความสุขในการทำงาน หรือมีความเต็มใจหรือกระตือรือร้นที่จะอยากทำงาน งานจะออกมาค่อนข้างดี เพราะฉะนั้นในโครงการ การที่เราเข้ามาดูแลในฐานะพี่เลี้ยง เราต้องทำให้เขาคลายความกังวลใจ เรื่องที่เขาไม่สบายใจ เช่น การทำเอกสาร การเงิน การรายงาน ของ สสส. เรามองว่า สิ่งสำคัญคือการจัดกระบวนการให้เด็กๆ ไม่ใช่ภาระทางเอกสาร แต่ภาระทางเอกสารก็เป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น เราจึงมีการออกแบบรายงานที่เป็นแบบฟอร์มง่ายๆ เช่น บันทึกพัฒนาการที่เราออกแบบร่วมกัน เหมือนเป็นการลดภาระตรงนี้ลงไป

“สิ่งที่จำเป็นต่อครูคือกระบวนการที่เขาได้รับ แล้วไปกระตุ้นเด็ก เมื่อเราสร้างแรงบันดาลใจให้เขาได้ มันเกิดไฟ อยากให้เขามีความอยากที่จะสร้างสรรค์ เรายึดว่าทีมพี่เลี้ยงไม่ใช่ทีมประเมิน แต่เป็นเพื่อนที่คอยช่วยดูว่าใช่หรือไม่ใช่ ช่วยตัดสินใจเรื่องต่างๆ”

จากประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาสำคัญคือการยึดติดอยู่ในกรอบความคิดเดิมๆ ของครู ซึ่งหากทำให้ครูสามารถคิดนอกกรอบได้เมื่อไร ความคิดสร้างสรรค์ก็จะเกิดขึ้นตามมา และส่งผลต่อกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์ฯ ที่เพิ่มมากขึ้น จนทำให้ศูนย์ฯ ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของชุมชนในที่สุด

“ครูมักจะติดกรอบเดิมๆ ที่ว่า ทำแบบนี้ถูกหรือเปล่า จริงๆ แล้วมันไม่มีถูกหรือผิด แต่ทำแล้วเด็กมีความสุขไหม ถ้าครูทำไปแล้วเด็กชอบ นั่นคือสิ่งที่ถูกแล้ว เพราะการออกแบบนี้ เราเปิดให้ครูกิจิตรสร้างสรรค์เต็มที่ ตอนแรกๆ เราสังเกตว่าครูยังจะงออยู่กับสิ่งที่ทำ แต่พอปิดโครงการไป เขาจะเริ่มชัดเจนในสิ่งที่ทำ จึงนำไปสู่การที่ว่าทำไมเขาถึงจะต้อยอด เพราะเขาเห็นแนวทางที่ดีแล้ว ว่าไปต่อได้ เขาจึงขยายแนวคิดนี้ไปจัดที่ศูนย์ฯ ของเขาต่อไป

“งานของเรา เราเน้นไปที่ครูเป็นหลัก แต่ยังงักก็ตามต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เด็กมากขึ้น ครูที่ทำงานเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ตอนแรกไม่กล้ารายงานหน้าห้อง เวลานำเสนองานจะกลัว ไม่กล้าพูดในสิ่งที่ตัวเองทำ บางคนบอกว่าหัวหน้าเขากลาม สื่อนี้ทำไปทำไม แต่ที่สุดแล้วครูก็ผ่านไป”

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในตัวครูไม่ได้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาวันเดียว แต่เกิดขึ้นจากกระบวนการต่างๆ ที่ค่อยๆ หล่อหลอมวิถีคิดและวิธีการทำงานของครูจนกลายเป็น “ครูคนใหม่” หลังจากเสร็จสิ้นโครงการหนึ่งปี

“เราจัดกระบวนการติดตาม เจอกันเป็นระยะๆ ปีละสามครั้ง ครูต้องนำเสนองานให้เราฟังว่าเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เรามองว่าการที่ครูนำเสนองาน มันดีต่อครู เพราะเวลาเราลงพื้นที่ ครูเจอแต่พี่เลี้ยง แต่นี่ครูได้เจอเพื่อนคนอื่นในภาคเดียวกัน หรือต่างภาค เหนือ กลาง อีสาน ได้ การนำเสนองานจะเป็นการฝึกครูให้กล้าพูดในสิ่งที่ตัวเองเป็นคนทำ เราฝึกให้เขานำเสนองานผ่านสื่อที่เขาทำเอง เพราะเรามีการให้ครูจัดนิทรรศการสื่อที่เขาสอนเด็ก มาพูดคุยกับเพื่อนๆ เมื่อเราถามว่า สื่อที่ทำมันส่งเสริมเด็กยังงักบ้าง ครูก็สามารถอธิบายสื่อที่ตนเองทำได้”

- ป้าการและพี่ไก่ทำหน้าที่คอยกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ครูกล้าแสดงออกมากขึ้น ผ่านการฝึกนำเสนองานให้เพื่อนฟัง และการร่วมระดมความคิดต่างๆ กับเพื่อนๆ เมื่อจบโครงการหนึ่งปี ครูจะพบว่าตนเองมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

ปัจจัยความสำเร็จจากมุมมองพี่เลี้ยงโครงการ

สรรงธร นาวาผล หรือป่าการ เป็นพี่เลี้ยงโครงการที่คอยกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ครูได้กล้าแสดงออกทางความคิดของตนเองมากขึ้น หากครูคนไหนยังไม่เคยจับไมโครโฟนออกมานำเสนอความคิดหรือผลงานสื่อหน้าห้อง ป่าการก็มักจะจัดกระบวนการให้ครูสลับกันออกมานำเสนอผลงานจนกระทั่งครูเกิดความกล้าพูด กล้าคิด และกล้าลงมือทำกิจกรรมต่างๆ และเกิดภาวะผู้นำตามมา จนครูหลายคนที่เข้าร่วมโครงการมีบุคลิกที่แตกต่างไปจากเดิมหากเปรียบเทียบจากวันแรกที่เริ่มโครงการกับวันสุดท้ายที่ปิดโครงการ

ป่าการกล่าวถึงพลังที่ซ่อนอยู่ในตัวครูจนนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการว่า

“ครูจะต้องมีพลังในตัวที่จะฝ่าฟันอุปสรรค เพราะบางที่เราต้องยอมรับก่อนว่า ผู้คนรอบข้างที่มอง เขามองครูในภาพเดิมๆ ครูที่เลี้ยงเด็กไปวันๆ เขาไม่ได้มองว่าต้องเคารพครูว่าเก่ง ความสำเร็จที่เกิดจากตัวครู คือครูมีความมุ่งมั่นในการยกระดับของตัวเอง โดยไม่สนใจว่าคนภายนอกจะมามีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ มันคือสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้ครูทำงานสำเร็จ”

หากถามถึงเกณฑ์ประเมินวัดความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เข้าร่วมโครงการนี้ ป่าการมองว่า “ไม่มีโครงการไหนไม่ประสบความสำเร็จ” มีแต่ “ความแตกต่างของระดับความสำเร็จ” มากกว่า

“เนื่องจากไม่มีการทิ้งงาน มันจึงไม่มีความล้มเหลวในการทำงาน แต่ถ้าเอาเป้าหมายโครงการเป็นตัวตั้ง แล้วไปได้สุดทางใหม่ สิ่งนี้อาจมีระดับของความสำเร็จ”

ในประเด็นนี้ คุณสายใจ หรือคุณไก่ ซึ่งทำงานร่วมกันมาตลอดกล่าวเสริมว่า

“เรามองว่า ศูนย์ฯ เกิดการพัฒนาเป็นพื้นที่ 3 ดี จริงหรือไม่ นั่นหมายถึงว่า ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางรูปธรรมอย่างชัดเจนว่ามีการปรับเปลี่ยนเป็น

พื้นที่ 3 ดี เป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กและผู้ปกครองได้จริง ไม่เกี่ยวข้องเป็นศูนย์ฯ เล็กศูนย์ฯ ใหญ่ แต่สำคัญว่ามีมุมให้เด็กทำกิจกรรมหรือเปล่า มุมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมต่างๆ

“สิ่งที่เรามองไม่เห็นด้วยตา แต่เราสามารถรู้ได้เมื่อเข้าไป มันเกิดการเปลี่ยนแปลง คือการสังเกตเด็ก เช่น เด็กมีความสุขไหม เราไปเยี่ยมศูนย์ฯ เราเห็นความกล้าแสดงออกของเขา เด็กมีความสุขในการเรียนรู้ นั้นหมายความว่า ศูนย์ฯ ต้องมีอะไรสักอย่างที่ทำให้เด็กเป็นแบบนี้”

การประเมินความสำเร็จจากสิ่งที่ไม่อาจมองเห็นด้วยตาของทีมพี่เลี้ยง เกิดจากการ “สังเกตพฤติกรรม” ของเด็กด้วยตนเอง อาทิ การที่เด็กมีระเบียบวินัย สามารถบอกได้ว่าแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีอะไรบ้าง เช่น เด็กสามารถไปหยิบหนังสือที่เด็กชอบได้ หรือเล่นิทานประกอบจากสื่อที่ครูทำไว้ หรือการเข้าไปอยู่ในมุมกิจกรรมที่ทำแล้วมีความสุข สิ่งเหล่านี้คือ “ความสำเร็จ” ที่สะท้อนผ่านตัวเด็ก

ในเชิงกายภาพแล้ว ความสำเร็จอาจวัดได้ด้วยความเปลี่ยนแปลงของสถานที่ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ศูนย์ฯ ที่ไม่มีความเปลี่ยนแปลงในเชิงกายภาพที่มองเห็นด้วยตาจะเป็นศูนย์ฯ ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะปัจจัยเรื่องพื้นที่ของแต่ละศูนย์ฯ มีความแตกต่างกัน บางศูนย์ฯ มีพื้นที่กว้างขวางมากพอต่อการจัดกิจกรรม ขณะที่บางศูนย์ฯ ไม่มีพื้นที่จัดกิจกรรมภายนอกอาคาร หรือบางศูนย์ฯ ต้องใช้พื้นที่ร่วมกับชุมชนทำให้ต้องมีการออกแบบสื่อที่เคลื่อนย้ายและจัดเก็บได้ง่าย เป็นต้น

คุณไถ่ยังกล่าวถึงการประเมินความสำเร็จในเชิงพื้นที่ของแต่ละศูนย์ฯ เพิ่มเติมว่า

“เราไม่ได้มองความสำเร็จของแต่ละศูนย์ฯ จากความเปลี่ยนแปลงในการออกแบบพื้นที่ แต่เรามองเรื่องความสุขจากการเรียนรู้เป็นหลัก บางศูนย์ฯ อาจมีความเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่น้อย แต่ได้รู้สึกสนุกกับกิจกรรมที่ครูออกแบบไว้ และครูก็มีความสุขที่ได้ออกแบบพื้นที่เล่นให้เด็ก จนเราสัมผัสได้

ระหว่างการไปเยี่ยมศูนย์ฯ ว่า ครูรู้สึกสนุกในการจัดพื้นที่ต่างๆ ให้เด็กเล่น และเกิดการเรียนรู้ หรือบางศูนย์ฯ เราก็สัมผัสไม่ได้ถึงความสุขนั้น อาจเพราะไอเดียหรือความคิดสร้างสรรค์ของครูยังไม่บรรเจิดถึงขีดสุดออกมา

“เราสังเกตจากตัวเด็กที่ร่วมกิจกรรม บางทีเด็กไม่ได้สัมผัสถึงสิ่งที่ ออกแบบมาเพื่อเขาโดยเฉพาะ อาจมีข้อจำกัดบางอย่างที่ครูไม่ได้สร้างสรรค์ ให้เหมาะสมกับเด็ก หรือเป็นการผลิตสื่อที่ตอบสนองครูผู้ผลิตมากกว่าตัวเด็ก ศูนย์ฯ ที่ประสบความสำเร็จน้อย คือศูนย์ฯ ที่ไม่มีการจัดพื้นที่ให้เด็กได้เรียนรู้ หรือพื้นที่ไม่ได้รับการออกแบบให้เกิดการใช้สอยอย่างเกิดประโยชน์เท่าที่ควร”

ปีการกล่าวสรุปถึงความหลากหลายของการประเมินความสำเร็จว่า ไม่มีโครงการไหนไม่ประสบความสำเร็จ เพียงแต่ทุกคนทุกโครงการมี “ความแตกต่างของความสำเร็จ” ในเรื่องที่แตกต่างกันนี้ เพราะ “ตัวชี้วัดความสำเร็จ” ไม่ได้มีเพียงอย่างเดียว

“เรามองว่าไม่มีความล้มเหลวในความสำเร็จ การแบ่งระดับความสำเร็จ มันถูกแยกย่อย ให้หลากหลายประเด็น คือ ความสำเร็จในตัวครู ความสำเร็จ ในเชิงพื้นที่ ความสำเร็จในด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก ความสำเร็จระดับผู้บริหาร ความสำเร็จของชุมชน โดยแบ่งระดับความสำเร็จแตกต่างกันไป เราไม่สามารถ พินิจว่างานนี้ใครสำเร็จมากกว่าใคร เพราะมันเป็นงานเชิงคุณภาพ ไม่สามารถ ตัดสินด้วยเชิงปริมาณ

“ทุกศูนย์ฯ มีการเปลี่ยนแปลง บางทีอาจไม่ใช่เชิงกายภาพ แต่เป็นข้างใน ในฐานะที่เราเป็นผู้ออกแบบกระบวนการ ทั้งในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ การสร้างแรงบันดาลใจให้ครู เรื่องการต่อเติมความสามารถของครูในการเผชิญ กับอุปสรรค ดังนั้น มุมของเราจึงมองเห็นความหลากหลายของความสำเร็จ เช่น ครูบางคนเริ่มต้นด้วยความรู้สึกต่อต้านมาตลอด หรืออยู่ในภาวะจำยอม จากการที่ผู้บริหารสั่งมา ผู้บริหารอยากทำ แต่ตัวเองไม่ได้เป็นคนทำ แต่เพราะ เงินมันเข้ามาแล้ว ก็ต้องทำ ด้านแม่กระทั่งเวลามาประชุมกับเรา เขาไม่มีท่าทาง ที่มีส่วนร่วมกับเรา

“

สิ่งที่เรามองไม่เห็นด้วยตา
แต่เราสามารถรู้ได้เมื่อเข้าไป
มันเกิดการเปลี่ยนแปลง
คือการสังเกตเด็ก เช่น เด็กมีความสุขไหม
เราไปเยี่ยมศูนย์
เราเห็นความกล้าแสดงออกของเขา
เด็กมีความสุขในการเรียนรู้
นั่นหมายความว่า
ศูนย์ต้องมีอะไรสักอย่างที่ทำให้เด็กเป็นแบบนั้น

”

"พอเวลาผ่านไป สิ่งต่างๆ ในกระบวนการทำให้เขาซึมซาบ ว่าถ้าเขาทำมันจะมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เขารู้สึกว่าสิ่งที่ฉันทำมันยิ่งใหญ่ แล้วทำไมฉันไม่ทำ กระบวนการเหล่านี้สร้างความรู้สึกโน้มน้าวครูไปสู่ความคิดว่า อยากทำ มิติเขาเปลี่ยนแล้ว แต่ภายใต้ความไม่อยากทำแต่แรกของเขา มันอาจจะทำให้สำเร็จน้อยกว่าคนอื่น"

กระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวครู

ตลอดระยะเวลาหนึ่งปีของการเข้าร่วมโครงการ ทีมพี่เลี้ยงจะต้องวางแผน ออกแบบกระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวครูผ่านกิจกรรมต่างๆ ในโครงการ โดยเริ่มจาก “การละลายความคิดเดิม” ที่เคยเป็น “ผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง” สู่อำนาจ “ผู้นำ” ถ้าคิดสื่อสร้างสรรค์ด้วยตัวเอง

สำรวจ หรือป้าการ เล่าประสบการณ์ทำงานกับครูในช่วงเริ่มต้นโครงการและกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีคิดของครูว่าไม่ได้เกิดขึ้นง่ายนัก เพราะต้องอาศัยระยะเวลาค่อยๆ หล่อหลอมผ่านกิจกรรมต่างๆ ตลอดทั้งปี

“บางคนไม่ชอบถูกบังคับ บางคนอยากทำแต่ผู้บริหารไม่เห็นด้วย บางคนบอกผู้บริหารเห็นด้วยเลยอยากทำ แต่ทำไปแล้วเพื่อนครูไม่เอาด้วย เราให้โอกาสเขาพูด สามครั้งที่เจอกัน มีการให้เขานำเสนองาน วางแผนงาน ทั้งภาคมาเจอกัน ครั้งที่ 1 เป็นการติดตามงานในพื้นที่เพื่อแนะนำว่าควรวางแผนงานอย่างไร หลังจากนั้นประมาณสองเดือนก็จะเป็นการพบกันครั้งที่ 2 เพื่อนำเสนองาน ผสมกับงานลงเยี่ยมในพื้นที่ด้วย เช่น ลงเยี่ยมเพื่อดูความคืบหน้าของงาน หรือลงเพื่อแนะนำการเขียนรายงาน หรือเพื่อดูสภาพปัญหา ครั้งที่ 3 เป็นการสรุปงาน และเสนองาน ทั้งประเทศมาเจอกัน แต่มีการเจอกันก่อนคือคุยเรื่องการสรุปงาน ที่แบ่งกันเป็นโซนเป็นจังหวัด”

ความเปลี่ยนแปลงในตัวครูจะเริ่มมองเห็นชัดเจนมากขึ้นในการพบกันครั้งที่ 3 เพราะเป็นครั้งที่ทุกคนต้องนำเสนองานต่อหน้าเพื่อนๆ ทั้งภาค คุณสายใจเล่าถึงพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงในตัวครูจากประสบการณ์การทำงานสี่ปีที่ผ่านมาว่า

“การนำเสนอครั้งที่ 1 ครูจะยังมีความขี้อาย ไม่กล้าพูดต่อหน้าคนเยอะๆ เราก็จะทำให้เขารู้สึกสบายใจ ให้เขารู้สึกว่าการมาอยู่ในกลุ่มนี้เหมือนอยู่กับครอบครัว ครูที่เคยผ่านการรับทุนมาแล้วก็就会有ความกล้าแสดงออกมากขึ้น ดังนั้น ในการนำเสนอผลงานจึงมีความหลากหลาย ทั้งครูที่ยังขี้อายและครูที่กล้านำเสนอ ตัวกระบวนการของเรา ต้องการให้คนสองกลุ่มนี้ไหลมาหากัน ทั้งปลดปล่อยความรู้สึกต่างๆ

“ครูส่วนหนึ่งจำนวนไม่น้อย จากคนไม่พูดกลายเป็นคนพูด กล้าบอกถึงความรู้สึกตัวเอง เขารู้สึกถึงความอิสระที่จะพูดโดยที่ไม่มีใครมาบอกว่า มันถูกหรือผิด”

สิ่งสำคัญที่ทำให้ครูเกิด “ความไว้วางใจ” จนสามารถละลายน้ำแข็งที่ปกคลุมพฤติกรรมเดิมของตนเองออกไปได้ที่ละน้อย คือ “ความเป็นครอบครัวมหัศจรรย์” ที่ทีมพี่เลี้ยงมอบให้ตั้งแต่วันแรกที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งป่าการและคุณสายใจเล่าถึงวิธีการสื่อสารกับครูที่เข้าร่วมโครงการว่า “ความจริงใจเป็นเรื่องสำคัญที่สุด”

“เราบอกว่า เราจะจับมือแล้วเดินไปด้วยกัน เราไม่ได้อยู่ในภาวะของการแข่งขันว่าโครงการไหนดีมากกว่ากัน เพราะไม่ใช่โครงการประกวด แต่เป็นโครงการที่ทุกคนบอกว่า มันมหัศจรรย์อย่างไรในพื้นที่นั้นๆ มันเลยเกิดความรู้สึกว่าทุกคนได้ความเป็นมิตรกันตั้งแต่แรกแล้ว มันไม่ต้องมาถูกตัดสินหรือประเมินคุณค่าว่า อันนี้ดีหรือไม่ดี เราให้เขาคิดในบริบทของเขา สื่อที่แต่ละคนทำ ไม่ต้องมาอายุกัน ใครดีไม่ดี เราพยายามตัดความรู้สึกนั้นออกจากครู เรบอกเขาว่า ขึ้นอยู่กับเด็กว่าชอบไหม ถ้าเด็กชอบ ไม่ได้หมายความว่าอันโน้นจะดีกว่า

“นอกจากนี้ในกระบวนการของเราจะให้เขากล้าพูด กล้าบอกความรู้สึก และคนในกลุ่มกล้ายอมรับในความรู้สึกเขา เราใช้ความจริงใจจากความเป็นเรา ที่ไม่ได้ประดิษฐ์คำเพื่อเอาใจ เราใช้คำพูดง่ายๆ และตรงไปตรงมาสื่อสารกัน พูดสิ่งที่เขาใจเขา เช่น หิวก็บอกหิว ไม่ชอบ หรือเบื่อก็พูดกันตรงๆ ทั้งหมด จะอยู่ในกระบวนการของเราเพื่อแสดงให้เขารู้ว่าเราจริงใจต่อเขา เรารู้สึกเห็นอกเห็นใจเขา เป็นความจริงใจที่เรามอบให้กัน มีการสัมผัสโอบกอด มีความเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการสร้างมิตรภาพของเขาระหว่างผู้เข้าร่วม

“เราจะพูดกับเขาเสมอว่าเราคือเพื่อนร่วมงาน เราคือคนหนึ่งที่ทำโครงการนี้เหมือนเขา แต่เราแค่ไม่มีที่ทำงานในศูนย์ฯ เด็ก เรามีที่ทำงานอีกที่หนึ่ง เราทำโครงการเดียวกัน แค่คนละหน้าที่เท่านั้น ฉะนั้นมีอะไรคุยกับเรา ได้เสมอ เราอยากให้เขาพูดความจริงในเวที เวลาเจอกันทุกครั้งเขาไม่ใช่ฝ่ายรับฟัง ทุกคนต้องได้พูด ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะพูดความคิดของตนเอง ไม่ใช่มารับฟังเพียงอย่างเดียว”

สิ่งสำคัญที่ทีมพี่เลี้ยงพยายามสอดแทรกให้แก่ครูผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่ใช่การ “สอน” แต่เป็นการ “เสริม” จากต้นทุนที่มีอยู่ ให้เขาได้รู้ว่าเขาควรต่อยอดจากสิ่งเหล่านั้นอย่างไร กระบวนการนี้จึงทำให้ครูไม่รู้สึกว่าต้อง “ปฏิบัติตามคำสั่ง” แต่กลับรู้สึกว่าเป็น “คนริเริ่ม” จากความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง

“เราเสริมจากต้นทุนที่เขา มี โดยไม่ได้บอกว่าเขาต้องเป็นอย่างไร แต่เสริมด้วยการบอกว่าในตัวเขามีอะไรที่เกี่ยวข้องกับงาน เกี่ยวข้องกับชีวิตของเขาที่ต้องสัมพันธ์กับเด็ก เราทำงานตรงนี้ภายใต้แนวคิดที่ว่าตัวครูมีต้นทุน ครูต้องเอาออกมา ฉะนั้นความสำเร็จครูจะรู้เอง ว่าสำเร็จมากหรือน้อยแค่ไหน”

ผลจากการออกแบบกระบวนการที่ “เสริมสร้างความเป็นผู้นำในตัวครู” ทำให้เสียงสะท้อนที่กลับมาหาทีมพี่เลี้ยงหลังเข้าร่วมโครงการ คือ “การเห็นคุณค่าในตัวเอง”

“ส่วนใหญ่ที่เราประเมิน เขารู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า เขาทำได้ สิ่งที่สะท้อนกลับมาคือ เขามาเข้าร่วมกลุ่มนี้ เขารู้สึกไม่เครียด เขามีเพื่อน ยกตัวอย่างความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือ การแต่งกาย ตอนแรกมาแบบใส่สูทเลย เหมือนเป็นกรอบกำบังบุคลิกของตนเองไว้ เราจึงค่อยๆ ปลดให้เขาออกมาจากกรอบทีละชั้น จนเหลือความเป็นตัวเอง เสื้อสูทก็เปลี่ยนเป็นเสื้อยืดสบายๆ”

ความยากและความท้าทายของทีมพีเลียง

ขณะที่ทีมพีเลียงหลักมีเพียงป่าการและคุณไก่ รวมทั้งทีมงาน Wearehappy เพียงไม่กี่คน แต่จำนวนศูนย์ฯ ที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละปีมากกว่าร้อยศูนย์ ตลอดระยะเวลาสี่ปีที่ผ่านมาจึงต้องทำงานกับครูเฉพาะที่เขียนโครงการมากกว่าสิริ้อยคน ภารกิจของพีเลียงจึงนับเป็น “งานยากและท้าทาย” มากทีเดียว

“จริงๆ ทุกเรื่องมันยากหมด ตั้งแต่เราต้องทำให้ครูคุ้นเคยกับเราในระยะเวลาที่สั้นมาก ภายไต้เวลา 12 เดือน เป้าหมายที่วางไว้ต้องไปให้ถึง”

หากลองสรุปความยากจากประสบการณ์ของทีมพีเลียงที่ผ่านมาจะพบว่า ความยากมีหลายระดับ เพราะต้องทำงานร่วมกับคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งแต่ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้บริหาร ซึ่งมีวิถีคิดแตกต่างกัน เมื่อโครงการต้องพยายามเชื่อมร้อยคนทั้งหมดมาเจอกัน เส้นทางนี้จึงไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบหอมหวานอย่างแน่นอน

ป่าการกล่าวถึงความยากในมุมมองของตนเองว่า

“ยาก โดยเฉพาะคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานล้วนเป็นคนที่เราไม่คุ้นเคย เราไม่ได้มีภูมิหลังที่ทำให้เราทำงานได้ง่ายเลย แม้แต่บุคลิกภาพในตัวเราเอง กับพื้นที่ บางทีรู้สึกว่ายาก โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาคน เช่น เราต้องหาทางให้ผู้บริหารมาเจอกับครู มันยาก เราจะทำยังไงให้คนที่อยู่ในจุดนั้นมาคุยกัน การได้ยินเสียงสะท้อนจากครูว่า ผู้บริหารมองเขาดีขึ้น และพยายาม

ดึงเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เราก็ตีใจ

“ถ้าสรุปเป็นความยากที่สุดของกระบวนการ ก็คือ การทำให้คนเข้าใจว่าคุณทำอะไรเพื่ออะไร”

จาก “ภาระ” สู่ “ความภาคภูมิใจ”

สิ่งสำคัญที่ครูผู้เข้าร่วมโครงการต้องเผชิญคือ ภาระงานที่เพิ่มขึ้นโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนเพิ่ม เพราะงบประมาณสนับสนุนที่ได้รับจากโครงการนี้จะต้องนำไปใช้ในการทำกิจกรรมถึงสามอย่าง คือ สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี โดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ให้แก่ครูหรือผู้เข้าร่วมโครงการ เช่น การสร้างสนามเด็กเล่นก็ต้องขอแรงงานอาสาสมัครจากชุมชน เพราะไม่มีงบจ่ายค่าแรงเช่นกัน ภาระของครูหัวหน้าโครงการจึงนับเป็นสิ่งที่หนักจนหลายคนท้อใจ ดังนั้น บทบาทของพี่เลี้ยงทั้ง ป้าการและคุณไถ่จึงต้องคอยเข้ามาช่วยให้กำลังใจเพื่อให้ครูก้าวผ่านภาระอันหนักอึ้งนี้ไปได้จนถึงวันสุดท้ายของการเข้าร่วมโครงการ คุณไถ่กล่าวถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูทุกคนผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ไปให้ได้ว่า “การกุมหัวใจครู” เป็นเรื่องสำคัญ

“โครงการนี้เป็นโครงการที่ไม่ใช่ฝ่ายบังคับบัญชาโดยตรงของครูสั่งการลงมา ดังนั้น ครูจะทำได้ไม่ทำก็ได้ เราไม่ได้มีอำนาจที่จะไปสั่งเขา ครูจะทำหรือไม่ มันใจเขาล้วนๆ นอกจากนี้ โครงการนี้ สสส. ไม่ได้ให้ค่าตอบแทนครูให้แค่งบประมาณให้เกิดกิจกรรมแก่เด็ก และการเกิดกิจกรรมไม่ใช่ใช้เงินอย่างเดียว มันหมายความว่า เขามีงานเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นถ้าใจเขาไม่มา การทำงานมันยากมากๆ

“เรามีความรู้สึกว่า การที่เราจะกุมหัวใจของเขาได้ มันยาก เราต้องเป็นเหมือนคนที่กุมหัวใจเขา และให้เขาเห็นด้วยในสิ่งที่เราทำ และเราไม่ใช่บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งตรงนี้มีมันเป็นโจทย์ยาก ในปีแรกถึงกับมีครูมาพูดว่า เราทำงาน

ในจุดไหน เป็นใคร ถึงกล้ามาทำกับครู รู้เรื่องเด็กดีแคไหน ไม่จบปฐมวัยมาก่อนจะรู้ดีได้ยังไง ขนาดเขาทำงานกับผู้บริหารศูนย์ฯ ยังคุยกันคนละทาง นี่มันจะเป็นไปได้ยังไงที่จะทำได้ ตรงนี้เป็นจุดท้าทายที่เราต้องกล้าเป็นพวกเขาให้ได้ เพราะเราเห็นประโยชน์จากการที่เขามาทำงานกับเรา นั่นคือจุดที่ยากที่สุด ที่จะทำให้เขาเข้าใจว่าทำไปเพื่ออะไร”

เมื่อทีมพี่เลี้ยงไม่ได้ทำหน้าที่เป็น “คนสั่งการ” แต่เป็น “คนในครอบครัว” ที่ช่วยประคับประคองโครงการให้ก้าวเดินต่อไปจนถึงปลายทาง การยอมรับของทีมพี่เลี้ยงว่าเส้นทางนี้จะประสบความสำเร็จได้เพราะเราก้าวเดินไปด้วยกัน จึงทำให้ครูผู้เข้าร่วมโครงการเริ่มวางใจที่จะจับมือกันไปในที่สุด

“เราต้องยอมรับว่าจุดเปลี่ยนไม่ได้อยู่ที่เรา แต่มากับคนละครึ่ง และเรามีจุดที่เห็นประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นจึงขอฝันคนละครึ่ง ที่สุดของครูคือการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการที่ดี แต่ส่วนเรา เราก็อยากเห็นสังคมที่ดีขึ้นจากการพัฒนาคนที่จะเป็นอนาคตของประเทศต่อไป เราก็เหมือนฝันคนละครึ่ง เราบอกเขาตรงๆ ว่า ใช่ เราไม่มีความรู้ ทำเรื่องปฐมวัยไม่ได้ เราต้องยืมมือครูเป็นคนทำ เราทำเองไม่ได้ ฉะนั้นคุณคือคนสำคัญที่สุดในกระบวนการนี้ ไม่ใช่เรา

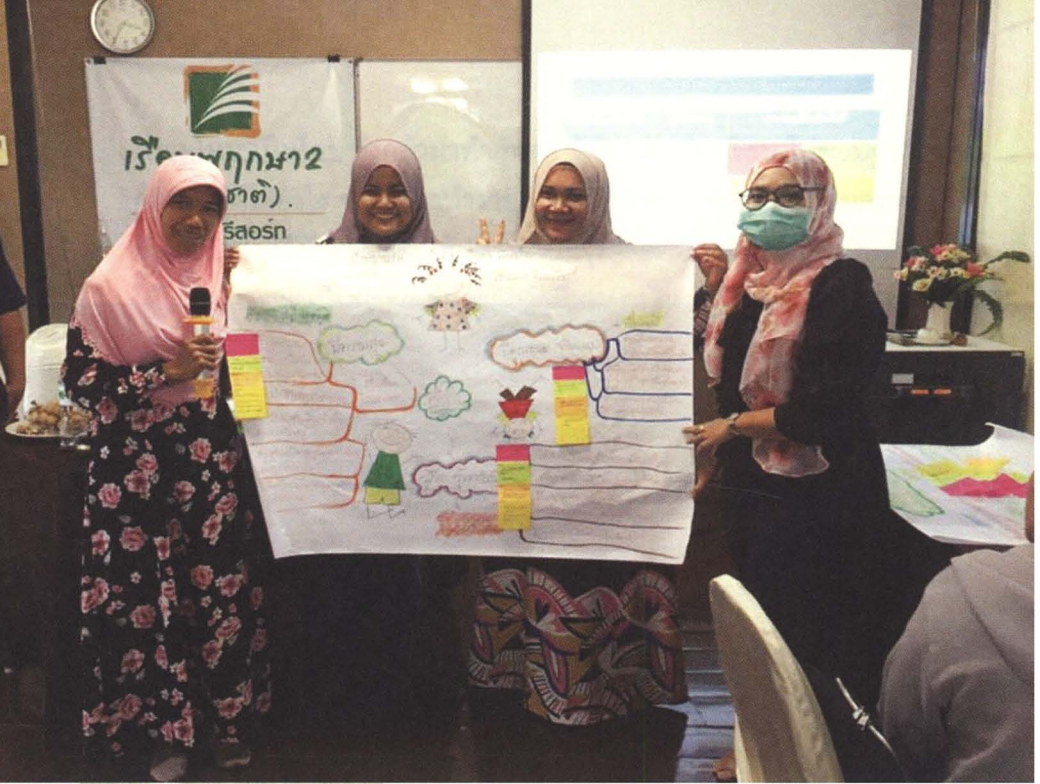
“เราบอกเขาว่าเราจะเป็นตัวช่วยให้เขาทำโครงการนี้ให้สำเร็จ เป็นคนที่อยู่เคียงข้างเขา เพราะเรารู้ว่าเราไม่ใช่ตัวจริงในการทำงาน ถ้าขาดเขา ให้เราลุยไปทำงานเป็นครูก็ทำไม่ได้ สุดท้ายครูก็มาบอกเองว่า ใช่ เขาสอนเด็กได้ ถ้าให้เขาอยู่ในจุดที่ต้องดูแลความเป็นไปของโครงการ เขาก็ทำไม่ได้เหมือนกัน”

ป่าการกล่าวถึงความสำเร็จที่ชัดเจนที่สุดของโครงการนี้ว่าคือ การเปลี่ยนวิธีคิด ทำให้ครูมองเห็น “คุณค่าในตนเอง”

“ที่ผ่านมา ครูมักถูกใช้งานในลักษณะที่ทำให้เขาต้อง เขาเลยไม่เคยรู้สึกมีคุณค่าในอาชีพที่เขาทำเลย แต่โครงการนี้ทำให้เขารู้สึกมีคุณค่ามากขึ้น ดังนั้นความยากของการเป็นพี่เลี้ยงโครงการนี้คือ การทำให้คนที่ไม่เคยรู้สึกมีคุณค่า มองเห็นคุณค่าในตนเองและทำงานโครงการให้สำเร็จภายในระยะเวลาหนึ่งปี”

- เวทีประกวด “มิสมหัศจรรย์” ในงานสัมมนาปิดโครงการรุ่นปี 4 ครูแต่ละคนที่เข้าประกวดจะต้องนำเสนอไอเดียสร้างสรรค์ของตนเอง

- การจัดสัมมนาเพื่อส่งเสริมศักยภาพของศูนย์พี่เลี้ยงเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างภาวะผู้นำให้พี่เลี้ยงสามารถทำงานในพื้นที่ได้อย่างมั่นใจมากขึ้น

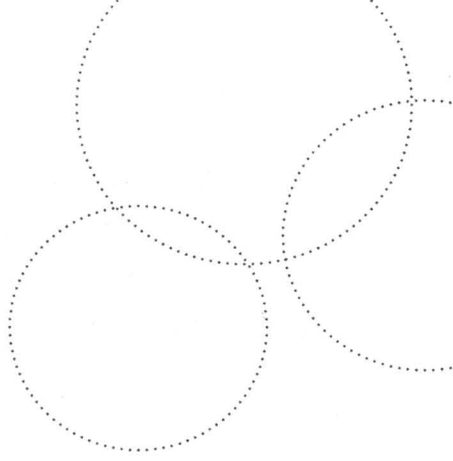

บทที่สอง

พลังผู้นำของคุณยิ่งใหญ่

นับตั้งแต่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้เริ่มให้
ทุนสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้โครงการมหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ฯ เมื่อ
ปี 2557 จนถึงปี 2560 พบว่าในช่วงปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 มีการให้ทุนแบบกระจาย
หลายจังหวัดทั่วประเทศ จนกระทั่งในปีที่ 4 ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการ
ให้ทุนในลักษณะแม่ข่ายและลูกข่าย หรือ “แม่ไก่” และ “ลูกเจี๊ยบ” โดยม
ีการสร้างรุ่นพี่ในแต่ละจังหวัดขึ้นมาทำหน้าที่พี่เลี้ยงดูแลรุ่นน้องที่ได้รับทุนรวม
ทั้งหมด 9 จังหวัด จังหวัดละ 10-11 ศูนย์ ทั้งหมด 100 ศูนย์

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้ทุนดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ในหลายๆ เรื่อง โดยเฉพาะการยกระดับบทบาทของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจาก
ที่เคยทำงานเฉพาะในศูนย์ฯ ของตนเองสู่การเป็น “ศูนย์พี่เลี้ยง” และการสร้าง
เครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ให้กลายเป็นเครือข่ายที่มีการทำงานเป็น
ทีมมากขึ้น ผลสำเร็จจากการสร้างเครือข่ายศูนย์ฯ ในแต่ละจังหวัดคือ การจัด
งานนิทรรศการสื่อสร้างสรรค์ทั้ง 9 จังหวัด ซึ่งนับเป็นงานแรกที่ศูนย์พัฒนา
เด็กเล็กในจังหวัดเดียวกันจัดแสดงผลงานของตนเองให้คนภายนอกได้รับรู้
ทำให้ผู้บริหารตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับจังหวัดเริ่มหันมาให้ความสนใจ
บทบาทของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากยิ่งขึ้น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์แม่ข่ายประกอบด้วย

1. จังหวัดเชียงราย มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแรดเป็นศูนย์พี่เลี้ยง
2. เขตหนองจอก กรุงเทพฯ มีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนแผ่นดินทองอินดารุลมีนาเป็นศูนย์พี่เลี้ยง
3. เขตอโศกใต้ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศรีบูรพา จังหวัดอุบลราชธานีเป็นศูนย์พี่เลี้ยง
4. เขตอโศกเหนือ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นศูนย์พี่เลี้ยง
5. จังหวัดยะลา มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านตาสาเป็นศูนย์พี่เลี้ยง
6. จังหวัดตรัง มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลท่าจิวเป็นศูนย์พี่เลี้ยง
7. จังหวัดเพชรบุรี มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโป่งสลอดเป็นศูนย์พี่เลี้ยง
8. จังหวัดพะเยา มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านใหม่ราษฎร์บำรุงเป็นศูนย์พี่เลี้ยง
9. จังหวัดเชียงใหม่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไอทีเฉลิมพระเกียรติฯ บ้านล้านตองเป็นศูนย์พี่เลี้ยง

■ มุมมองจากพี่เลี้ยงจังหวัดกรุงเทพฯ มีนางสาวชนฉนิกันต์ บุญมาเลิศ หรือครูรุส จากศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนแผ่นดินทองอินดารุลมีนา แขวงกระทู้มราย เขตหนองจอก ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงสะท้อนบทเรียนจากการทำหน้าที่พี่เลี้ยงในประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

- ความยาก คือ การสร้างสรรค์ความมหัศจรรย์

“สิ่งที่ยากในฐานะพี่เลี้ยงคือเราจะทำยังไงให้เขาสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ออกมาให้เกิดประโยชน์กับเด็ก ศูนย์ฯ และตัวครู ไม่ใช่ทำตามเพื่อน หรือลอกเลียนแบบจากของเก่าที่เคยทำมาแล้ว เราจะสร้างความมหัศจรรย์ขึ้นมาได้อย่างไร เนื่องจากพื้นที่ของเราอยู่ใกล้กัน จะทำยังไงให้เขาสามารถแยกความคิดสร้างสรรค์ของตนเองออกมา โดยไม่ให้เขารอบงำกัน

“เราพยายามบอกเขาว่าให้ทำสิ่งใหม่ๆ ให้เด็กเข้าใจและร้องว่า โดยให้สังเกตว่า เด็กในแต่ละวัยที่เราเลี้ยงอยู่เหมาะกับสื่อแบบไหน แล้วเวลาเราลองใช้กับเด็ก เด็กชอบไหม เพราะเรามีเด็กเป็นสื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ถ้าเด็กเล่นแล้วมีความสุข จะทำให้เด็กเกิดพัฒนาการที่ดีตามมา เราก็ตั้งคำถามกับทุกศูนย์ฯ ว่า จะทำยังไงให้มีของเล่น มีสื่อที่เด็กๆ ชอบ สนุก และมีความสุข ก็ให้ช่วยกันคิดเป็นการบ้าน”

- กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนคนกรุงเทพฯ

“ปัญหาของศูนย์ฯ ในเขตกรุงเทพฯ คือ พื้นที่เล่นทางกายจะน้อย เพราะบางศูนย์ฯ จะเป็นตึก อีกปัญหาหนึ่งคือ การสร้างความเข้าใจกับชุมชนว่า โครงการนี้สำคัญยังไง เราก็แนะนำให้ครูไปลงพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงที่นัดพบปะผู้ปกครอง คณะกรรมการศูนย์ฯ และชุมชน ครั้งแรกเราอาจเป็นคนช่วยอธิบาย แต่การประชุมครั้งหลัง เราจะให้ครูในโครงการเริ่มฝึกพูดและอธิบาย ให้เขามีความมั่นใจในตัวเองว่าสิ่งที่เราทำมันดีจริงๆ ให้เขาเห็นว่าสิ่งที่เราทำมันมีคุณค่า คุณต้องพูดให้เป็น”

- นางสาวชนนิกานต์ บุญมาเลิศ หรือครูรุส พี่เลี้ยงจากศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอินดารุสมิณา กรุงเทพฯ ในชุดประกวดมิสมหัตศจรรย์ งานสัมมนาปิดโครงการรุ่นปี 4 ได้รับรางวัลขวัญใจครอบครัวมหัตศจรรย์

● ส่องพลังจากรุ่นพี่สู่น้อง

“ครั้งแรกเขายังไม่กล้า เรามีความเป็นพี่ เราต้องทำให้เขากล้าพูดเหมือนเรา กล้าที่จะแสดงออก ก็เลยบอกเขาไปว่า เชื่อกันไหม ว่าสิ่งที่เราทำมันดี มันมีประโยชน์จริงๆ เขาบอกว่าเขาเชื่อมั่น เพราะฉะนั้นถ้าเราเชื่อมั่นว่าสิ่งที่เราทำมันดี เราต้องมีความมั่นใจว่าสิ่งที่เราพูดออกไปมีประโยชน์กับชุมชนของเรา สรุปลงก็ได้ผล คือมันเรียกพลังได้ เป็นรุ่นพี่ไม่ใช่แค่แนะแนวทางนะคะ แต่ต้องสร้างพลังในการทำงานให้เขาด้วย เรามีความเปลี่ยนแปลง เหมือนมีความกล้าหาญมากขึ้น ถ้าเราเป็นพี่เลี้ยง เราต้องเป็นผู้นำให้มากกว่า เราต้องกล้าแสดงออก เมื่อเรากล้าที่จะพูด กล้าแสดงออก พี่ๆ น้องๆ ก็จะเห็นความกล้าจากเรา

“สิ่งที่ยากคือ การจะทำให้เขาเข้าใจเหมือนกับเรา แล้วก็ยากที่สุดคือเราจะพากันไปให้ถึงจุดมุ่งหมายได้อย่างไร เหมือนเราเป็นคนนำทีม แต่บางทีเราก็อ่อนแอ เราต้องแบกรับอะไรหลายอย่าง ทั้งชีวิตครอบครัว ทั้งภาระงาน แต่พอมันมีภาวะผู้นำเกิดขึ้น มีคำว่าพี่เลี้ยงเกิดขึ้น มันก็ต้องทำให้ได้ ถ้าเราเป็นผู้นำ แล้วเร่อ่อนแอ คนข้างหลังจะทำยังไง คิดอย่างนี้เราก็อึดใจเข้มแข็งขึ้น เวลาเหนื่อย เวลาท้อ เราก็อึด ท้อไม่ได้นะเพราะเขารอเราอยู่ คุณสมบัติสำคัญอย่างหนึ่งของพี่เลี้ยงคือต้องเข้มแข็ง”

● ข้อดีของการมีศูนย์พี่เลี้ยงในพื้นที่

“การมีพี่เลี้ยงอยู่ในพื้นที่ เหมือนเราถ่างหญ้าออกให้มันเป็นทางไว้ เขาจะได้ไปตามทางได้ง่าย ถ้าไม่มีพี่เลี้ยง เขาคงลังเลที่จะก้าวและไปกันคนละทาง พอมีพี่เลี้ยงก็มีการชี้แนะ มีการสร้างความคิดที่แตกต่างขึ้นมาแต่ไม่ใช่การแตกแยก

“เราเห็นถึงความกล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออกมากขึ้น เราจะเห็นพลังของเขาเมื่อเขามีงานของตัวเอง เพราะเวลาทำงานเราจะแบ่งทีมกัน คนนี้ถนัดอะไรก็ทำในเรื่องนั้น ทำให้มีการแสดงศักยภาพของแต่ละคนออกมา ก็เลยรู้ว่าแต่ละคนมีความกล้ามากขึ้น”

● ความสุขของพี่เลี้ยง

“เราได้รับการยอมรับมากขึ้น ทำให้มีความสุขกับสิ่งที่ทำ เราารู้สึกว่าเรามีศักยภาพมากขึ้น เหมือนเราไม่ได้ทำได้แค่นี้ เราสามารถไปเชื่อมต่อได้อีก และสามารถทำให้คนอื่น ๆ ทำในสิ่งที่เราทำได้ด้วย โครงการนี้ให้ประสบการณ์มากกว่าที่เราคิดไว้ เพราะครั้งแรกคิดไว้แค่ทำให้เพื่อนๆ ได้ทำ ให้เด็กๆ ได้มีภูมิที่ดี ได้ของเล่น แต่มันไม่ใช่แค่นั้น เหมือนเป็นการโอบกอดเข้ามาให้มีพลัง ทำให้เรารู้สึกว่าศูนย์ฯ เด็กเล็กมีค่ากว่าที่คนเขามอง”

● สายตาของผู้บริหารที่เปลี่ยนไป

“วันนี้ผู้ใหญ่ยอมรับเรามากขึ้น สิ่งที่เขามาคุยกับเราในวันนี้เราจัดงานนิทรรศการสื่อสร้างสรรค์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่หนองจอก คือคำว่า ‘สุดยอดเลย’ เพราะเป็นครั้งแรกที่เราได้แสดงศักยภาพที่ค่อนข้างชัดเจนให้คนอื่นได้รู้ว่า ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้เป็นแค่ครูดูแลเด็กเล็กไปวันๆ เราคือผู้พัฒนาเด็กจริงๆ และเด็กก็อยู่ในมือเรา เรามั่นใจกับคำนี้มากขึ้นว่าเป็นคนสร้างคน เพราะว่ามันไม่มีนิยามที่ดีไปกว่านี้ เราสามารถสร้างคนที่มีพัฒนาการที่ดี แล้วก็มีสุขภาวะที่ดี อยากให้สังคมรู้ว่าครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม”

“

ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้เป็นแค่ครูดูแลเด็กเล็กไปวันๆ
เราคือผู้พัฒนาเด็กจริงๆ
และเด็กก็อยู่ในมือเรา
เรามั่นใจกับคำคำนี้มากขึ้นว่าเป็นคนสร้างคน
เราสามารถสร้างคนที่มีพัฒนาการที่ดี...มีสุขภาวะที่ดี
อยากให้สังคมรู้ว่าครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถ
มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม

”

■ มุมมองจากพี่เลี้ยงจังหวัดยะลา มีนางสาวอริศรา บินอิสริส หรือ ครุฑา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านตาสา ต.พรอน อ.เมือง เป็นครูพี่เลี้ยง ถอดบทเรียนการทำงานในฐานะพี่เลี้ยงในประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

● แรงดึงดูดให้เข้าร่วมโครงการ

“สิ่งดึงดูดให้ร่วมทำโครงการคือ 1. งบประมาณ 2. รายละเอียดโครงการ น่าสนใจและวิธีการสมัครเข้าร่วมโครงการไม่ยาก เพราะมีช่องให้กรอกข้อมูล ได้เลย เขามีตุ๊กตาให้เรียบร้อย ให้เราเติมคำในช่องว่าง ก็คิดว่าไม่ยากเกินความสามารถเรา 3. มีกรอบกติกาให้ คือ 3 ดี ซึ่งทำให้เราได้คิดเลยว่าเราจะทำอะไรบ้างใน 3 ดี ไม่มีความกังวลอะไร อยากทำอยู่แล้ว ถ้าได้ก็เป็นโอกาสดี เราก็นำเสนอปัญหาให้เขาอ่านแล้วเข้าใจว่าเราต้องการจริงๆ สสส. วางระบบ วางโครงการไว้เรียบร้อยแล้ว ทั้งแบบประเมิน กิจกรรม กระบวนการ เขาทำให้เรา เราแค่ต่อเติม ทำตามแผนให้ได้แล้วกัน และทำให้เด็กได้รับผลดีเต็มที่

“การให้กรอบ 3 ดี ทำให้เราไม่ต้องไปคิดกว้าง ซึ่งเราสามารถนึกภาพ ออกว่าเราจะทำอะไร สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี เราสามารถแจงบได้ เราสามารถ สร้างกิจกรรมย่อยๆ ในกรอบได้ เช่น เขามีหนังสือให้แล้วเราจะทำอย่างไรให้ เด็กพัฒนาได้เต็มที่ ซึ่งการอ่านหนังสือมันหลากหลาย ปัญหาการส่งเสริมการ อ่านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ใช้ภาษามลายู การส่งเสริมภาษาไทย ผ่านการอ่านนิทานจึงช่วยให้เด็กใช้ภาษาไทยได้ดีขึ้น

“อยากเน้นเรื่องภาษา เพราะที่นี่ไม่พูดภาษาไทย ภาษาแม่คือภาษา มลายู เด็กจึงอ่านหนังสือไม่ได้ เราจะทำอย่างไร หนังสือก็เป็นหัวใจสำคัญ เด็กไม่ค่อยได้หยิบจับหนังสือ กลัวเด็กจะทำหนังสือฉีกขาด ตัวโครงการนี้ให้ หนังสือเยอะมาก ทำให้เรารู้สึกอยากได้หนังสือมาสนับสนุนหนังสือที่ขาดไป”

● ความต่างเรื่องที่มาและการใช้งบประมาณ

“งบโครงการนี้ให้เราทำงานในส่วนที่ใช้จากงบประจำไม่ได้ เพราะงบประจำจะเป็นการพัฒนาศักยภาพภายนอกมากกว่า เช่น รื้อ อาคาร พวกรายละเอียดย่อยๆ เราต้องทำโครงการเสนอขึ้นไป แล้วกว่าจะผ่านสภาก็ยาก อาจเป็นเพราะเขามองว่ามีงบรายหัวอยู่แล้ว แต่งบรายหัวใช้ซื้อในสิ่งที่เด็กต้องใช้เท่านั้นก็หมดแล้ว”

● บทบาทพี่เลี้ยงและการสร้างเครือข่าย

“ถ้าการให้งบโดยไม่มีกระบวนการจะทำให้เรารู้สึกไม่มีพี่เลี้ยง โดดเดี่ยว แต่โครงการนี้มีกระบวนการทำให้เรารู้สึกอบอุ่น มีพี่เลี้ยงคอยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ เวลามีปัญหา也给กำลังใจ ทำให้ไม่รู้สึกอยู่ลำพัง มีพี่เลี้ยงคอยประคับประคอง ดูแลอยู่”

“ประสบการณ์ที่เราได้จากทีมพี่เลี้ยงของ Wearehappy เป็นเหมือนความจริงใจ เป็นพี่น้อง เป็นความสุข เป็นครอบครัว เราจึงสามารถเป็นพี่เลี้ยงในพื้นที่ได้ต่อไปถ้าไม่มี Wearehappy ถ้าใจสู้ เราอยากให้เป็นเพื่อนได้ เราก็ทำได้ เพราะเราอยากให้เกิดขึ้น เหตุผลที่ตัดสินใจร่วมเป็นพี่เลี้ยงเพราะมองว่าเป็นโอกาสดีสำหรับเราและเพื่อนฝูง พี่น้องที่อยู่ใกล้เคียงในอำเภอเดียวกัน ถ้าเราไม่รับ เพื่อนๆ ก็จะไม่ได้รับ เด็กๆ ก็จะไม่ได้รับ ไม่มีโอกาสตรงนี้ การมีเพื่อนในพื้นที่สำคัญสำหรับผู้เริ่มต้น ขนาดมีเราเป็นพี่เลี้ยง บางทีเพื่อนยังไปไม่ถูก และขนาดเราเป็นพี่เลี้ยงก็ยังคงต้องการพี่เลี้ยง Wearehappy มาช่วยเราอีกทีเลย”

● ความกังวลใจ

“มีความกังวลว่าศักยภาพตัวเองจะเป็นอย่างไร แต่ด้วยความตั้งใจ อดทน พยายามศึกษา ได้ตัวอย่างจากพี่ไก่อ่ แต่ก่อนตัวเองเป็นคนไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก แต่พอได้เข้าร่วมกระบวนการ ได้เทคนิคในการพัฒนา ที่

พี่ไถ่จัดให้ ก็รู้สึกว่าคุณมีความกล้า มีเทคนิค ช่วยให้เราทำงานได้ ช่วยเพื่อน ช่วยศูนย์ฯ ได้ ไม่ว่าจะเหนื่อยแค่ไหน แต่สิ่งนั้นมีความสุข”

● ความท้าทาย

“งานหนัก ความคิดต่างกัน เป็นสิ่งที่เราต้องบริหาร การทำงานกับเพื่อน ขนาดกับเพื่อนร่วมงานก็ยังไม่ง่าย แล้วนี่เราต้องไปสื่อสารกับคนทำงานที่อื่นซึ่งเราไม่ได้ใกล้ชิดคลุกคลีกันทุกวันเหมือนเพื่อนร่วมงาน ซึ่งรู้จักนิสัยใจคอเขา ทำให้กังวลว่าเราไปจ้ำจี้จ้ำไชเขาหรือเปล่า

“ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองก็สำคัญ ตอนนี้เราปรับกระบวนการคิดของตัวเอง และปรับเข้าหาผู้ปกครองด้วย เรารู้ว่าเราจะทำกระบวนการอะไรเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองให้มากที่สุด สื่อสารกับเขา ถ่ายรูปกิจกรรมส่งไลน์ เราจะอยู่รับส่งเด็ก หาโอกาสพูดคุยกับผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองเซ็นชื่อตอนรับเด็กกลับ ทั้งที่แต่ก่อนไม่เน้นเลย เราก็รู้สึกว่าเขาเริ่มเกรงใจ แล้วค่อยๆ คุยกับเรา ถ้าเทียบคะแนน เราให้ 80-90 เพิ่มมากขึ้น ผู้ปกครองมองเราดีขึ้น เราก็อยากทำงานกับผู้ปกครองมากขึ้น แล้วเขาก็เห็นความเปลี่ยนแปลงว่าเราทำให้ลูกเขาจริงๆ นะ เราเสียสละเวลาออก เขาก็ยินดีมาร่วม”

● สิ่งที่ทำให้มีความสุข

“เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลง เด็กได้ประโยชน์ 90-100 เปอร์เซ็นต์ เด็กมีความสุข มีรอยยิ้มกับการเล่น เราก็ประทับใจ มีกำลังใจ และภูมิใจที่สามารถช่วยเพื่อนครูได้ เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวเอง มีความกล้า รอบคอบในการพูด การสื่อสาร เช่น การพูดกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อนเครือข่ายครู ที่ต้องมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมา มีความคิดสร้างสรรค์ มีโอกาสในการพัฒนาไม่หยุดนิ่ง เรามีความปรารถนาที่จะทำให้เพื่อน ให้เด็กได้รับโอกาสนี้ รู้สึกว่ามีหลายที่ยังขาดโอกาส เรามีความสุข คิดว่าเขาเป็นลูกเราคนหนึ่ง ลูกเราได้ ลูกทุกคนได้

“เวลาเพื่อนครูท้อ หรือรู้สึกว่าการะงานที่ทำอยู่ก็มากพอแล้ว ยังต้องทำอันนี้อีก ก็ให้กำลังใจ บอกว่าเราทำเพื่อเด็ก เราทำบุญนะ แล้วก็คุยว่าคูชิเด็กคนนี้เป็นอะ เด็กคนนี้จากที่ทำไม่ได้ก็เปลี่ยนเป็นทำได้นะ เปลี่ยนพฤติกรรม จากที่ไม่ค่อยล้างมือก็ล้าง เราก็ยกเคสเด็กที่ทำไม่ได้ แล้วกลับมาทำได้ เพื่อนครูด้วยกันก็เริ่มยอมรับ”

- **ความเปลี่ยนแปลงในตัวเอง**

“เราเปลี่ยนไปในแง่ ต้องวางแผน คิดให้รอบคอบ อย่าลั้งเล ตัดสินใจ ให้เด็ดขาด ศึกษา ทำรายละเอียด ทำความเข้าใจกับโครงการให้มากๆ เวลานอก เช่นเวลาที่เราพักผ่อน เราจะเอาให้เพื่อนครูก่อน ส่วนในเวลาเราเอาให้เด็ก เราเสียสละได้”

“เมื่อก่อนรู้สึกว่าเป็นแค่ครูเล็กๆ ในศูนย์ฯ คนนึง ไม่ทำงานกับชุมชน เราก็อำนาจของเรา ผู้ปกครองก็มาร่วมกิจกรรมตามวาระ แต่ตอนนี้เราปรับเข้าหา เรามีปฏิสัมพันธ์ให้ได้มากที่สุด สื่อสารกับเขา ทำกิจกรรม ส่งข่าวทางไลน์ ตอนเข้าอยู่รับเด็ก ส่งเด็ก พุดคุย ใกล้ชิดกันมากขึ้น ตอนเย็นให้เซ็นชื่อกลับ แต่ก่อนไม่สนใจเลยใครเซ็นก็เซ็น แต่ตอนนี้เราก็จะคอยคุย ตอนนี้นำเราให้คะแนนผู้ปกครองเพิ่มขึ้นจาก 60 เป็น 80-90 และเราก็อำนาจความร่วมมือจากผู้ปกครอง แล้วเขาก็เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับลูกของเขาจริง”

■ มุมมองจากพี่เลี้ยงจังหวัดพะเยา มีนางสาวบุปผา คนสนิท หรือ ครูป้อม จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านใหม่ราษฎร์บำรุง ต.สันโค้ง อ.ดอกคำใต้ ทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยง ถอดบทเรียนในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

- มุมมองของผู้บริหารที่เปลี่ยนไป

“ก่อนหน้านั้น ตอนที่เรายังไม่ได้โครงการนี้มา ยังมีการมองภาพครูในทางลบ มองว่าเราทำงานสบาย พาเด็กทำกิจกรรมง่าย มองว่าเราเป็นผู้นำแค่ในระดับหนึ่ง ยังไม่เห็นความสามารถเท่าไร แต่พอเราทำตลาดนัดโอเดีย เราได้เชิญผู้บริหารส่วนต่างๆ ที่เขามาเห็นแล้วชื่นชม เช่น งบประมาณน้อย แต่ได้งานคุณภาพเกินงบ เป็นต้น หน่วยงานท้องถิ่นชื่นชมว่า สามารถดึงภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาสร้างงานได้อย่างมีคุณภาพ พอเราเป็นพี่เลี้ยง เหมือนยกขึ้นมาอีกระดับหนึ่งและทุกคนก็ยอมรับ พอมีโครงการหรือขอการสนับสนุน เขาก็จะให้ผ่านง่ายขึ้น เราก็มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น”

- สิ่งที่เรียนรู้จากการเป็นพี่เลี้ยงในพื้นที่

“ได้มาดูเอกสารที่มากขึ้น การจัดการมากขึ้น และได้ลงพื้นที่ ดูปัญหาต่างๆ แม้งานจะเยอะขึ้น แต่สามารถแบ่งเวลาได้ ได้เรียนรู้ เห็นการทำงานของแต่ละพื้นที่ มีทั้งความขัดแย้งและสำเร็จลุล่วง เห็นการเปลี่ยนแปลงของแต่ละพื้นที่ เวลาชวนครูเข้าร่วมโครงการ เราจะบอกว่าการดำเนินงานไม่ยากแบบที่คิด อยากให้มาดูก่อน และศึกษาก่อน สิ่งที่จะได้คือประโยชน์แก่ตัวเรา แก่เด็ก และคนในชุมชน หากเราทำได้ เราจะเห็นความสามารถของตนเองมากขึ้น”

- กลยุทธ์ซื้อใจเพื่อนครู

“เราต้องมีความเข้าใจ มีความจริงใจกับเขา และต้องมีความเสียสละสูง สามารถเข้าได้กับทุกคน แม้จะมีบางช่วงที่เข้ากับคนไม่ได้ แต่เขาเห็นถึง

ความสำเร็จ เขาก็ยอมรับเรามากขึ้น หากมีปัญหาก็พูดคุยกันและทำให้ผ่านไปได้ เราเต็มใจที่จะมาทำหน้าที่ที่เปลี่ยวในพื้นที่ เพราะอยากกระจายโอกาสให้ศูนย์ฯ อื่น ถ้ามีโครงการนี้อยากให้ศูนย์ฯ อื่นได้ด้วย หากมีที่เปลี่ยวในแต่ละจังหวัดคอยแนะนำน่าจะมีโอกาสได้มากขึ้น จึงได้มาเป็นพี่เลี้ยง”

- **ความสำเร็จที่ประเมินค่ามิได้**

“โครงการนี้ไม่สามารถวัดมูลค่าความสำเร็จได้ เพราะเรามีความสุขจากสิ่งที่ทำ มูลค่าความสุขก็เพิ่มมากขึ้น ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่น และศรัทธาของผู้ปกครองก็เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความไว้วางใจ พอเรามีความสุขเราก็มีพลังที่จะทำงานเพื่อเด็กๆ มากขึ้น

“อยากให้มีการสร้างทีมในแต่ละพื้นที่ และมีการแนะนำ ปรีกษา ซึ่งในส่วนนี้เราสามารถทำได้ แต่ส่วนอื่นที่ต้องการการสนับสนุนจากทีมคือกระบวนการอบรม การเรียนรู้ เพราะอยากให้เด็กทุกศูนย์ฯ มีการพัฒนา ยกกระดับให้เท่าๆ กัน เพราะประโยชน์สูงสุดที่ได้คือเด็กๆ”

■ มุมมองจากพี่เลี้ยงจังหวัดกาฬสินธุ์ มีนางอรรวรรณ อุทโท หรือครูอ้อ จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยม่วง ต.หนองห้าง อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ ทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงให้แก่พื้นที่เขตอีสานเหนือสองจังหวัดคือกาฬสินธุ์และนครพนม

- **กว่าจะเป็นศูนย์พี่เลี้ยง**

“ก่อนหน้านี้เราทำงานอยู่ในพื้นที่อื่น ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนครูและชุมชน ไม่ค่อยยอมรับเราเท่าไร แต่พอเราย้ายกลับมาทำงานในชุมชนของเราเอง ชุมชนก็ดีใจ จะได้มีคนทำงานพัฒนาเด็กและสภาพแวดล้อมของศูนย์ฯ โครงการนี้ใครก็ได้สามารถขอทุนได้ ตอนประกาศรับสมัครเราเชิญคุณครูทุก

ศูนย์ฯ ผ่านไลน์ บางศูนย์ฯ อาสาเข้ามา บางศูนย์ฯ ก็ถอนตัว เพราะไม่มีคนทำงานให้ บางคนไม่เก่งเทคนิคหรือเรื่องการทำเอกสาร ให้เราทำทุกอย่างให้ก็ได้ ต้องเรียนรู้ด้วยตนเองไปด้วย ส่วนมากเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ใครมีอะไรใหม่ต่างมาถ่ายทอดกัน ให้เพื่อนคนอื่นได้เรียนรู้และนำไปใช้ เช่น เราเก่งเรื่องผลิตสื่อ หัววัสดุในท้องถิ่นมาประดิษฐ์ เราก็จะสอนให้เขาทำ ศูนย์ฯ อื่นมีการตั้งโอเดียดิจิทัลเราไปปรับใช้ด้วย

“ก่อนได้งบประมาณเรามีแค่อุปกรณ์สนามเด็กเล่นที่ได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชน ตั้งแต่ปี 2542 จนเก่า บางครั้งก็อันตรายต่อเด็กเพราะเป็นเหล็กตัวไหนเสียเราถึงทำเรื่องจำหน่ายให้ท้องถิ่น ถ้าเราไม่มีงบประมาณซื้อใหม่ เด็กจะไม่มีอะไรเล่นเลย หลังจากโครงการนี้มา เราไม่ซื้อเครื่องเล่นที่เป็นเหล็ก แต่เราหาไม้ตามชุมชน ของที่มีอยู่แล้ว มาประดิษฐ์เอง เช่น ของเล่นจากกะลามะพร้าว บ่อทราย ภูเขา

“เมื่อก่อนเด็กจะร้องไห้บ่อย แต่ตอนนี้เสาร์อาทิตย์เด็กไม่ยอมอยู่บ้านอยากมาเล่นกับเพื่อนที่โรงเรียน เด็กประถมฯ จากโรงเรียนใหญ่ก็อยากมาเล่นเครื่องเล่นของเรา เพราะโรงเรียนประถมฯ เขาไม่มีงบสำหรับเด็กเล็ก เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เด็กโตๆ จึงมาเล่นกับเด็กเล็กฯ ที่ศูนย์ฯ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เด็กมีความกระตือรือร้นอยากมาโรงเรียนมากขึ้น”

- **แหล่งเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนประถมฯ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**

“โรงเรียนใหญ่อยากได้งบประมาณ เราก็เสนอไปว่า โรงเรียนเขาสามารถของบได้ แต่ ผอ. บอกว่าไม่มีคนทำงานให้เขา เขาไม่มีครูอนุบาล เพราะครูเขาน้อย ครูสอนเด็กโตมีเยอะ แต่สอนเด็กอนุบาลไม่มี เขามองว่า เด็กโตสอนง่ายกว่า ครูไม่ค่อยมีเทคนิคในการสอนเด็กเล็ก เด็กเราจบที่นี้ก็ต่อที่โน่น ทำให้ครูเขาสอนได้สะดวก เพราะเด็กของเราพอมีพื้นฐานมาแล้ว

“โรงเรียนใหญ่ขาดสื่อการเรียนรู้เพราะขาดครูที่จบปฐมวัยโดยตรง เด็ก

“

เราภูมิใจที่ได้ถ่ายทอดให้คนอื่น
เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน
ทั้งคนในชุมชน เครือข่ายใกล้เคียงต่างๆ
สื่อของเรามีการต่อยอดให้ศูนย์ฯ อื่นๆ
เพื่อใช้ในการเรียนการสอน
เราเป็นไอดอลให้กับน้องๆ ในศูนย์เครือข่าย
ครูได้เรียนรู้จากเราเท่านี้ แต่เขาไปแตกยอดกันต่อ
ทำให้เราเห็นศักยภาพของครูคนอื่น ๆ มากขึ้น

”

อนุบาลโรงเรียนใหญ่มี 20 คน ช่วงเย็นครูจะพามาเล่นที่สนามของเรา เพราะ
ศูนย์ฯ ของเรามีความพร้อม มีสื่อ สนามเด็กเล่น และการเรียนการสอน ทั้งครู
และอาคารสถานที่ ครูโรงเรียนใหญ่ก็มาปรึกษาว่า เขาอยากเรียนรู้กับเรา มี
การยืมสื่อเราไปสอนเด็กด้วยเหมือนกัน ผอ. เป็นหนึ่งแรงผลักดันให้ครู ถ้า
ไม่มีผอ. จะใช้งบประมาณในการสานต่อการทำสื่อต่างๆ”

• การคัดเลือกศูนย์ฯ ในเครือข่ายเข้าร่วมโครงการ

“เราต้องดูบุคลากรในศูนย์ฯ ว่าเขามีพลังในตัวเองมากแค่ไหน เพราะ
เราทำงานด้วยกันมาหลายโครงการ เรารู้ว่าศูนย์ฯ ไหนเป็นยังไง ถ้าเขาทำ เขา
จะไหวไหม หากคุณทำสิ่งนี้ไม่ได้ แล้วครูอีกคนทำได้ เขาจะให้ความร่วมมือแก่
คุณหรือเปล่า เพราะต้องทำทั้งปี ศูนย์ฯ ไหนที่ครูมีความรู้ความพร้อมกับเรา
เราก็จะไม่แนะนำมาก บางศูนย์ฯ ที่ไม่มีความพร้อม แต่ยังอยากจะทำ อยาก
ได้งบประมาณ เราก็ไม่ให้ บางศูนย์ฯ ไม่สนใจ ไม่สอบถาม พอเห็นผลงานเราออกมา
เกิดความเสียดาย บางศูนย์ฯ มีพลัง มีความกลมเกลียวกัน แต่คนทำงานก็
อายุมากแล้ว ไม่มีคนสานต่อ ก็ต้องเสียดาย ผู้บริหารทุกที่ไม่มีปัญหา ศูนย์ฯ
ไหนที่ผู้บริหารไม่เข้าใจ เราจะลงไปแนะนำและให้คำปรึกษา”

• กำลังใจจากผู้บริหาร

“ตัวเราพอทำมา 2-3 ปี หัวหน้าเริ่มปล่อยเปิดทางให้เราวางขึ้น เพราะ
เขารู้ว่างานตรงนี้ช่วยพัฒนาได้เยอะ หัวหน้าเชื่อในศักยภาพของเรามากขึ้น
ถ้ามีอะไรมา เขาจะแนะนำเรา หัวหน้าบอกว่าให้กำลังใจเราอยู่ทุกวัน เปิด
โอกาสให้ทำงานอย่างเต็มที่ ขาดเหลืออะไร แจ้งหัวหน้าได้เต็มที่ เวลาเราจะ
ไปไหน เราจะทำหนังสือขออนุญาตอย่างเป็นทางการ เพื่อแจ้งให้รู้ว่าเรากำลัง
ทำอะไรอยู่ มีคนบอกหัวหน้าที่ว่า ‘ลูกน้องไปบ่อยไม่ว่าหรือ’ หัวหน้าบอก
‘ว่าทำไม เขาเอาสิ่งดีๆ มาให้ เดี่ยวเขาจะหมดกำลังใจ’ ”

● จากความกลัว ไม่มั่นใจ สู่อีตอล

“เริ่มโครงการตอนแรกไม่กล้าคิดและตัดสินใจอะไร กลัวผิด แล้วเขาเอาเงินคืน กังวลหลายเรื่อง เช่น เรื่องบิล เมื่อเข้าอบรมได้เรียนรู้ว่าไม่มีอะไรผิด ขอให้ทำแล้วกล้าที่จะคิด นอกจากมีความบกพร่องบ้างแล้วมาแก้ไข เราลองทำ แล้วส่งให้คุณไก่อตรวจสอบดู งานเราผ่านทำให้เรามีกำลังใจจะลุยต่อ มีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น ตอนเขียนโครงการยังไม่ได้อบรม แต่หลังจากอบรมเสร็จได้โอเคียมากขึ้น มีการคิดทบทวนถึงสิ่งที่จำเป็น ไม่จำเป็น สิ่งไหนควรจะทำก่อน แล้วใช้งบประมาณอะไร มีความมั่นใจขึ้นในการเขียนโครงการ ได้เรียนรู้วิธีการเขียนโครงการ และการปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการทำงาน เช่น การดูบริบทพื้นที่เป็นหลักว่าเหมาะสมที่จะทำอะไร มุมมองวิธีคิดในการใช้เงิน เช่น ทำอย่างไรให้ไม่เกินงบ

“เราภูมิใจที่ได้ถ่ายทอดให้คนอื่น เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานทุกคนในชุมชน เครือข่ายใกล้เคียงต่างๆ สื่อของเรามีการต่อยอดให้ศูนย์ฯ อื่นๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน เราเป็นอีตอลให้กับน้องๆ ศูนย์เครือข่ายครูได้เรียนรู้จากเราเท่านั้น แต่เขาไปแตกยอดกันต่อ ทำให้เราเห็นศักยภาพของครูคนอื่นๆ มากขึ้น”

● มองตัวเอง

“ตัวเราเปลี่ยนแปลงไปเยอะ ยกตัวอย่าง สื่อจากภูมิปัญญา เราไม่เคยรู้เลยว่าจะมาใช้กับเด็กได้ เห็นอยู่ทุกวันไม่คิดว่าเด็กจะสนใจ พอนำมาให้เรียนรู้และสัมผัส มันเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้เขา ดีกว่าพาเขาไปเซเวน ดีกว่าซื้อสื่อสำเร็จรูปให้เด็ก สื่อสำเร็จรูปทำให้เด็กไม่ค่อยเห็นคุณค่า พอเสียก็ทิ้ง แต่สื่อนี้เสีย เราทำให้ใหม่ก็ทำได้ อุปกรณ์สำเร็จรูปในสนามส่วนใหญ่จะเป็นเหล็ก พอพังก็อันตรายต่อเด็ก อีกทั้งยังแพง

“พอเราเปลี่ยนมาทำสนามเด็กเล่นแบบใช้ล้อยางและเครื่องเล่นป็นปายแบบนี้ ผู้ปกครองก็มีส่วนร่วม เพราะช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อของเด็กให้

แข็งแรง เด็กบางคนไม่กล้าปีนกลิ้งตัวก ตอนแรกที่ทำให้เรายังไม่มีตัวอย่างจาก ศูนย์ฯ ไหนให้ดู แต่เราใช้วิธีการดูผ่านอินเทอร์เน็ตว่าทำอะไร ใช้อุปกรณ์อะไร เรามาตัดแปลงจากวัสดุในท้องถิ่นของเราที่ว่าเราทำเหมือนเขา แต่เราใช้วัสดุของเราทำ”

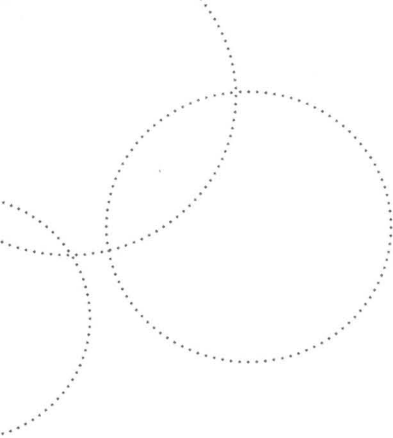
- จากงบหลักหมื่นสู่มูลค่าหลักแสน

“มีครูที่อื่นถามว่าเราเองมาจากไหน เราก็บอกได้มาจาก สสส. เขาถามหมดไปกี่แสน เราก็บอกอย่าถามถึงหลักแสน มันแค่หลักพัน จริงๆ เฉพาะตัวกิจกรรมพื้นที่การเล่น เขาตั้งงบไว้ที่ 15,000 แต่เราได้เยอะกว่านั้น เพราะส่วนหนึ่งผู้ปกครองบริจาคมา สิ่งไหนที่ไม่ใช้เขานำมาให้เราตัดแปลงเป็นของเล่นในสนามเด็กเล่น เราดีใจมาก งบเราแค่หมื่นแต่มองเป็นหลักแสน ผู้ปกครองเขารู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการทำ ผู้ปกครองบางคน ลูกก็จับออกไปแล้ว แต่เวลามีกิจกรรม เขามาทำกับเราโดยที่เราไม่ได้ร้องขอ”

- คณะครูจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสีกาต (บน) เขตภาคใต้ รุ่นปีสี่ (กลางซ้าย) เขตภาคอีสาน (กลางขวา) เขตภาคเหนือ (ล่าง) เขตหนองจอก กรุงเทพฯ

ตลอดระยะเวลาสี่ปีที่ผ่านมา โครงการมหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ฯ ได้สร้างเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศรวมมากกว่า 600 แห่ง ครูที่เข้าร่วมโครงการนี้ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะการผลิตสื่อเพื่อเด็กจากการจัดสัมมนาทั้งระดับภูมิภาคและระดับประเทศ จนทำให้เกิดเครือข่ายครูมหัศจรรย์ฯ ที่มีศักยภาพการทำงานเพิ่มมากขึ้น และได้รับการยอมรับจากผู้บริหารตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับจังหวัดมากขึ้นด้วย บนเส้นทางที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบสายนี้ ครูแต่ละคนต่างต้องเผชิญกับภาระงานที่เพิ่มขึ้นทั้งจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร และชุมชน แต่ในท้ายที่สุดทุกคนก็สามารถก้าวเดินผ่านอุปสรรคขวากหนามต่างๆ ดำเนินโครงการมาจนเกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก ครอบครัว และชุมชนอย่างน่าภาคภูมิใจ บทเรียนการทำงานของครูทั้งสี่ภาคจึงเป็นสิ่งที่น่าเรียนรู้สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้เด็กไทยได้รับการพัฒนาอย่างสมวัยในทุกด้าน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตภาคอีสาน

บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ภาคอีสาน คือ ศูนย์ฯ หลายแห่งยังอยู่ในพื้นที่ของวัด บางแห่งย้ายไปรวมกับองค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. หรือเทศบาล บางศูนย์ฯ อยู่ในบริเวณเดียวกับโรงเรียนระดับประถมฯ ดังนั้น ลักษณะการดำเนินโครงการของแต่ละศูนย์ฯ จึงแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ทัศนียภาพ ที่ตั้งอยู่ในเขตวัดมีข้อดีในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพราะแต่ละชุมชนจะมีวัดและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตนเอง และชาวบ้านยังคงให้ความสำคัญกับวัด ดังนั้น การขอแรงชุมชนจึงสามารถสื่อสารผ่านเจ้าอาวาสและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ต่างจากศูนย์ฯ ที่อยู่ใกล้กับองค์กรท้องถิ่น ซึ่งแยกออกไปห่างไกลจากชุมชน การขอความร่วมมือจึงต้องดำเนินการผ่าน อบต. หรือเทศบาล ซึ่งไม่ได้ใกล้ชิดชุมชนเท่ากับศูนย์ฯ ที่อยู่ในเขตวัด หรือกรณีศูนย์ฯ ที่อยู่ในบริเวณเดียวกับโรงเรียนมีข้อดีคือ ได้แบ่งปันแนวคิดในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยให้โรงเรียนประถมฯ ด้วย

ตัวอย่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนในเขตภาคอีสานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นในชัดในทุกด้าน คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหนองกุดแคน ต.พระกลางทุ่ง อ.ธาตุพนม จ.นครพนม ซึ่งมีนางปิ่นแก้ว จิตรโคตร เป็นหัวหน้าโครงการปี 2559

- **มองหางบประมาณเพื่อพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็ก**

“ศูนย์ฯ เราเป็นศูนย์ฯ ที่ตั้งใหม่ ไม่มีที่ให้เด็กเล่น รอบศูนย์ฯ ไม่มีความปลอดภัย ต่อมาโครงการขุดลอกคลองก็เข้ามาช่วยเติมดินให้ หลังจากนั้นเราถึงได้โครงการนี้มา บริเวณต่างๆ ยังอยู่ในช่วงปรับปรุง ยังไม่สมบูรณ์เป็นรูปเป็นร่างเท่าไร แต่มีความคิดว่าจะจัดสวนหน้าอาคาร เพื่อให้มีพื้นที่เล่น หน้าศูนย์ฯ มีการทำเป็นลานกีฬาของหมู่บ้าน

“แต่ละปี อบต. จะมึงบตั้งไว้ให้ เราอยากได้อะไรก็เสนอไว้ในแผนว่า แต่ละปีเราจะทำอะไรบ้าง แล้วแต่ว่าศูนย์ฯ ไหนมีความจำเป็นที่จะได้รับมากกว่ากัน ถ้าบหมดเราต้องรอในปีต่อไป หากมันยังไม่มาถึงเรา อีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายผู้บริหารด้วย เราเคยหางบจากทางอื่น เช่น การจัดผ้าป่าสามัคคี เพื่อหาเงินมาปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียนด้วยเหมือนกัน”

- **กล้าคิดนอกกรอบและหาทางออกของปัญหา**

“ก่อนหน้านี้ผู้บริหารไม่ยอมให้เด็กออกนอกห้อง กลัวเด็กมีปัญหา และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการให้เด็กอยู่ในห้องเรียนเพื่อเรียนหนังสือ เราก็เลยทำตามความต้องการตรงนั้น แต่กิจกรรมในโครงการนี้ **ทำให้ครูกล้าลองคิดแยกออกมาจากกรอบที่เขาตั้งไว้** ว่าเด็กต้องอยู่ข้างในห้อง ตอนแรกผู้ปกครองไม่เห็นด้วยเพราะกลัวเด็กจะเสื่อผ้าเปื้อน เราก็หาทางออกด้วยการซักเสื่อผ้าให้เด็กก่อนกลับบ้าน โดยได้รับบริจาคเครื่องซักผ้าจากผู้บัญชาการเรือนจำ จ.นครพนม ผู้ปกครองเลยเริ่มเห็นด้วยกับเรา”

- **ถนนที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ**

“ตอนแรกผู้บริหารในพื้นที่ไม่อนุญาตให้เราไปอบรมกับโครงการของ สสส. จนเราต้องใช้สิทธิการลาของตัวเองไปอบรมและกลับมาทำงานโครงการนี้จนผลงานเริ่มเป็นที่ยอมรับของชุมชน จากนั้นเขาจึงเริ่มสนับสนุนมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้เราเข้าไปคุยบ่อยขึ้น ทำให้การทำงานราบรื่นและความสัมพันธ์

“

เราคิดว่าเพื่อนร่วมงานเป็นสิ่งสำคัญมาก
ถ้าเขาไม่เห็นด้วย เราจะทำงานลำบากมาก
ทำอะไรก็จะไม่มีใครช่วย
เวลาเราต้องออกมาข้างนอก
เขาต้องรับผิดชอบเด็กแทนเรา

”

ดีขึ้น เวลาทำงานที่ไหน ศูนย์ฯ เราจะต้องเป็นหนึ่งในนั้นที่ต้องมีการแสดงไปโชว์ เด็กๆ ก็เพิ่มขึ้นทุกๆ ปี กล้าแสดงออกมากขึ้น ศูนย์ฯ เราได้รางวัลอันดับหนึ่งของอำเภอ เรื่องสุขภาพฟันดีของเด็ก ต่างจากตอนก่อนเข้าโครงการที่เด็กมีปัญหาฟันผุเยอะ”

- เพื่อนร่วมงานดีมีชัยไปกว่าครึ่ง

“เราคิดว่าเพื่อนร่วมงานเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าเขาไม่เห็นด้วย เราจะทำงานลำบากมาก ทำอะไรก็จะมีใครช่วย เวลาเราต้องออกมาข้างนอก เขาต้องรับผิดชอบเด็กแทนเรา แต่ที่นี่ เพื่อนร่วมงานดี เราไปประชุม กลับมาก็ชี้แจงว่าจะทำอะไร บอกเขาว่าจะทำตามงบที่มี ทำเสร็จ เราก็รายงานเขาว่าบงมันเหลือหรือขาดอะไรบ้าง”

- จากศูนย์ฯ เด็กเล็กธรรมดาสู่ศูนย์ต้นแบบ

“ตอนนี้คนมองว่าศูนย์ฯ ของเราเป็นศูนย์ต้นแบบ อีกทั้งอยู่ตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาดุพนม เป็นพื้นที่สะดวกสบาย คล้ายเป็นศูนย์กลาง เป็นมาตรฐาน หลังรับทุน มีพื้นที่อื่นมาศึกษาดูงานของเรา ตอนนี้ศูนย์ฯ ในตำบลนายกอบต. มองเห็นความสำคัญของการพัฒนา รวมไปถึงศูนย์ฯ อื่นด้วย คอยสนับสนุน ถามความคิดเห็นมากขึ้น และนายๆ มีการพูดคุยพบปะผู้ปกครองมากขึ้น”

- ไม่มีอะไรยากเกินไป

“ตอนที่ได้ข่าวว่าโครงการนี้จะให้งบสนับสนุน ศูนย์ฯ อื่นๆ ในตำบลเรา ยังไม่มีใครสนใจ กลัวว่ายาก เพราะมันมีข้อจำกัด ครูกลัวจะมีภาระเพิ่ม จากนั้นเราก็ส่งรายละเอียดไปลงกลุ่มไลน์ ว่าใครสนใจ เราให้สิทธิ์สิบที่แรกสมัครก่อน แต่สุดท้ายสละสิทธิ์ไปสองที่ เพราะผู้บริหารเขาไม่สนับสนุน เขากลัว ไม่อยากมีปัญหา

“ตอนแรกมีความกังวล คุยกับเพื่อนร่วมงานในกลุ่มบ่อยมาก หากไม่มีเพื่อนร่วมงานจะโดดเดี่ยวมากกว่านี้ บางทีการฟังความคิดเห็นจากคนที่เคยทำโครงการมา มันทำให้เราสับสน เราเลยไปดูถึงที่ว่าเขาทำยังไง พอเห็นภาพเราคุยกัน ต่างก็อยากพัฒนาให้ดีขึ้น พอลงมือทำก็มาประสบผลสำเร็จ ไม่ได้ยากเกินไป”

● หนทางพิสูจน์ม้า กิจกรรมตีๆ พิสูจน์ใจครู

“ก่อนหน้านั้นเราไม่มีอำนาจต่อรอง เพราะยังไม่มีผลงานเชิงประจักษ์ว่าทำอะไร ที่ผ่านมามีความคิดอยากทำ แต่ยังไม่มีคนยืนยันรับรองว่าเราทำได้ไหม แต่กิจกรรมนี้ทำให้เราทำตรงนั้นได้ ผู้บริหารก็เห็นภาพความเป็นไปได้มากขึ้นๆ ถ้าเราไม่ทำ ศูนย์ฯ อื่นก็จะไม่ทำ เพราะหลักการของศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ไม่让孩子ออกมาเล่นข้างนอก แต่พอเราทำตรงนี้ มีพื้นที่ให้เด็กได้เล่นข้างนอก ศูนย์ฯ อื่นๆ เห็นตัวอย่าง เห็นสถานที่ของเรา เขาก็กลับไปปรับใช้กับศูนย์ฯ ตนเอง เริ่มมีสนามเด็กเล่นแบบเรา

“กิจกรรมในโครงการนี้ทำให้เราแตกออกจากกรอบที่มีอยู่ โดยที่ไม่ต้องไปลอกศูนย์ฯ อื่นๆ แต่เรานำมาปรับ ประดิษฐ์ ให้เข้ากับศูนย์ฯ เรา ชุมชน ชาวบ้านเริ่มรักและหวงแหนมากขึ้น เด็กๆ เพิ่มมากขึ้นทุกปี ผู้ปกครองจากตำบลใกล้เคียงสามตำบลก็ยังส่งลูกมาเรียนกับเรา เพราะเกิดการบอกต่อกันปากต่อปากว่าศูนย์ฯ นี้มีของพร้อม บางคนถามว่ารับเด็กนอกพื้นที่ไหมจริงๆ ไม่อยากรับเด็กนอกเขต แต่เขาขอมา เราก็รับ เด็กเพิ่มขึ้น จนครูไม่พอทางผู้บริหารก็เพิ่มครูช่วยสอนให้เรา ก่อนหน้านั้นเรามีเด็กทั้งหมด 49 คน แต่หลังจากโครงการนี้เกิดขึ้น เรามีเด็กเพิ่มขึ้น 55 คน”

● ไอเดียสร้างนิสัยรักการอ่าน

“เราอ่านนิทานให้เด็กฟังในช่วงเย็น เด็กบางคนชอบเรื่องไหน เขาจะให้อ่านเรื่องนั้นตลอด ต่อกันหลายอาทิตย์ หนังสือเราเก่า ไม่มีมาใหม่ เรามี

การทำหนังสือขึ้นเองโดยการถ่ายเอกสารแล้วมาติดกระดาษ A4 แต่มันติด
ลิสสิทธีอยู่ดี เพราะเรายังไม่มีงบ เหมือนอย่างที่ยี่โสธร เขามีคนทำโครงการ
การอ่าน เขาเอาเงินจากชุมชนมาทำ เริ่มจากจุดเล็กๆ ในหมู่บ้านของเขา ว่า
มีใครอยากบริจาคไหม จากนั้นได้งบประมาณเขาทำหนังสือเป็นมุมอ่าน ในสถานี
อนามัย ในโรงเรียน เราคิดอยากทำบ้างเพราะที่นี้ผู้ปกครองจะอ่านหนังสือไม่
ค่อยได้ เรื่องส่งเสริมการอ่านอาจยากหน่อย แต่เราก็อยากทำ อยากทำมุมอ่าน
หนังสือให้ผู้ปกครองตอนมารับลูกกลับบ้าน เคยเสนอท่านปลัดฯ ทำพื้นที่การ
อ่านของตำบลไว้เหมือนกัน”

- **ข้อเสนอแนะ**

“ถ้าเป็นไปได้ อยากให้ทาง สสส. มีหนังสือถึงทางนายก อบต. ถ้า
นายกฯ ให้ความสำคัญจะเกิดการพัฒาที่ดีขึ้นมาก เงินสามารถหามาจาก
หลายทางถ้ามีไอเดีย อาจมาจากศูนย์ฯ อื่นๆ ที่เชื่อมโยงกัน เคยมีงบให้ไปดู
งาน แต่ไม่ได้ดูงานที่มีไอเดีย เลยไม่ได้กิจกรรมอะไรกลับมา อยากได้งบที่เฉพาะ
เจาะจง ที่มีประโยชน์สามารถสานต่อได้”

■ นางปิ่นแก้ว จิตรโคตร
จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
หนองกุดแคน อ.ธาตุพนม
จ.นครพนม

■ นางรัชนิกร นวะยศ หรือ
ครูแสง จากศูนย์พัฒนา
เด็กเล็กตำบลหนองแรด
อ.เทิง จ.เชียงราย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตภาคเหนือ

บริบทของพื้นที่ภาคเหนือมีลักษณะแตกต่างจากภาคอื่น คือ ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในบางพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีครอบครัวแรงงานอพยพจากประเทศเพื่อนบ้านนำลูกมาเข้าเรียน บางพื้นที่ศูนย์ฯ เด็กเล็กตั้งอยู่ในหมู่บ้านชนเผ่า ซึ่งมีวัฒนธรรมแตกต่างจากชาวพื้นราบ การดำเนินกิจกรรมบางอย่างจึงต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกอ่อนไหวระหว่างเชื้อชาติ อาทิ ปัญหาฟันผุซึ่งเกิดจากการไม่แปรงฟัน พ่อแม่บางชนเผ่ามองว่าฟันน้ำนมเดี๋ยวก็ต้องหลุดออกไป ดังนั้นฟันผุจึงไม่ใช่เรื่องสำคัญ หรือกรณีปล่อยให้เด็กเดินเท้าเปล่ามาโรงเรียน เพราะมองว่าการใส่รองเท้าไม่ใช่เรื่องสำคัญสำหรับเด็ก เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การสื่อสารเรื่องสุขภาวะที่ดีของเด็กในแต่ละพื้นที่จึงมีอุปสรรคแตกต่างกันไป

การดำเนินกิจกรรมของโครงการจะต้องมีการปรับให้เข้ากับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งทั้งครูหัวหน้าโครงการและครูผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องทำงานเป็นทีมเวิร์กที่ดี โครงการจึงจะประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของชุมชนมากขึ้น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแรด อ.เทิง จ.เชียงราย นับเป็นหนึ่งในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนครู ชุมชน และผู้บริหารท้องถิ่นไปในทิศทางเดียวกัน จนศูนย์ฯ แห่งนี้มีผู้เข้ามาเยี่ยมชมดูงานตลอดทั้งปี ซึ่งนำความภาคภูมิใจมาสู่ครูในศูนย์ฯ ทุกคน

นางรัชนิกร นະวะยศ หรือครูแสง บอกเล่าถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากเพื่อนร่วมงานในศูนย์ฯ แห่งนี้ (ครูหมี--นางสาวพันธวีรา จินดาธรรม) เข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ ในประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

- เริ่มต้นที่ความกลัว

“เราทำงานที่นี่มา 25 ปี ตอนที่ครูหมีเอาโครงการเข้ามา รู้สึกกลัวมากด้วย กลัวจะทำได้ไม่พอ จะไปติดต่อกับผู้ปกครองได้ไหม ใครจะมาให้เรา แล้วงานจะเยอะขึ้นไหม เพราะปกติก็เยอะอยู่แล้ว ตอนแรกเครียดเพราะคิดว่าต้องกลับบ้านค่ำแน่เลย ภาระที่บ้านเราก็เยอะ เวลาครูหมีมาเล่าให้ฟังว่าไปอบรมทำนั่นนี่ ก็รู้สึกกลัว โห...มีมาอีกแล้วหรือ แต่พอเราลงมือทำไปแล้วรู้สึกไม่ยากเลย พอได้โครงการมา ในโครงการนี้มีกิจกรรมอะไรก็ช่วยกันทำ เราคิดว่าทำเพื่อพัฒนาเด็ก พัฒนาศูนย์ฯของเรา

"พอเราทำจริงๆ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือดีมากด้วย พอโทร. ติดต่อกันไป เขาก็ปรึกษากัน วันไหนว่างก็นัดกันมา"

- จากครูนอกสายตาชุมชนสู่ครูผู้ทุ่มเท

“เมื่อก่อนเรารู้สึกว่าเราเป็นครูธรรมดา เลี้ยงเด็กไปวันๆ แต่พอทำไปก็เริ่มสนุก ฝ่ายบริหารเขาก็สนับสนุน เราขออะไรเขาก็สนับสนุน เลยมีกำลังใจทำต่อ ได้ไปอบรมที่นั่นที่นี่ มีความรู้มากขึ้น ก็มีกำลังใจมากขึ้น อยากที่จะทำงานตรงนี้ ผลการทำงานมันคุ้ม ภูมิใจที่ได้ทำ เราได้ไปดูงาน ดูสภาพแวดล้อมที่อื่นเพื่อมาปรับปรุง เมื่อเราทำกิจกรรมสื่อ เราสนุก เด็กๆ ชอบด้วย ถ้าเราลงมือทำอะไรไปแล้ว เด็กได้ทำ ชอบสิ่งที่เราทำ ครูก็ภูมิใจ

“เรามีแนวคิดที่จะทำ หาสื่อใหม่ๆ มาให้เขาอีก ถ้าเราใช้สื่อเดิมๆ ก็รู้สึกว่าเบื่อ พอเปลี่ยนมาทำแบบนี้ก็สนุกมากขึ้น เราทำโดยไม่รู้สึกเป็นภาระหรือเหนื่อย เพราะได้ทำในสิ่งที่รัก มีอะไรก็สรรหามาให้เด็กๆ ทำกัน เรามีกิจกรรมอะไรก็ลงในไลน์กลุ่มผู้ปกครอง ให้เขาดู ผู้ปกครองก็เริ่มชอบเรา แต่ก่อนส่งเด็กมา ดูแลแค่ลูกเขา ดูแลไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ เหมือนศูนย์ฯ เด็กเล็กที่เอามาฝากเลี้ยงเฉยๆ แต่พอได้โครงการนี้เรามีกิจกรรมอีกเยอะแยะที่เราทำให้ลูกของเขา ทำให้เรามีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองมากขึ้น ได้ไปเยี่ยมบ้าน

ผู้ปกครอง เช่น ตอนนี้มีกิจกรรมเลี้ยงไก่ที่บ้านของเด็ก เราก็ตามไปดูที่บ้าน เมื่อก่อนกิจกรรมกับชุมชนไม่ลึกขนาดนี้ มีแค่กิจกรรมประจำปี ผู้ปกครองก็มาเข้าร่วมก็แค่นั้น

“หลังเข้าร่วมโครงการนี้ผู้ปกครองมองเราดีขึ้น เมื่อก่อนมีกิจกรรมหลักหกกิจกรรม ก็เวียนอยู่นั่นทั้งวัน พอมีโครงการนี้มา เราสามารถประยุกต์กิจกรรมทั้งหมด เด็กๆ จะลุ้นว่าพรุ่งนี้ทำอะไรอีกนะ เด็กชอบร่วมกิจกรรม เอาของมาจากบ้าน เราก็จะเล่าให้เขาฟังว่าอาทิตย์นี้ครูจะให้เด็กๆ ทำอะไรบ้าง อย่างนัดกันว่าวันอังคารให้เอาของมา แต่ยังไม่ถึงวันอังคาร เด็กก็เอาของมาแล้ว เด็กเขาเอาไปเล่าให้ผู้ปกครองฟัง ของเล่นทำให้พัฒนาการเด็กดีขึ้นด้วย ของเล่นสมัยเมื่อก่อนเด็กไม่เคยเห็น ไม่เคยดู พอเราเอามา เด็กก็จะได้รับรู้ มีสื่อที่ทำให้เก็บไว้ในห้อง ของเล่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ของเล่นจากไม้ไผ่”

● เหนื่อยแต่คุ้ม

“ถึงเหนื่อย แต่รู้สึกคุ้มค่า เห็นผลลัพธ์แล้วหายเหนื่อย รู้สึกภูมิใจในตัวเองมากขึ้น เมื่อก่อนพูดไม่เก่ง ครูทุกคนก็ไม่กล้าแสดงออก ไปไหนก็อยู่แถวหลัง ไม่พูด แต่พอมาร่วมโครงการ ครูทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ได้ทำอะไรที่เยอะขึ้น ไปที่ต่างๆ เยอะขึ้น มีประสบการณ์ไปดูงาน ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับที่อื่น ก็สามารถคุยได้ เวลาที่คนอื่นมาดูงาน เราก็ภูมิใจ แบบว่าเราดีกว่าคนอื่น เขาถึงมาดูงานเรา เรากลับทำในสิ่งที่เรากำลัง รู้สึกมั่นใจในตัวเองมากขึ้น”

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตภาคใต้

บริบทของพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภาคใต้แบ่งออกเป็นสองแบบ คือ ศูนย์ฯ ที่อยู่ในเขตสามจังหวัดชายแดน ซึ่งมีชาวไทยมุสลิมเป็นประชากรหลัก และศูนย์ฯ ที่อยู่ในพื้นที่อื่น ซึ่งมีชาวไทยพุทธเป็นประชากรหลัก แม้ว่าทั้งสองเขตจะมีความแตกต่างกันในประเด็นการนับถือศาสนา แต่ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการมหัศจรรย์ฯ ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบอุ่น น้ามุด อ.เมือง จ.ตรัง เป็นหนึ่งในศูนย์ฯ ที่อยู่นอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนที่ประสบความสำเร็จในทุกด้าน และมีทีมครูที่ทำงานเป็นทีมเวิร์กที่ดี ทำให้ทุกคนสามารถเรียนรู้และยกระดับศูนย์ฯ จนมีชื่อเสียงมากขึ้นเรื่อยๆ

นางสาวจิราภรณ์ แดงชู หรือครูน้อง หัวหน้าโครงการมหัศจรรย์ฯ จากศูนย์ฯ เด็กเล็กแห่งนี้ ถ่ายทอดความคิดเห็นในหลายประเด็นที่น่าสนใจ

• ความแตกต่างของงบประมาณ

“ในศูนย์ฯ เดิมมีเครื่องเล่นสำเร็จรูปอยู่แล้ว แต่มีมูมสวนสัตว์ สัตว์ได้นำ บ่อเลี้ยงปลาเพิ่มขึ้นมา ปกติเราของบจากที่ต่างๆ สำหรับใช้ในงานที่แตกต่างกันไป แต่งบ สสส. เป็นงบที่เข้าถึงเด็กโดยตรง และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ให้เด็กเรียนรู้ได้เยอะ รวมไปถึงผู้ปกครองที่สามารถมีส่วนร่วมในการทำโครงการ งบปกติของ อบอุ่น เป็นงานทั่วไป แต่บางอย่างที่ศูนย์ฯ ทำไม่ได้ งบ สสส. จะช่วยเชื่อมโยงให้ตรงนี้ เช่น ศูนย์ฯ มีงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ซื้ออยู่แล้ว แต่ตอนนี้สื่อการเรียนการสอน เราแค่ซื้อวัสดุมา

“เด็กได้ช่วยทำสื่อด้วย ได้เรียนรู้กระบวนการ ความรู้ที่เขาได้ มันซึมซับ และเข้าใจได้ง่ายขึ้น มีความเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก เด็กมีส่วนร่วม มีพัฒนาการ เขาจะให้เห็นในสิ่งที่เขาทำง่ายๆ เช่น โครงการสัตว์เลี้ยงน้ำจืด เด็กบางคน

ไม่รู้จัก แต่พอได้ทำแล้วเห็นภาพจริงมากขึ้น หน้าที่ครูคือสอนอยู่แล้ว กิจกรรมนี้ มาเสริมแตกต่างจากงบที่ อบต. มี เราสร้างกิจกรรมใหม่เพิ่มมากขึ้น ส่วนหนึ่ง เป็นเพราะชุมชน เพราะพื้นที่นี้ห่างจากเมือง 20 กิโลเมตร ทำให้เขาตัดสินใจเรียน อยู่ในพื้นที่

“เด็กจะตื่นเต้นมากกับของเล่นที่ได้จากงบ สสส. เช่น บ่อเลี้ยงปลา ที่เคลื่อนไหวได้ เขามีความสุขกับการได้ดู เพราะเขาเบื่อของเล่นสำเร็จรูป ที่มีอยู่ สื่อลักษณะนี้ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการในหลายส่วนของร่างกาย เด็กมีส่วนรับรู้ในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่ม

“เมื่อก่อน งบที่ได้จะซื้อสื่อสำเร็จรูปนำมาสอนเด็ก แต่ที่เปลี่ยนแปลง ครูจะพยายามหากิจกรรมที่让孩子ได้ทำร่วมด้วยในการผลิตสื่อ มีการหาวัสดุ ของใกล้ตัว ให้เด็กผลิตของเล่นใช้เองมากขึ้น เมื่อเด็กได้ทำ เด็กมีความรัก และ ห่วงในสิ่งของที่ตัวเองทำมากขึ้น มีความรับผิดชอบ ทำให้เด็กเกิดความอยาก เรียนรู้ซ้ำ กลับไปบ้านทำให้เด็กมีเรื่องเล่าให้ผู้ปกครองฟังมากยิ่งขึ้น”

● เสียงตอบรับจากเด็กและผู้ปกครอง

“ความหลากหลายของเครื่องเล่นทำให้เด็กมีความรู้สึกลอยมาเรียน มากขึ้น สถิติเด็ก ถ้าเด็กไม่ป่วยเด็กก็จะไม่ขาดเรียน เด็กทั้งหมดตอนนี้ มี 121 คน มาจาก 12 หมู่บ้าน มีนอกพื้นที่อีกส่วนหนึ่ง เพราะในพื้นที่เขาไม่มีศูนย์ฯ เด็กเล็ก หรือมี แต่ว่าเขาอยากส่งเด็กมาเรียนที่นี่ เพราะเขาเห็นภาพว่าเด็กที่ จบจากที่นี่มีคุณภาพ

“ผลตอบรับจากผู้ปกครองค่อนข้างดี เพราะเป็นโครงการที่ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การทำบ่อเลี้ยงปลาต่างๆ เขามีความสุขที่ได้ทำ และได้ให้บุตรหลานเขาเล่น บางคนลูกยังไม่ถึงสองขวบก็มาปรึกษา ‘จะเปิดรับ เมื่อไหร่จงไว้ให้ด้วยนะ’ มีการจองล่วงหน้าเพื่อส่งลูกเข้าเรียน ผู้ปกครองสนใจ และติดตามกิจกรรมผ่านทาง facebook ของศูนย์ฯ

“ผู้ปกครองเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วย จากที่เมื่อก่อน เลิกเรียนแล้วรับ

ลูกกลับบ้านเลย ตอนนี่เลิกเรียนก็นั่งรอให้ลูกเล่นเครื่องเล่นก่อนถึงกลับ ได้นั่งพูดคุยกับผู้ปกครองว่า ลูกเขาได้เรียนรู้หลายๆ อย่าง แถมเด็กก็อยากมาเรียนมากขึ้น เช่น เมื่อปีก่อนเด็กใหม่ร้องไห้เยอะมาก ไม่มีสิ่งดึงดูดใจ แต่ตอนนี้ร้องไห้น้อยลง หัววัน หลังจากนั้นก็หยุดร้อง แล้วก็ไปอยู่ตามมุมที่เขาชอบ”

- **การสร้างความร่วมมือระหว่างเพื่อนครู**

“ศูนย์ฯ ไม่มีปัญหา ทุกคนให้ความร่วมมือดี อย่างครูผู้รับผิดชอบมีสองคน ครูประชุมเสร็จ เขาจะมาถ่ายทอดให้ครูท่านอื่นได้ทราบว่ามีกิจกรรมโครงการมีอะไรบ้างในรอบนี้ เมื่อมีกิจกรรมที่ต้องทำ เขาจะร่วมมือกัน ไม่มีปัญหาในการถ่ายทอดความรู้ให้กัน อาจมีบ้างที่ทำให้ครูมีงานเพิ่มมากขึ้นจากเดิม แต่ไม่ได้เป็นอุปสรรค เพราะครูที่นี้ส่วนใหญ่เป็นครูจบใหม่ที่ยากเรียนรู้ในสิ่งที่ต่อยอดในการสอนให้เด็กได้ โครงการนี้ช่วยยกระดับครูทั้งศูนย์ฯ เพราะครูที่รับผิดชอบโครงการเขาถ่ายทอดให้ครูท่านอื่นเพิ่มเติม ครูสามารถเรียนรู้และทำงานร่วมกันได้ มีการแบ่งกิจกรรมรับผิดชอบกันเพิ่มมากขึ้นให้เกิดความเท่าเทียมกัน ทำงานเป็นทีม”

- **ผู้บริหารสนับสนุน คุณครูทำงานง่าย**

“อบต. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและการเรียนรู้ที่ครบวงจร เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้มากกว่ามาเข้าเย็นกลับ นอกจากงบ สสส. ยังมีงบจาก อบต. ที่หามาให้ปีหนึ่งตกหลายแสน มาช่วยเสริม ทั้งค่าอาหารกลางวันเด็ก เงินเดือนค่าตอบแทนครู หลักๆ ผู้บริหารส่งเสริมทุกอย่างในการนำเสนอโครงการไป ได้รับงบในการพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็กในทุกๆ ปี”

- **จากความกังวลสู่แรงบันดาลใจ**

“ตอนแรกกังวลมาก เพราะเราไม่รู้อะไรเลย พอรับการอบรม เรามีความรู้เข้าใจมากขึ้น เพราะมีพี่เลี้ยง เราสามารถปรึกษาเขาได้ แรกๆ เราก็ออแต่อบรมไป เราได้เรียนรู้จากเพื่อนและพี่เลี้ยง ไปอบรมที่อื่นส่วนมากเราฟัง

แล้วเขียนบรรยายเพื่อถ่ายทอด แต่คราวนี้เหมือนเรามาเห็นของจริง ได้ทำเอง เขาสร้างแรงบันดาลใจให้เรานึกถึงเด็ก ว่าหากเราไม่สร้างให้เขา เด็กก็จะไม่มี เป็นโครงการที่สร้างแรงบันดาลใจให้เราทำสื่อให้เด็กได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

“หลังจากอบรมกลับมาทำให้เรามีไฟอยากทำ เรามองเห็นเลยว่า สิ่งที่เราตัดแปลงหรือประดิษฐ์ขึ้นมามันได้ผล เด็กมีความเปลี่ยนแปลงเยอะมาก จากเมื่อก่อนเด็กอยู่แต่ในห้องเรียนเห็นแต่ภาพ แต่ตอนนี้ทั้งกิจกรรม แหล่งเรียนรู้มีเยอะ เด็กก็ได้ออกไปสัมผัสของจริงข้างนอก จริงๆ ตอนทำก็ยากพอสมควร แต่เรามีพี่ๆ และเพื่อน รวมไปถึง ผอ. ที่คอยช่วยทุกอย่าง เขาไม่ทิ้งเรา กลับมาเรามาทำให้ครูอื่นๆ เห็น แล้วบอกเขาว่าเราต้องช่วยกันให้ไปให้รอด แต่บางท่านเขายังไม่เชื่อมั่นว่าเราทำได้ เราก็ต้องทำให้เขาเห็น แล้วมันก็ผ่านไปได้

“โครงการนี้ทำให้เราเปลี่ยนแปลงตัวเองจากที่ตัวเองไม่รู้อะไรเลย ทำงานแล้วก็กลับบ้าน เป็นความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองว่าทำได้ เรามีศักยภาพเหมือนคนอื่น เราสามารถเป็นคนเก่งคนหนึ่งได้เหมือนกัน”

■ ยะลา

แม้ว่าจังหวัดยะลาจะเป็นหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีปัญหาความขัดแย้งทางศาสนา แต่สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีเด็กไทยพุทธและมุสลิมเรียนร่วมกันกลับไม่ได้มีปัญหาในการจัดการเรียนรู้แต่อย่างใด ดังเช่นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าบอน ต.ท่าธง อ.รามัน จ.ยะลา ศูนย์ฯ นี้มีครู 3 คน หัวหน้าโครงการคือครูสุพิศ คงนวลใย ปัจจุบันเด็กในศูนย์ฯ มี 48 คน เป็นเด็กมุสลิม 24 คน และเด็กไทยพุทธ 24 คน ซึ่งทางศูนย์ฯ ก็ไม่มีปัญหากับผู้ปกครองที่ต่างศาสนา ยังคงปรับหลักสูตรให้เด็กทั้งสองศาสนาอยู่รวมกันได้ นางอาชลิษา อับดุลเลาะอาซิส ครูจากศูนย์ฯ แห่งนี้กล่าวถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโครงการดังนี้

● สานสายใยผู้ปกครองและชุมชน

“เมื่อก่อนผู้ปกครองรีบมาส่งแล้วก็กลับไปทำงาน เขามีภาระของเขาต่างคนต่างอยู่ เราก็ทำงานของเราไปเรื่อยๆ ไม่มีตัวกระตุ้นว่าต้องทำนี้ ไม่มีเงื่อนไขว่าต้องชวนผู้ปกครองมาร่วม มีบางโครงการที่ให้ผู้ปกครองมาร่วม แต่ก็เฉพาะเวลางานต่างๆ แต่โครงการนี้เรื่อยๆ ทุกวัน จากเดิมที่ไม่เคยนั่งกินข้าวกับผู้ปกครอง เดียวนี้ก็ต้องทุกวัน เพราะเขามาหาเรา มีอะไรก็มาแบ่งกัน มากินข้าวด้วยกัน

“ตอนนี้ เวลาเราขอความร่วมมือ ถ้าผู้ปกครองมีความสามารถเรื่องอะไรให้บอก แล้วเรลิสต์รายการว่าผู้ปกครองท่านนี้ปลูกต้นไม้เป็น ท่านนี้ที่บ้านสามารถตัดเย็บได้ บางคนมีทักษะการวาดภาพ เราก็จะถามว่าวันนี้คุณว่างไหม ขอช่วยมาที่ศูนย์ฯ หน่อย เขาก็จะมาระบายสีให้ กลายเป็นว่าเงินไม่ค่อยสำคัญเท่าไร เราได้ความสัมพันธ์ ความใกล้ชิด ทั้งกับเด็กและผู้ปกครอง”

● ของเล่นภูมิปัญญาสร้างความภูมิใจ

“ความแตกต่างระหว่างของที่ซื้อ กับของที่ทำ เขาจะรักจะหวงของที่เขาทำ ไม่ให้ใครไปทำลาย เป็นความศรัทธา ความภาคภูมิใจว่าเป็นสิ่งที่เราทำ เวลาเราใช้ก็ต้องระมัดระวัง ดีกว่าของที่ซื้อมาใช้สำเร็จรูป พอหมดงบประมาณก็ซื้อใหม่ แต่อันนี้ก็เก็บไว้ หรือทำชิ้นใหม่ได้อีก

“ของเล่นตอนนี้ เราก็ใช้วัสดุตามธรรมชาติที่มี ผู้ปกครองบางคนเห็นก็บอกว่าเมื่อก่อนเขาเคยเล่นแบบนี้ ไม่นึกว่าจะมีอีก เราก็บอก เราอนุรักษ์ภูมิปัญญาต่างๆ ที่ผู้ปกครองเล่นเมื่อก่อน ซึ่งเดี๋ยวนี้ห่างหายไป ขนมหต่างๆ เราก็ลองทำ อย่างขนมที่มีเฉพาะเทศกาล เราทำเป็นโครงการว่าสัปดาห์นี้เราเรียนเรื่องนี้ ผู้ปกครองบางคนที่มีความรู้ด้านนี้เราก็เชิญเขามาช่วย

● บทพิสูจน์ความสำเร็จ

“สิ่งที่ทำให้เราประสบความสำเร็จในการทำโครงการนี้คือ ความสามัคคี ความร่วมมือ โครงการนี้เราทำเอง เพื่อนๆ ก็ภูมิใจที่พวกเราสามารถทำได้ มีผู้ปกครองสนใจพาเด็กมาเรียน จนเกินจำนวนที่รับได้ เด็กๆ เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อก่อนเด็กบางคนไม่สูงสิ่งกับใคร ตอนนี้มีพื้นที่ทางกาย เล่นอิสระมากขึ้น เด็กบางคนอ่อนโยนขึ้น จากเดิมที่เห็นสัตว์เล็กๆ ก็จะไปตี เราก็สอนเรื่องคุณธรรม เขาก็เลิกพฤติกรรมเดิม หรือเด็กที่ไม่ชอบกินผัก เราก็ชวนทานเป็นสัปดาห์ ค่อยๆ ฝึก เราต้องทำทุกอย่างเพื่อสร้างแรงจูงใจ การพูดคุย นิทาน เพลง คำคล้องจอง จนเขากลับไปอวดพ่อแม่ว่าเขากินผักได้แล้วนะ”

■ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ลำพะยา อ.เมือง

ปัญหาการจัดกิจกรรมด้านพื้นที่เล่นทางกาย นับเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลายๆ ศูนย์ บางศูนย์ฯ พื้นที่น้อย บางศูนย์ฯ ต้องใช้พื้นที่ร่วมกับโรงเรียนประถมฯ หรือบางศูนย์ฯ ต้องใช้พื้นที่ร่วมกับพื้นที่สาธารณะของชุมชน ครูผู้เข้าร่วมโครงการนี้จึงต้องหาทางแก้ปัญหาภายใต้ข้อจำกัดของตนเองเพื่อให้โครงการสำเร็จลุล่วง ตัวอย่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดยะลา ที่มีปัญหาในการจัดการด้านพื้นที่ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ลำพะยา อ.เมือง เนื่องจากศูนย์ฯ แห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน พื้นที่สนามจึงต้องใช้ร่วมกัน นางสาวศุภวรรณ ลั่นแก้ว และนางหนึ่งฤทัย วงศ์เจริญรัตนาทิมครูประจำศูนย์ฯ ถอดประสบการณ์ในการทำงานไว้ดังนี้

● ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน

“เรามีการดึงชุมชนให้มามีส่วนร่วม เพราะจะทำคนเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน การขอความร่วมมือจากชุมชนตอนแรกก็ยากนิดหนึ่ง บางทีมาจากสภาพภูมิอากาศ เช่นฝนตก หรือผู้ปกครองแต่ละ

คนว่างไม่ตรงกัน ครูมีแต่ผู้หญิง ขาดแรงงานผู้ชาย เวลาผู้ปกครองมาประชุม ส่วนใหญ่เป็นคุณแม่ เป็นผู้หญิง คุณยาย แล้วบางกิจกรรมต้องใช้แรงผู้ชาย อย่างการยกไม้ เลยกแก้ปัญหาโดยการขอสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เจ้าหน้าที่อาสา เนื่องจากพื้นที่สนามเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชน พอเด็กโต มาเล่นของก็เสียหายใช้ได้ไม่นาน เราก็แก้ปัญหาด้วยการทำของเล่นแบบ เคลื่อนย้าย เก็บได้”

- การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

“เรามีกิจกรรมการเล่านิทานในห้องและทำชั้นหนังสือขึ้นมาใหม่ ห้อง ละชั้น แทรกกิจกรรมการอ่านไปในกิจกรรมเคลื่อนไหวจังหวะและเสริมประสบการณ์ เมื่อก่อนเรามีหนังสือแค่ชั้นเดียว กลายเป็นเราได้ชั้นเพิ่มมาอีก มีหนังสือ เยอะขึ้น เด็กชอบไปอ่าน เอากลับไปดูที่บ้าน ตอนนี้อยู่ศูนย์ฯ เรายังเป็นห้องสมุด ของชุมชนอีกด้วย

“เด็กๆ กินผักผลไม้มากขึ้น เทอมแรกอาจไม่ค่อยกิน เชี่ยๆ แต่เทอม ที่สองดีขึ้น เพราะมีการคุยแนะนำกับแม่ๆ ว่า ให้แม่ลองกลับไปแกะสลัก แครอทเป็นรูปดอกไม้ เขาก็อาจจะอยากกินดอกไม้ ครูจะเล่านิทานเสริม เข้าไปเกี่ยวกับการกินผัก ว่ากินแล้วสวย ผิวดี ผักเป็นรูปดอกไม้ เป็นรูปดาว เขาก็สนใจ พอลองกินก็อร่อย มีการชวนเด็กทำโครงการปลูกผัก แล้วเอาผัก ที่ได้มาทอด ศูนย์ฯ อยู่ใกล้ตลาด ก็พาเด็กไปดูว่าผักสีนี้ มาทำเป็นน้ำคั้นสีนี้”

- ผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดคือเด็ก

“โครงการนี้คุ้ม เด็กได้รับประโยชน์โดยตรงเลย คุณครูก็ได้พัฒนา ศักยภาพ ความรู้ในการผลิตสื่อ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากศูนย์เครือข่าย เห็น เพื่อนๆ มีอะไรใหม่ๆ ก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้พัฒนาศูนย์ฯ ของเราด้วย เวลา ประเมินพัฒนาการเด็ก ประเมินได้ตรงตามวัตถุประสงค์ด้วย เด็กตื่นตาตื่นใจ เห็นว่าคุณครูทำของเล่นจากขวดเอง เห็นตอนผู้ปกครองทำ ตอนทำเสร็จ เรา

“

เด็กตื่นตาตื่นใจ

เห็นว่าคุณครูทำของเล่นจากขวดเอง

เห็นตอนผู้ปกครองทำ

ตอนทำเสร็จ เราก็ให้คุณแม่เขียนชื่อลูกด้วย

ว่าคุณแม่ทำกับลูก

มันไม่ใช่แค่ได้งบประมาณ

แต่เราได้ความร่วมมือเข้ามา

เป็นพลังขับเคลื่อน

”

ก็ให้คุณแม่เขียนชื่อลูกด้วย ว่าคุณแม่ทำกับลูก มันไม่ใช่แค่ได้งบประมาณ แต่เราได้รับความร่วมมือเข้ามา เป็นพลังขับเคลื่อน แต่ละหน่วยงานส่งคนมาช่วย รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน เหนื่อยแต่คุ้ม”

- เสียงสะท้อนจากผู้ปกครอง

“ตอนแรกเป็นพื้นที่โล่งๆ มีของเล่นชิ้นใหญ่ชิ้นเดียวคือรถไฟ ผู้ปกครองก็คิดว่าทำไมศูนย์ไม่ค่อยมีของเล่นเลย เด็กไม่ได้ใช้กล้ามเนื้อ ไม่ได้ออกกำลังกาย แต่พอสร้างเครื่องปั่นป่ายขึ้นมา ก็เห็นพัฒนาการเด็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ปั่นป่ายได้เร็ว เราได้เห็นพัฒนาการเด็กดีขึ้นทุกด้าน

“ชุมชนรู้สึกดี ผู้ปกครองรู้สึกดี มีเสียงสะท้อนที่ดีกลับมา อย่างแม่ฮ่องนาเปรียบบอกว่าจากแต่ก่อนไม่ค่อยพูด แม่ถามอะไรก็จะนิ่ง แต่เดี๋ยวนี้เขากล้าคิด กล้าพูดมากขึ้น เวลาถามอะไรก็ตอบ มีพัฒนาการทางร่างกาย เวลากลับบ้านก็ร้องเพลงให้แม่ฟัง เต็มให้แม่ดู เด็กๆ จะบอกว่า วันนี้อยากมาโรงเรียน อยากมาเล่นของเล่นกับเพื่อนๆ สิ่งที่คุณภูมิใจที่สุด คือเป็นสื่อกลางดึงชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก ให้หน่วยงานทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เด็กมีพัฒนาการดีขึ้น ได้เรียนรู้เต็มศักยภาพ”

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตภาคกลาง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ภาคกลางแบ่งได้เป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและชานเมือง กับกลุ่มที่อยู่ในจังหวัดนอกเขตกรุงเทพมหานคร ความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มนี้ที่เห็นได้ชัดเจนคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากชุมชนในเขตกรุงเทพฯ จะเป็นชุมชนที่มีแรงงานอพยพย้ายถิ่นมาจากทั่วประเทศ ความผูกพันระหว่างชุมชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจมีน้อยกว่าศูนย์ฯ ที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีชุมชนดั้งเดิม นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ในกรุงเทพฯ ยังมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่เล่นทางกาย ซึ่งแต่ละศูนย์ฯ จะต้องหาทางแก้ปัญหาภายใต้ข้อจำกัดของตนเองจึงจะสามารถดำเนินโครงการให้สำเร็จลุล่วงไปได้

■ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดเพชรบุรี

จากการเก็บข้อมูลพบว่า จังหวัดเพชรบุรีมีการสร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ที่น่าสนใจ โดยมีนางจิตาภา นวมนิม หรือครูอ้วน จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโป่งสลอด ต.หนองกะปูล อ.บ้านลาด เป็นครูพี่เลี้ยงในพื้นที่ ครูอ้วนมีบุคลิกเป็นผู้นำและมีความกระตือรือร้นในการยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งของตนเองและของเพื่อนครูในศูนย์ฯ ใกล้เคียง ทั้งที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการอยู่ตลอดเวลา ทำให้ครูศูนย์ฯ เด็กเล็กในพื้นที่ที่สามารถแบ่งปันการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังสามารถยกระดับความสำคัญของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากครูตัวเล็กๆ กลายเป็นครูที่มีความสำคัญมากขึ้นในสายตาของผู้บริหารอย่างท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี (อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 5)

คุณครูพะเยา น้ำทิพย์ จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านหนองโสน ในพื้นที่ตำบลเดียวกัน ซึ่งไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แต่ได้รับความรู้จากการติดตามครูอ้วน เล่าว่า “เราเห็นโครงการที่ครูอ้วนได้มาพัฒนาเด็ก เป็นโครงการที่ดี

เราได้รับความรู้เยอะ พี่อ้วนมีอะไรก็แบ่งปันให้ แต่เด็กของเรามีแค่ 13 คนเท่านั้น สองขวบครึ่งกับสามขวบ อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของโรงเรียน มีแค่ห้องเรียนเล็กๆ ห้องเดียว ไม่มีเนื้อที่ ก็เลยไม่ได้ขอเข้าร่วมโครงการ

“ศูนย์ฯ ของเราอยู่กับโรงเรียน จะทำอะไรก็ยากเพราะไม่มีเนื้อที่ เรามีสนามเด็กเล่นแต่ไม่มีของเล่น เพราะเราไม่มีงบ เราหางบเองซื้อเอง เราก็จัดค่าน้ำค่าอาหารกลางวันไปซื้อเครื่องเล่น เด็กเล็กก็ไม่มียอะไรเล่น ของโรงเรียนก็เก่า ขึ้นสนิมอันตราย พอเราซื้อมาตัวหนึ่งเด็กโรงเรียนก็มาเล่นกับเราด้วย เราก็มียห่วงยางล้อรถ แล้วก็ยี่ไม้บล็อก ส่วนมากครูอ้วนก็ปันมาให้เล่น เราก้ทำให้เด็ก เช่นของเล่นที่เดินตามล้อ แต่ของมันก็น้อย เด็กเราน้อยก็ไ้ดั่งบ่น้อยเพราะค่านมจาก 1,700 บาทต่อหัว และมีข้อจำกัดการจัดซื้อจัดจ้าง ของที่จำเป็นซื้อไม่ได้ ของที่อยากซื้อ ไม่ได้ซื้อ ของที่ไม่อยากได้ ซื้อมาให้ ไม่ได้ของที่มาพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก”

● สร้างพลังครูศูนย์ฯ เด็ก

คุณครูชลิตา ศักดิ์ปรีชา จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ลอย ในพื้นที่ตำบลหนองกะปุเช่นกัน ได้เข้าร่วมโครงการปี 58 รุ่น 2 กล่าวว่

“โครงการนี้ดี เรามาทำให้เด็กได้เยอะมาก ครูอ้วนก็เลยชวนเขียนโครงการขอไป และที่ศูนย์ฯ มีเด็กเยอะ เมื่อก่อนของบอะไรไปก็ไม่ได้ ศูนย์ฯ ไม่ได้รับการดูแล แต่พอเราทำกิจกรรมให้เขาเห็นว่าเราทำจริง เกิดประโยชน์ นายก อบต. ก็มีส่วนร่วมกับเรามากขึ้น พอเราเอาหนังสือขอความร่วมมือไปให้เขา อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขาก็มาร่วมช่วยกัน จากเมื่อก่อนไม่มีสนามเด็กเล่น โลงๆ เลย ที่สำคัญลูกนายก อบต. มาเรียนด้วย เขาก็อยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก็เข้ามาสัมผัสการทำงานกับเรามากขึ้น บางทีเราก้คิดไปเองว่า เขาอย่างนี้อย่างนั้น พอเราไปคุยกับเขา เขาก็เข้าใจ แต่ก่อนเราไ้ดั่งบรยหิ้วมา เราก้ใช้ในการซื้อสื่อ ดินน้ำมัน ตัวต่อ สีเทียน ไ้แต่แค่นั้น แต่พอเราผลิตสื่อ แลกเปลี่ยนกันก็ทำได้เยอะขึ้น เพื่อนๆ ครูมาเจอกัน ก็มีไอเดียแลกเปลี่ยนกัน

“ของเล่นคุณครูจะผลิตเอง บางอันเราก็ให้เด็กช่วยเท่าที่พอจะทำได้ เราสามารถผลิตตามหน่วยการเรียนรู้ 40 หน่วย ผลิตได้หมด เด็กๆ ไปเล่าให้ ผู้ปกครองฟัง เด็กเขาชอบสนาม BBL เพราะตรงนั้นเด็กได้ทุกอย่าง สร้างเสริมพัฒนาการเด็กทุกอย่าง ศูนย์ฯ ตั้งชื่อสนามนี้ว่า ‘ขยับกาย ขยายสมอง’ คณะกรรมการช่วยกัน เราทำป้ายบอกกิจกรรม เรียกตามฐาน ฐานน้ำ ฐานทราย เด็กชอบเรื่องดินเรื่องทรายอยู่แล้ว แต่ผู้ปกครองบางคนไม่ชอบ เขาไม่เข้าใจว่าเล่นแล้วได้อะไรบ้าง

“มีลูกหมอกคนหนึ่ง เด็กคนนี้มีความพยายามมาก เขาถูกเลี้ยงเหมือนไข่ในหิน จากเด็กที่อ่อนแอมมาก ร่างกายไม่แข็งแรงเลย มาตอนนี้แม่เขาชมมาก เขาบอกว่าเขาคิดว่าลูกเขาร่างกายไม่แข็งแรงแล้ว กลับกลายเป็นเด็กแข็งแรง เก่ง อารมณ์ดีมาก ชอบร้องเพลง เต้น เรียนก็เก่ง ความจำก็ดี พัฒนาการด้าน ร่างกายเขาได้จากศูนย์ฯ เราเยอะ จากการเล่นแบบนี้ มีเพื่อนมีสังคม ตอนนี้ สนามก็ยังอยู่ เราก็อำเพิ่มเติมจากโครงการเรื่อยๆ เสียายเป็นพื้นที่จำกัด แต่เราก็อพยายามขยาย ถมดินแล้ว ทำพีซผักสวนครัวให้เด็กเรียนรู้

● ความเปลี่ยนแปลงในตัวครู

ครูจิตาภา หรือครูอ้วน สะท้อนความเปลี่ยนแปลงในตัวเองตั้งแต่วัน เริ่มต้นเข้าโครงการมาจนถึงวันนี้ให้ฟังว่า

“ตอนไปอบรมครั้งแรกกับป่าการณะ ถ้าใครไม่พูดจะถูกจ้องอยู่นั่นแหละ เราได้จากป่าการเยอะนะ กล้าแสดงออก กล้าถาม กล้าพูด หัวหน้าถามว่า เมื่อก่อนทำไมไม่มาคุยกับผู้ใหญ่ กับนายกฯ เราไม่กล้าคุยเลย เราไม่รู้แนวว่าจะคุยกับเขายังไง เมื่อก่อนเรารู้สึกว่าเขามองเราว่าดูแลเด็กอย่างเดียว พอเราได้โครงการนี้มา เรามีศักยภาพขึ้นเยอะ เราไปไหนไม่ชี้เหร่ เราทำขึ้นมา เขาก็ยอมรับ แต่ก่อนไม่มีโอกาสแสดงฝีมือ”

■ ตัวอย่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกรุงเทพฯ

คุณครูณัฏยา วงศ์โสภาก จากศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนแผ่นดินทองศิริวังพัฒนา แขวงลำผักชี เขตหนองจอก สะท้อนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการในประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

● เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

“ตอนที่เรามาสมัครเข้าโครงการนี้เรารู้สึกกังวลใจว่าเราจะทำได้หรือเปล่านะ เขาก็คนเยอะแล้ว เรามีอยู่แค่สี่คน เป็นศูนย์ฯ เล็กๆ เด็กสี่สิบคน ครูแค่สี่คนคะ ไม่ได้กังวลเรื่องพื้นที่ เพราะถึงศูนย์ฯ เราจะมีขนาดเล็กแต่เรามีพื้นที่ที่เป็นสนามเด็กเล่น เพราะใช้ร่วมกับโรงเรียนของ กทม. เลยมีสนาม มีต้นไม้ อยู่แล้ว แต่ว่าพื้นที่ข้างในศูนย์ฯ อาจจะไปนิดนึงก็พยายามจัดมุมกิจกรรม

“สิ่งที่เรากังวลคือตัวครูเองและเรื่องการทำสื่อ เพราะเราไม่ได้จบปฐมวัย แต่เรามาเป็นครูศูนย์ฯ เด็กเล็ก แล้วครูในศูนย์ฯ ทุกคนไม่ได้จบด้านปฐมวัยโดยตรง เราก็พยายามดูจากเพื่อนศูนย์ฯ อื่นบ้าง จากอินเทอร์เน็ตบ้างว่าเขากำกันยังไง สื่อสำหรับเด็ก สื่อที่ว่าเด็กทำเอง ไม่ใช่สื่อสำเร็จรูป อย่างเมื่อก่อนนี้ซื้อสำเร็จรูปมา อันนี้ก็ทำเอง เขาเย็บยังไง เขาแปะยังไง เราก็ดูเขาแล้วเราก็มาทำเป็นแบบของเรา”

● ร่วมมือและแบ่งปัน สร้างพื้นที่เล่นของชุมชน

“ชุมชนของเราเป็นเขตชานเมือง จะมีแกนนำชุมชน โชคดีที่ประธานชุมชนเป็นประธานศูนย์ฯ เด็กเล็กด้วยก็เลยให้ความร่วมมือดี พอเข้าร่วมโครงการนี้ ประธานชุมชนก็เชิญชุมชนมาช่วย แล้วก็ให้กรรมการชุมชนกับกรรมการศูนย์ฯ ร่วมมือกัน ‘ถ้าครูมาขอแรงให้ช่วยอะไร ก็ช่วยคุณครูเขาหน่อยนะ’ เพราะว่าเวลามีประชุมเขาจะแจ้งชุมชนว่ามีโครงการนี้ ผู้คนก็เห็นพ้องต้องกันแล้วก็สนับสนุน

“พอเราทำเสร็จ ชุมชนเขาก็ชอบ เพราะว่าสนามเด็กเล่นเป็นพื้นที่ที่เปิด

พ่อแม่ผู้ปกครองก็พาลูกหลานจากโรงเรียน กทม. มาเล่นหลังเลิกเรียนได้ที่บ้านเป็นมุสลิม ช่วงเย็นมีเรียนศาสนา ตอนเย็นเด็กก็จะมาเล่นกันก่อนขึ้นเรียนอีกรอบหนึ่ง ตอนกลางวันสนามเรามีรั้วรอบขอบชิดที่ไม่สูงมาก เพื่อป้องกันเด็กเล็กออก แต่พอเลิกเรียน เราก็ให้ชุมชนเข้าไปได้”

● ความคิดที่เปลี่ยนไป

“เมื่อก่อนนี้เวลาที่เรานำลูกไปซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูป มันง่ายดี บล็อกตัวต่อต่างๆ แต่เด็กเปื่อง่าย เสื้อที่เราทำมันเป็นจุดสนใจมากกว่า เด็กทำด้วยบางอย่าง เช่น เราให้เด็กช่วยกันระบายสี หนูอยากได้สีอะไรหนูระบายไปเลย ส่วนเรื่องภูมิปัญญาจะน้อย เพราะเป็นชุมชนแบบสังคมเมืองกันมากกว่า ทำงานโรงงานอุตสาหกรรมและทำนา จะมีภูมิปัญญาบ้าง เช่นเรื่องทำขนมของอิสลามในเทศกาลต่างๆ

“เราเห็นความเปลี่ยนแปลง เวลาเรานำเสนองาน นำเสนอสื่อร่วมกับเพื่อน เราก็คิดว่าอาจจะทำแบบนี้แบบนี้อีก มันกระตุ้นความคิดเราให้อยากจะทำนั่นโน่นนี่มากขึ้น แล้วเสียงตอบรับจากผู้ปกครองก็เป็นกำลังใจที่ดี ผู้ปกครองเห็นชอบว่า ‘อัยคุณครู วันนี้น้องมีอันนี้กลับไปฝากด้วย’ คือเราให้เด็กๆ ทำ พอเวลาแม่เขามา เขาก็จะรีบบอกผู้ปกครองเลยนะ วันนี้คุณครูเขาให้หนูทำไอ้โน่นไอ้นี้ พ่อแม่ก็เกิดความภาคภูมิใจในตัวลูก แล้วเราซึ่งเป็นคนที่สอนเด็ก เราก็ภูมิใจนะ”

● พัฒนาการดีขึ้นทุกด้าน

“เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทุกด้าน ทั้งอารมณ์ ร่างกาย สังคม สติปัญญา เขามีความคิดของเขา อย่างเรามีเครื่องเล่นทางกายภาพ เด็กเขาก็ได้ปีน ถึงแม้บางทีมันอาจจะสูงบ้าง อันตรายบ้าง ก็คอยดูเขา ให้เขาได้ออกกำลังจะได้แข็งแรง เขาก็บอกคุณครู อันนี้ครู แบบนี้ดีกว่าอะไรประมาณนี้ คือคล้ายกับว่าเขาก็ใช้ความคิดของเขาเองด้วย

“

คุณครูคิดว่าตัวเองเปลี่ยนไป
รู้สึกว่าระตือรือร้นขึ้น รักเด็กมากขึ้น
รักในหน้าที่การงานมากขึ้น
เมื่อก่อนเราไม่รู้สึกรแบบนี้...
เราไม่ได้เรียนปฐมวัย
เลยรู้สึกไม่อยากดูแลเด็ก
พื้นฐานเราก็ไม่มี
แต่ตอนนี้เรามีความสุขมากขึ้น
เพราะได้เห็นเด็กมีความสุขจากสื่อที่เราทำ

”

“คุณย่า เราเก็บค่าใช้จ่ายผู้ปกครองเป็นค่าบำรุงรักษาคุณย่า เดือนละสามร้อยบาทค่ะ ซึ่งผู้ปกครองก็โอเคในจุดนี้ เขาบอกว่าลูกเขามีพัฒนาการดีขึ้น ช่างพูด ช่างคุย ช่างอ่าน มีกลับมาบอกคุณครูว่า มาโรงเรียนดีกว่าอยู่ที่บ้านตอนก่อนเข้าโรงเรียนตั้งเยอะเลย แต่ก่อนพูดอะไรแล้วไม่ฟัง ไม่เชื่อ อะไรประมาณนี้ เวลาผู้ปกครองมารับครูก็จะบอกว่า หนูอย่าลืมหาหนังสือนิทานกลับบ้านนะ อย่างเรื่องกินผักก็จะมีสื่อ ที่คุณย่า มีมุมกิจกรรมปลูกผัก เช่น ถั่วงอก มะนาว เวลาปรุงอาหาร เราก็จะใส่ให้เขาดู”

● สร้างแรงบันดาลใจสำหรับเด็ก

“พอเรามาเข้าร่วมโครงการนี้แล้วคุณครูในคุณย่า รู้สึกกระตือรือร้นมากขึ้น เวลาเรามาจัดนิทรรศการร่วมกับคุณย่า อื่น ได้เห็นคุณย่า อื่นเขามีหุ่นมีนี่ก็มีแรงผลักดันว่าอย่ายอมแพ้เนะ เดี่ยวเรากลับไปทำแบบนี้ขึ้นมาบ้าง มันก็มีแรงผลักดัน มีแรงกระตุ้นว่าเราอยากทำอะไรอย่างนี้ให้เด็ก

“คิดว่าตัวเองเปลี่ยนไป รู้สึกว่ากระตือรือร้นขึ้น รักเด็กมากขึ้น รักในหน้าที่การงานมากขึ้น เมื่อก่อนเราไม่รู้สึกรูปแบบนี้ เราเฉยๆ บอกตามตรง เราไม่ได้เรียนปฐมวัย เลยรู้สึกไม่อยากจะดูแลเด็ก พื้นฐานเราก็ไม่มี แต่ตอนนี้เรามีความสุขมากขึ้น เพราะได้เห็นเด็กมีความสุขจากสื่อที่เราทำ”

● จากครูอาสาสมัครด้อยค่าสู่ความภูมิใจ

“เนื่องจากตำแหน่งของเราเป็นแค่ครูอาสาสมัคร ทำให้เราพูดได้ไม่เต็มปากเต็มคำว่าเป็นครูเหมือนกับครู กทม. บางทีก็รู้สึกว่าคำว่า “อาสาสมัคร” ไม่ใช่เป็นครู เราก็เลยรู้สึกด้อยกว่า ขนาดเราไปเจอครู กทม. แม้ว่าเราจะอายุเยอะกว่า แต่เราอยู่ในตำแหน่งที่เล็กกว่า ตำแหน่งทำให้เรารู้สึกแบบนี้ แต่พอเรามาทำโครงการนี้เรารู้สึกเห็นคุณค่าของตัวเองมากขึ้น เพราะเด็กๆ ก็มีความสุขกับสิ่งที่เราทำเหมือนกัน และผู้ปกครองก็เห็นคุณค่าเรามากขึ้นด้วย เขามาคุยให้ฟังว่าลูกเขากลับบ้านไปแล้วให้เขาฟังว่าทำอะไรบ้าง บางท่านบอกว่า

ไม่อยากให้ลูกไปอยู่นูบาลโรงเรียนใหญ่เลย อยากให้อยู่ที่นี่ เพราะเราดูแล
เอาใจใส่ลูกเขาดี เขาจึงเห็นคุณค่าของเรา

“รู้สึกว่าคุณกับสิ่งที่เราเหนื่อย เราได้เยอะกว่าที่เราทำไปตั้งเยอะ มันก็
ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวเงินนะ ถ้าเราใส่ใจจริง มันมากกว่าห้าหมื่น (งบทั้งโครงการ)
เมื่อหมดโครงการไป สิ่งที่มีอยู่ในตัวเรา จะทำอะไรได้เยอะเลย ถ้างานเก่า
เรายังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร เราก็กลับไปแก้งานใหม่ให้ดีขึ้น”

- การมีส่วนร่วมของวัดกับศูนย์ฯ เด็กเล็ก วัดร่องหมุ ต.โนนกง อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี

- “สวนน้ำ” ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโป่งสลอต ต.หนองกะบู่ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อยากสร้างความสุขให้ลูกหลานของตนเอง

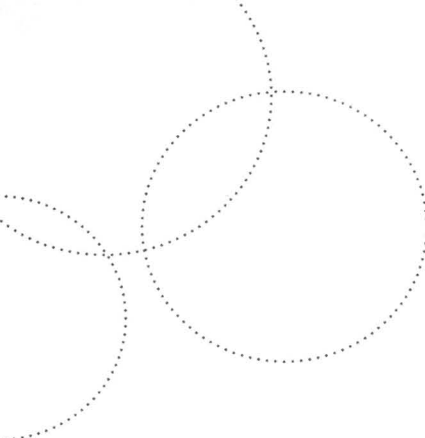

- การมีส่วนร่วมของชุมชนจากบ้านคำแคนน้อย อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี มาช่วยกันสร้างมูมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เด็กฯ ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง

บทที่ ๗

.....

สถานพลังชุมชนเพื่อการพัฒนาเด็ก

ในกระบวนการดำเนินโครงการมหัศจรรย์ฯ หนึ่งในกิจกรรมที่ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรู้สึกว่ายากที่สุดคือ การขอความร่วมมือจากชุมชน เนื่องจากทุนที่ได้รับไม่มีงบประมาณในส่วนค่าแรงสำหรับการทำพื้นที่เล่นทางกาย ดังนั้นครูแต่ละศูนย์ฯ จะต้องขอแรงงานจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นให้เข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งที่ผ่านมาความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ และผู้ปกครองค่อนข้างห่างเหิน มีเพียงกิจกรรมประจำปีระหว่างผู้ปกครองและเด็ก อาทิ วันพ่อ วันแม่ หรืองานเทศกาลเท่านั้นที่จะได้ทำกิจกรรมร่วมกัน การดำเนินโครงการมหัศจรรย์ฯ จึงเป็นสิ่งท้าทายสำหรับครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งต้องก้าวข้ามจากสิ่งที่ไม่เคยทำสู่การลงมือทำสิ่งใหม่

■ ตัวอย่างการมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่แฝก อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทต. แม่แฝกได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการปี 59 หรือเป็นรุ่นที่ 2 บริบทของพื้นที่เป็นสภาพกึ่งเมืองและชนบท ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 25 กิโลเมตร สภาพแวดล้อมมีลักษณะของโรงงานขนาดกลางผสมกับหมู่บ้าน ทำให้ผู้ปกครองส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มแรงงานอพยพจากประเทศเพื่อนบ้านและอีกส่วนหนึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชนดั้งเดิม รวมทั้งมีสถานประกอบการประเภทโรงเลี้ยงไก่ประมาณ 70 โรง โรงงานปูนซีเมนต์ และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง จุดเด่นของศูนย์ฯ แห่งนี้คือ การได้รับการสนับสนุนด้าน “ทุน” จากผู้ประกอบการในพื้นที่ในรูปแบบของสิ่งของ อาหาร และการสนับสนุนกิจกรรมในเทศกาลต่างๆ อาทิ งานวันเด็กได้รับไข่ไก่มาแจกเด็กๆ เป็นต้น นอกจากนี้ศูนย์ฯ ยังตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับเทศบาลตำบล จึงได้รับความช่วยเหลือในเรื่องแรงงานจากเทศบาลตำบลเป็นอย่างดี

จากการจัดประชุมแสดงความคิดเห็นทั้งจากครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง ผู้บริหารท้องถิ่น ได้รับข้อมูลที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ ดังนี้ นางสมศรี คำมะ หัวหน้าโครงการมหัศจรรย์ฯ ของศูนย์ฯ กล่าวถึงกระบวนการสร้างความร่วมมือในชุมชนว่า “เราประชุมครูทุกคนก่อน หลัง

จากนั้นเราก็ประชุมขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ในการประดิษฐ์ของเล่นต่าง ๆ หน่วยงานเทศบาลช่วยเรื่องจัดคน บุคลากร ทีมงานมาช่วย เช่น บริการรถน้ำมารดสนาม เวลาเราบอกผู้ปกครอง เราจะบอกว่า ทุกอย่างเราทำเพื่อลูกคุณนะ ถ้าให้เราปรบมือข้างเดียวก็ไม่ดัง”

- การสร้าง 3 ดีในพื้นที่

“พื้นที่เราเป็นกิ่งชนบทและเมือง เราได้เปรียบ เช่น ผู้ปกครองที่ทำงานในพื้นที่ เขามีเวลาให้เรา สามารถมาช่วยเราได้ในวันหยุด เราประชุมผู้ปกครอง วันอาทิตย์ เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่หยุดวันนั้น เรื่องการเพาะปลูกเราไม่ต้องไปไกล ช่างๆ ศูนย์ฯ เรามีผู้ปกครองทำการเพาะปลูกอยู่ เราสามารถพาเด็กไปเรียนรู้ได้ คำขวัญของที่นี่เป็นแดนของเกษตรกรรม ที่นี่จะปลูกชะอมไร้หนาม เป็นพืชเศรษฐกิจ มีแหล่งเรือโบราณ ข้าวแต่น้ำแดงโม มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอนเด็กๆ มีกิจกรรมการอนุรักษ์ภาษา การแปลภาษาคำเมืองเป็นภาษาไทย เรื่องการทำสื่อ ทำของเล่น สื่อที่เราใช้เป็นสื่อที่ทำจากผ้าพื้นเมืองแบบสามมิติ มีการนำตุ๊กตามาเสริม เป็นเรื่องของประเพณีวัฒนธรรม เช่น การเล่นชิงช้า แหล่งแก้ว มีคำบรรยายให้ครูสอน เป็นต้น”

- บทพิสูจน์ความสำเร็จ

“ศูนย์ฯ ของเรา เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสุขภาพที่ปลอดโรคมามากแล้ว เมื่อปี 2558 มีการระบาดของอีสุกอีใสและโรคมือเท้าปาก พอเรามีโครงการ มา มาเกิดการวิเคราะห์ รู้ว่าเราสอนเด็กที่นี่ แต่ที่บ้านพ่อแม่สอน เราจึงมีการอบรมผู้ปกครองเรื่องการดูแลสุขภาพ ปีต่อไปไม่มีเด็กป่วยเลย มีแค่เรื่องไข้หวัดปกติเท่านั้น เรามีการร่วมโครงการอื่นๆ ด้วยเพื่อให้เกิดผลมากขึ้น เช่น โครงการให้ผู้ปกครองยืมหนังสือไปอ่านให้ลูกฟังที่บ้าน

“มีการอบรมผู้ปกครองเรื่องการทำสื่อ เช่น การทำถุงกล้วยแขก เพื่อสอนลูกที่บ้านต่อ เด็กอนุบาลรู้จักเปิดหนังสือเล่น หรืออ่านเองมากขึ้น เด็กโต

“

เราชอบเกี่ยวกับการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
ได้รับการอนุมัติแล้วจากเทศบาล เราจะนำมาทำต่อ
อีกโครงการหนึ่งคือ สายสัมพันธ์บ้านกับศูนย์ฯ
เกี่ยวกับการสร้างสายสัมพันธ์กับผู้ปกครอง
เราเริ่มชอบต่อ ยอด ตั้งแต่ยังดำเนินโครงการไม่จบ
เพื่อทำงานต่อเนื่อง

”

ใช้ทักษะของการจำมากขึ้น เรื่องพื้นที่เล่นเราใช้เวลาปรับพื้นที่ทั้งหมดเดือน
ครึ่ง ด้วยความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่น และผู้ปกครอง

- การสานต่อหลังสิ้นสุดโครงการ

“เราของบเกี่ยวกับการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับการอนุมัติแล้ว
จากเทศบาล เราจะนำมาทำต่อ อีกโครงการหนึ่งคือ สายสัมพันธ์บ้านกับศูนย์ฯ
เกี่ยวกับการสร้างสายสัมพันธ์กับผู้ปกครอง เราเริ่มของบต่อยอด ตั้งแต่ยัง
ดำเนินโครงการไม่จบ เพื่อทำงานต่อเนื่อง”

- มุมมองจากผู้ปกครอง

หนึ่งในผู้ปกครองจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทต. แม่แฝก สะท้อนความ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวลูกว่า

“ลูกสาวกลับบ้านช่วยแม่รดน้ำผัก และกินผักมากขึ้นกว่าเดิม ครู
มีการห้ามเด็กๆ กินขนมกรุบกรอบ เพื่อให้มีการลดปริมาณการกิน ให้สุขภาพ
ฟันดีขึ้น ลูกจำสิ่งที่ครูสอนไปทำที่บ้าน เช่น ครูสอนให้กินผักเยอะๆ ดูแล
แปลงผัก เด็กๆ มีวินัยและมีความอดทนมากขึ้น เช่น รู้จักเข้าแถวมากขึ้น”

- มุมมองจากผู้บริหาร

นายสุรเชษฐ์ ไชยชาวงษ์ ผอ.กองการศึกษา เทศบาลตำบลแม่แฝก
กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ ว่า

“โครงการนี้ช่วยเปิดโลกทัศน์ของครูมากขึ้น โดยทั่วไปของเล่นเป็น
สำเร็จรูป แต่ที่นี่เป็นการประยุกต์วัสดุเหลือใช้ มีการนำของเหลือใช้มาใช้ใหม่
เช่น ยางรถ เด็กเล่นกับทราย เด็กมีภูมิคุ้มกันเพิ่มมากขึ้น อันตรายกับเด็กเกิด
ขึ้นน้อยลง และเด็กมีระเบียบมากขึ้น ผมคิดว่าโครงการดี โอกาสดี ไม่จำเป็นต้อง
ต้องใช้เงินมาก แต่มีความคิดดีๆ ก็ทำอะไรได้มากมาย”

■ ตัวอย่างการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ภาคอีสาน

เนื่องจากในภาคอีสาน พื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลายแห่งยังคงอยู่ในบริเวณวัด ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังเช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดร่องหมุ ต.โนนสูง อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี พระอธิการชัยญา ชยานนโท เจ้าอาวาสวัดร่องหมุ กล่าวถึงบทบาทของวัดในโครงการนี้ว่า

“ที่นี่มีเด็กเล็กสืบทอดกัน เมื่อก่อนไม่มีสนามเด็กเล่น อาตมาประชุมร่วมกับชาวบ้าน มีอะไรทำได้อีกทำไปก่อน ถ้ารอของบ อบต. ก็ต้องใช้เวลา เราก็ช่วยกัน ศูนย์ฯ นี้ออกแบบมาไม่มีห้องน้ำ งบประมาณของ อบต.ถ้าได้มาก็ต้องเอามาทำห้องน้ำกับโรงครัว ชุมชนให้ความร่วมมือดี งานศพเขาก็ช่วยบริจาคปัจจัยให้ศูนย์ฯ เด็ก หรือบริจาคพัดลมให้ ครูก็พาเด็กๆ ไปทำกิจกรรมที่วัด เช่น วันพระ วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา”

● การมีส่วนร่วมของชุมชน

“โครงการนี้ทำให้เกิดความร่วมมือของชุมชนมากขึ้น เป็นโครงการที่ประหยัดและคุ้ม เพราะพัฒนาเด็กโดยเฉพาะ และเป็นโครงการที่ช่วยพัฒนาจิตวิญญาณครู ได้ความรู้ ความคิด ประโยชน์มากมาย คุณค่าที่ได้มามหาศาล แม้จะไม่เยอะก็ตาม เพราะเราได้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำงานด้วย ต่างจากเมื่อก่อนกิจกรรมระหว่างศูนย์ฯ เด็กเล็กกับชุมชนมีน้อย พอมีโครงการเข้ามา ก็มีกิจกรรมเพิ่มขึ้น โครงการเป็นตัวเชื่อม

“วันที่โครงการจะเข้ามา ผู้ใหญ่บ้านประกาศเสียงตามสายให้ชุมชนมาช่วยกันทุกหลังคา บ้านละสองสามคนก็มาช่วยกัน ขนดินหนึ่งรถพ่วง ต่อแถวกัน ช่วยกันขน เห็นความสามัคคีของชุมชน ผู้นำพาทำเอง วางยาล้อรถทำของเล่นสำหรับเด็ก คุณครูทำเอง วางแผนร่วมกัน ทำงานด้วยกันก็สนุก ได้ยินเขาคุยกันว่าถ้าสูงมากมันจะไม่ปลอดภัย เขาจะห่วงความปลอดภัยของเด็ก”

- สร้างจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อพัฒนาเด็ก

“ครูมีความกระตือรือร้นที่จะทำโน่นทำนี่ มีงานเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาความคิด ถ้าไม่มีโครงการก็ไม่มีความคิด พอมีโครงการก็คิดนั่นคิดนี่ อย่าง สสส. ก่อนพิจารณาโครงการก็ต้องไปอบรม การอบรมได้เปิดหูเปิดตา ได้เปลี่ยนแปลงชีวิต ไปดูงานแต่ละที่ก็ได้นำมาพัฒนา มันดีไม่มีเสีย หนึ่ง ได้ความคิด สอง พัฒนาตัวของครูเอง มันจะไม่มีดี ถ้าเราอยู่กับที่มันจะมีดี ไม่เห็นอะไร ถ้าไปมันก็ได้ อบรมได้ความรู้ ฟังวิทยากรดีๆ พูด จะทำให้พลังจิตวิญญาณพัฒนาจากการฟัง ทำให้เปลี่ยนแปลง บำรุงสุขภาพจิต ให้รักเด็ก รักงาน สื่อเยอะเพราะมีครูช่วยสร้างสรรค์ขึ้น ถ้าไม่ได้อะไรก็จะทำอะไรไม่ได้ งบประมาณไม่มากก็น้อยก็ดี”

■ เสี่ยงสะท้อนจากผู้ปกครองเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแรด อ.เทิง จ.เชียงราย

นางนารี โนวงศ์ เป็นคุณแม่ของเด็กหญิงปทุมปวีร์ โนวงศ์ หรือน้องปทุม อายุสี่ปี แสดงความคิดเห็นต่อโครงการมหัศจรรย์ฯ ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของลูกว่า

“น้องเรียนที่นี้ตั้งแต่สองขวบ ศูนย์ฯ นี้่น่าอยู่ สะอาด มีระบบการป้องกันที่ปลอดภัย เคยไปชมคนอื่น ต่างกันหลายอย่าง ของเราบรรยากาศน่าอยู่ มีการแบ่งชั้นเรียนเหมาะสมกับระดับวัยเขาด้วย เราจ่ายเงินได้ เต็มใจเพื่อเป็นสวัสดิการของลูก (ทางศูนย์ฯ มีการเก็บเงินผู้ปกครองเป็นค่าชุดนักเรียนและค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมที่ไม่มีงบประมาณจาก อบต. มาสนับสนุน) ครูเขาจะถ่ายรูปลงไลน์ผู้ปกครอง ให้ดูว่าวันนี้มีกิจกรรมอะไรบ้าง วันนี้มีอาหารอะไร มีกล่องวงจรปิด อยากดูตอนไหน ว่างตอนไหนก็ดูได้เลย ทำให้เราวางใจที่ได้เห็นลูกมีความสุขในการไปโรงเรียน ของเล่นที่ลูกทำมาจากโรงเรียน พอมาถึงบ้าน

เขาก็จะมาอวดให้ดู ว่าครูสอน เขาจะภูมิใจมากและหวังของเล่นที่ตัวเอง เพราะของเล่นสำเร็จรูปเราก็ซื้อให้เขาเล่นอยู่แล้ว”

● การมีส่วนร่วมของครอบครัว

เนื่องจากทางศูนย์ฯ มีกิจกรรมให้ครอบครัวของเด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อาทิ กิจกรรมการอม กิจกรรมแยกขยะ กิจกรรมเลี้ยงไก่ รวมทั้งกิจกรรมการอ่าน สำหรับบ้านของน้องปณ เลือกลงเข้าร่วมกิจกรรมการอ่านเพราะทางครอบครัวสนับสนุนให้ลูกฟังนิทานมาตั้งแต่ยังเล็ก คุณแม่เล่าถึงการเข้าร่วมกิจกรรมนี้ให้ฟังว่า

“ปกติหนังสือนิทานเรามีอยู่แล้ว ทางศูนย์ฯ ก็หามาใส่เพิ่มสับเปลี่ยนให้ 4-5 เล่ม ที่บ้านก็จะจัดกิจกรรมการอ่านกับน้องช่วงเย็น หลังกินข้าวเสร็จ ตอนกลางวันที่เราไม่อยู่บ้าน แต่มีเตายายอยู่ ก็จะมีเด็กใกล้บ้านมาเปิดหนังสืออ่านกันเองเหมือนกัน อ่านผิดบ้างถูกบ้าง ดูภาพแล้วก็เล่าเรื่องกันเอง

“กิจกรรมที่ศูนย์ฯ ร่วมกับชุมชนดี วันก่อนก็มีหลายกิจกรรม ทำอาหาร ทำขนม ทำของเล่น เราเคยเอาข้าวโพดคั่วกลูกลุยไปสาธิตกับเด็กๆ วนวายแต่สนุกมาก เราได้ใกล้ชิดกับเด็กคนอื่นๆ มากขึ้น เห็นพัฒนาการของเด็กคนอื่นด้วย ดีใจที่ได้ร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์ฯ โครงการนี้ประสบความสำเร็จ 90% อยากให้ทุกศูนย์ฯ จัดกิจกรรมแบบนี้ ทำให้ผู้ปกครองไม่ห่างเหินกับครูมาก”

■ ตัวอย่างชุมชนบ้านโป่งสลอด ต.หนองกะป๋อ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

ชุมชนบ้านโป่งสลอดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโป่งสลอด ซึ่งมีนางจิตภา นวมนิ่ม หรือครูอ้วนเป็นหัวหน้าโครงการ นับเป็นหนึ่งในชุมชนที่ให้ความร่วมมือกับศูนย์ฯ อย่างเต็มที่ ตั้งแต่เด็กจนถึงคนเฒ่าคนแก่ต่างมาร่วมกันพัฒนาศูนย์ฯ ของตนเอง จนทำให้ศูนย์ฯ แห่งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จมาก

- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และกิจกรรมเลี้ยงไก่ไข่ของครอบครัวเด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแรด อ.เทิง จ.เชียงราย

- ชุมชนบ้านโป่งสลอด ต.หนองกะป๋ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี
- ครูจิตาภา นวมนิ่ม หรือครูอ้วน กับเด็กๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโป่งสลอด

ที่สุดแห่งหนึ่ง และที่พิเศษคือเป็นศูนย์ที่มี “สวนน้ำ” ให้เด็กทั้งชุมชนมาเล่น ร่วมกันอย่างสนุกสนานทุกวันศุกร์ แม้แต่คุณยายวัย 73 ปีอย่างยายอำพร ทองมาก ก็ยังมาลงแรงช่วยหั่นผักทำแกงทำกับข้าวเลี้ยงทุกคนด้วยเช่นกัน

● ชุมชนเข้มแข็ง เด็กมีความสุข

นายเลียม ทองมาก ผู้ใหญ่บ้านบ้านโป่งสลอดแสดงความเห็นต่อโครงการนี้ว่า

“ศูนย์ฯ ได้ทุนมาทำกิจกรรมที่ดีมาก เด็กๆ ชอบกัน มีทั้งสนามเด็กเล่น ที่ชุมชนออกแบบกันเอง ทำกันเอง สวนน้ำเป็นความคิดครูอ้วน ครูมีแบบมาก่อน เราก็ทำตามแบบ เราก็ทดลองกันตรงนั้นเลย วัสดุก็เอาจากท้องถิ่นของเรามาใช้ร่วมด้วย ไม่ต้องซื้อทั้งหมด ที่ทำสนามใช้ค่าวัสดุน้อย”

ครูอ้วนสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้นำชุมชนว่าส่งผลต่อความสำเร็จ ในการจัดทำพื้นที่เล่นทางกายของศูนย์ฯ ว่า

“ผู้ใหญ่บ้านไปช่วยทุกเรื่องที่ครูต้องการ ชาวบ้านไปร่วมเยอะมาก เราแบ่งงานชาวบ้านออกเป็นหลายกลุ่ม และนัดคุยกลุ่มย่อยลงมา อาทิ งานช่างฝีมือ เราจะมีลุงทวน ลุงทูน ฟอน้องต่อ และมีอีกประมาณ 20 คนที่ย่อยลงมาจากกลุ่มใหญ่ เราใช้เวลาสองสามเดือนทำจนเสร็จ ใช้เวลาช่วงเย็นมาช่วยกัน

“ชุมชนนี้มี 150 ครอบครัว ทุกคนจะผลัดกันมาร่วมแบบหมุนเวียนกันมา เวลานั้นนัด จะนัดแกนหลักก่อน แล้วไปกระจายมา ถ้าใครว่างเขาก็มา ว่างแป๊บหนึ่ง มาช่วยแป๊บหนึ่งแล้วก็ไปทำงานได้ มาตามเวลาที่สะดวก บางทีเงินโครงการยังไม่มา เราก็เอาแรงงานมาก่อน เพราะเวลาชาวบ้านจะว่างไม่ตรงกัน

“ชุมชนรู้สึกที่เราทำกันเองก็ได้ ผู้ใหญ่บ้านเคยบอกว่า ขอให้บอกอย่างเดียว ออกแบบอย่างเดียว เขาก็ทำให้”

● สอนน้ำในศูนย์ฯ เด็กเล็ก...ความภูมิใจของทั้งชุมชน

“บริเวณสวนน้ำ ตอนแรกครูออกแบบชุดเป็นบ่อสี่เหลี่ยมแล้วเอาฟางทับ พี่ตูนบอกไม่ได้ มันมีปลวกกินกองฟาง จะเป็นอันตรายต่อเด็ก เราเลยเปลี่ยนใหม่ เป็นชุดดิน ทำที่ต่างระดับ บูด้ายาง เปลี่ยนถ่ายน้ำออกได้ ช่วยกันออกแบบ ส่วนกิจกรรมที่ทำถอนหญ้ามี 30-40 คนไปช่วยกัน สวนน้ำมีวันเล่น เล่นทุกวันศุกร์ เสร็จแล้วเราก็ก่อบ่อน้ำ แต่ก่อนจะถึงวันเล่นต้องทำความสะอาด ช่วยกวาดช่วยเช็ด เด็กๆ เขาจะทำกัน พอมีสวนน้ำเด็กก็อยากไป เด็กรวมๆ กันไปเป็นกลุ่ม มันมีที่ป็นปาย มีที่มืด เครื่องเล่นเยอะมาก

ครูอ้วนสะท้อนความสุขของคนทั้งชุมชนหลังได้เห็นสวนน้ำที่ทุกคนช่วยกันคนละเล็กคนละน้อยว่า “ตอนนี้ศูนย์ฯ เรากลายเป็นศูนย์ฯ ที่มีครูมาดูงานกันบ่อยมากจนชุมชนอื่นๆ เขาแอบอิจฉา ตอนจัดงานวันครูมีครูทั้งจังหวัด 200 กว่าคนมาจัดงานที่ศูนย์ฯ เรา ชุมชนเป็นคนไปออกแบบลานทั้งหมด ชาวบ้านช่วยขนของตั้งแต่วันแรกจนงานเลิก ลำพังบ สสส. ที่ให้มาทำเรื่องการเผยแพร่ผลงานมันไม่พอ วันงานผู้ปกครองก็ยิงเอาของมาเลี้ยง 11 หรือ 13 ชุมนี่แหละ มีทั้งไอติม ก๋วยเตี๋ยว ข้าว ขนมจีน เอาไปช่วยวันงาน โชว์ผลงาน ชาวบ้านมาช่วยเยอะ เพราะเขาถือว่าเด็กควรได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีเหมือนศูนย์ฯ ที่มีงบมากๆ”

● สื่อภูมิปัญญาสานสัมพันธ์ชุมชน

เนื่องจากชุมชนโป่งสลอดเป็นชุมชนที่มีต้นตาลโตดจำนวนมากและชาวบ้านมีอาชีพขายลูกตาล ดังนั้นผลิตภัณฑ์จากตาลจึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทางศูนย์ฯ นำมาใช้ทำสื่อเพื่อพัฒนาเด็ก ครูอ้วนสะท้อนถึงประโยชน์จากการทำสื่อภูมิปัญญาที่มีส่วนช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนให้มากขึ้นตามไปด้วยเช่นกันว่า

“ปกติชาวบ้านมีอาชีพทำนากับขึ้นตาล เราก็จะเอาลูกตาลและใบตาลมาทำสื่อ เช่น เอาลูกตาลมาทำเป็นเต่า ให้เด็กทำเอง ใส่ขา ใส่หัว แล้วทำให้

“

ชุมชนนี้มี 150 ครอบครัว
ทุกคนจะผลัดกันมาร่วมแบบหมุนเวียนกันมา...
มาตามเวลาที่สะดวก
บางทีเงินโครงการยังไม่มา เราก็เอาแรงงานมาก่อน
เพราะเวลาชาวบ้านจะว่างไม่ตรงกัน

”

ครูด้วย หรือบางทีก็เอาไปทำตุ๊กตา หรือทำกิจกรรมมหัศจรรย์ทำน้ำตาล หรือทำขนมโดยให้เด็กที่มีความรู้ในการทำขนมฝอยทองกับทองหยอดมาสอนครูด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านเรามีหลายอย่าง บ้านผู้ใหญ่บ้านมีโรงสีข้าว บ้านป่าเอียดก็สานดอกไม้จากใบตาล เราก็พาเด็กไปเรียนรู้ด้วย เมื่อวันครูปีก่อนโน้น ป้าเอียดก็เป็นคนสาธิตให้ครูที่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพับเครื่องเล่นพื้นบ้าน

“เมื่อก่อนครูต่างคนต่างทำ ตั้งแต่มีโครงการ ชุมชนก็ไปรวมกันช่วยที่ศูนย์ฯ คนไหนทำอะไรได้ก็มาช่วยกัน อย่างเช่น พี่เต่า (ช่างชาวบ้าน) ถ้าศูนย์ฯ อื่นมีอะไร ถ่ายรูปมาบ้าง เราทำได้เลย พี่เต่าจะดูแลงานช่างทั่วไปทุกอย่าง อะไรที่ไม่ต้องถึงช่างใหญ่ พี่เต่ารับหมด แม้กระทั่งเครื่องเสียงขาด พี่เต่ายังเข้าไปช่วยดู เพราะเราใช้ไม่ครื่องเพลงกับเด็ก”

• สุขภาวะเด็กดีทั้งกายและใจ

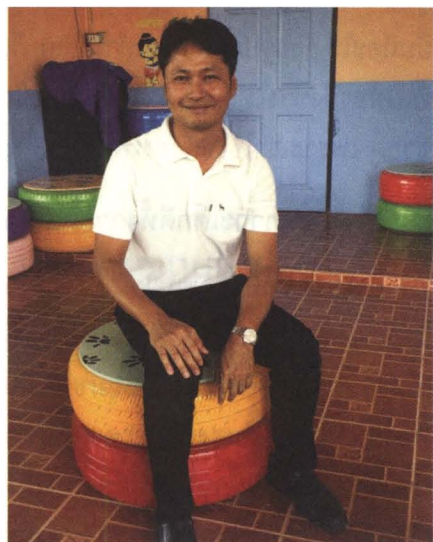
เนื่องจากในชุมชนแห่งนี้มีเด็กน้อย และเด็กที่อายุเกินสี่ปีขึ้นไปต้องย้ายไปอยู่โรงเรียนประจำฯ ซึ่งมีนโยบายขยายฐานล่าง ทำให้จำนวนเด็กเหลืออยู่เพียงแปดคน แต่ชาวบ้านในชุมชนกลับไม่ได้มองเรื่อง “จำนวนเด็ก” เฉพาะในศูนย์ฯ หากแต่มองเรื่อง “ความสุขของเด็กทั้งชุมชน” เป็นสำคัญ สนามเด็กเล่นและสวนน้ำของศูนย์ฯ แห่งนี้จึงไม่ใช่แค่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่เป็นของชุมชนที่ทุกคนมีความสุขร่วมกันได้ ผลประโยชน์จึงเกิดขึ้นกับเด็กๆ ในชุมชนที่จะมีสุขภาวะที่ดีทั้งกายและใจ

ครูอ้วนบอกเล่าถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพที่เกิดขึ้นกับเด็กในศูนย์ฯ ว่า

“เด็กศูนย์ฯ เราไม่ค่อยมีฟันผุแล้ว คุณหมอเป็นคนมาสำรวจและจัดทำสถิติทั้งตำบลเลย ทุกวันนี้เด็กชอบไปโรงเรียน ไม่มีหยุด วันเสาร์และวันอาทิตย์ก็ยิ่งอยากมาโรงเรียน ส่วนเด็กในชุมชนก็มาเล่นสนามของเราได้หลังเลิกเรียน เพราะเป็นสนามของชุมชนที่เราร่วมแรงร่วมใจทำกันมากับมือ”

อบต.นาโยงใต้

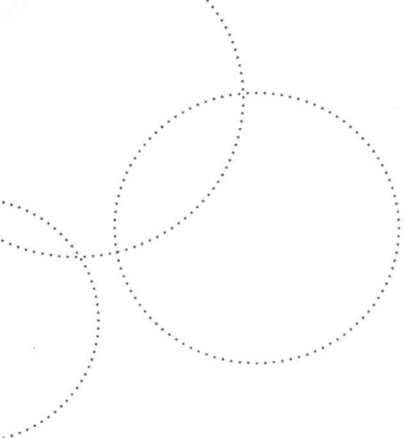
อ.เมือง จ.ตรัง

- (บน) นายทวี คงบัน นายก อบต.นาโยงใต้ อ.เมือง จ.ตรัง
- (กลางซ้าย) นายบรมเมศร์ ชีระคำศรี ท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี
- (กลางขวา) นายจารูวัตร กลิ่นอยู่ ผอ. กองการศึกษา เทศบาลตำบลหางาว อ.เทิง จ.เชียงราย
- (ล่าง) นางอุไรวรรณ นุตตะโยธิน ผู้บริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอินดารุมีนา เขตหนองจอก กรุงเทพฯ

บทที่ห้า

วิสัยทัศน์ผู้บริหาร

อาจกล่าวได้ว่าหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้โครงการทัศนศึกษาที่สร้างสรรค์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสบความสำเร็จ คือ มุมมอง วิสัยทัศน์ และการสนับสนุนของผู้บริหารท้องถิ่นในแต่ละจังหวัดหรือพื้นที่ พื้นที่ที่มีผู้บริหารให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาเด็ก ครูผู้ทำโครงการก็ทำงานอย่างมีความสุข และการดำเนินงานก็ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วเพราะมีผู้ใหญ่คอยสนับสนุน ส่วนพื้นที่ที่ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญ ครูก็มีความท้อใจเพราะไม่ว่าขอความร่วมมืออะไรไปก็มักถูกมองข้าม หรือถูกมองด้วยอคติว่าครูต้องการนำเงินไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เนื่องจากโครงการนี้ส่งผ่านบมาให้ครูบริหารจัดการเอง ไม่ได้ส่งผ่านองค์กรท้องถิ่นเหมือนโครงการอื่น ด้วยเหตุนี้ ความสำเร็จในแต่ละพื้นที่จึงมีความแตกต่างกันไป หากผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและครูไม่ลุกขึ้นสู้ด้วยตนเอง ศูนย์ฯ นั้นก็มีความเปลี่ยนแปลงในระดับเล็กน้อย ในทางตรงข้าม ศูนย์ฯ ที่ผู้บริหารเห็นความสำคัญ ศูนย์ฯ นั้นก็จะพบความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

วิสัยทัศน์ก้าวไกลของท้องถิ่นเมืองเพชร

ในพื้นที่ 9 จังหวัดที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการหัตถกรรมฯ ปี 4 (ปี 60) แต่ละพื้นที่มีผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแตกต่างกันไป จังหวัดเพชรบูรณ์นับเป็นพื้นที่ที่มีผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจนและมีวิสัยทัศน์ต่อการพัฒนาเด็กที่กว้างไกล ทำให้ครูที่เข้าร่วมโครงการในจังหวัดเพชรบูรณ์มีกำลังใจและร่วมมือกันทำงานจนกลายเป็นเครือข่ายครอบครัวหัตถกรรมที่มีความอบอุ่น รวมทั้งสามารถยกระดับการทำงานของตนเองจากระดับหมู่บ้านสู่ระดับจังหวัดในการจัดงานแสดงสื่อสร้างสรรค์ จนกลายเป็นความภาคภูมิใจของคนในจังหวัดเพชรบูรณ์

นายบรมเมศร์ อีระคำศรี ท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวถึงปัญหาของผู้บริหารต่อการพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็กว่า

“คุณครูทุกคนนี้แม้ว่าจะได้รับความสนใจก็อาจจะไม่เต็มที่เพราะผู้บริหารแท้ๆ ก็อาจจะยังไม่เข้าใจ คำว่าเข้าใจ แปลว่าเห็นประโยชน์จริงๆ ไม่ใช่เข้าใจแค่เห็นตัวหนังสือ ผมนี่เป็นท้องถิ่นจังหวัดอยู่ ถ้าโรงเรียนที่เป็นศูนย์ฯ เด็กทุกโรงเรียน เวลาลงไปเยี่ยมที่ศูนย์ฯ ไหนเด็กยิ้มแย้มแจ่มใส คุณครูยิ้มแย้มแจ่มใส ก็ถือว่าใช้ได้ มีคุณภาพ ไม่จำเป็นต้องมีคุณภาพแบบ top ก็ถือว่าสำเร็จแล้ว

“ในด้านการบริหารงานของแต่ละจังหวัด ผมมองว่าถ้าเรามีกระบวนการ ชี้นำกระตุ้น ทำความเข้าใจให้นายกฯ ในแต่ละท้องถิ่นมีความเข้าใจว่า ถ้าเกิด โครงการนี้เข้ามาแล้ว เขาจะได้ประโยชน์อย่างไรในงานตรงนี้ ในมุมมองของผม ผมให้ความสำคัญกับคุณภาพของครู เราต้องเริ่มจากตรงนี้ เมื่อมีคนเห็น ความสำคัญของคุณครู เห็นความสำคัญงานของเขา เขาก็รู้สึกภาคภูมิใจใน ผลิตผลของตัวเอง บางครั้งความภาคภูมิใจก็สามารถลบเลือนความน้อยอก น้อยใจ น้อยหน้า ทุกสิ่งทุกอย่างได้

“เราต้องทำให้นายกฯ แต่ละพื้นที่มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับกลับมา จากการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็กและครู เพราะในความเป็น นักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง ถ้าเขาสามารถสร้างความไว้วางใจในศูนย์ฯ เด็กได้ ทำให้เด็กๆ กลับบ้านแล้วไปบอกว่าสนุกจังเลย พ่อแม่ก็ไปบอกญาติ ของเขาอีก นายกฯ ก็ได้คะแนนเสียงฟรีๆ นายกฯ ไม่ต้องทำอะไรเท่าไรเลย ไม่ต้องไปซื้อเสียงด้วยซ้ำ นี่คือการได้ใจอย่างถูกต้อง นายกฯ ก็จะเป็นที่รักของ ชุมชนโดยแทบไม่ต้องลงทุนหาเสียงอะไรเลย”

สำหรับมุมมองต่อความสำเร็จของโครงการมหัศจรรย์ฯ ท่านท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรีแสดงความเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า

“การได้เงินจาก สสส. มาโครงการละ 50,000 บาทและพาครูไปอบรม ด้วย ถือเป็นสุดยอดแล้ว เพราะคุณครูได้รับความสนใจ แสดงว่ามีคนใส่ใจ ให้ ความรัก ให้ความรู้แก่เขา ครูบางคนอาจจะไม่รักดี เห็นอยู่นายเชิง อันนี้ก็ เป็นธรรมดาของโลก ก็มีคนบางส่วนที่พร้อมจะพัฒนา ถ้าคนส่วนใหญ่เทไป ในทางที่ดี เขาก็คงอยู่ไม่ได้ จริงไหม มองไปทางไหนคนนั้นก็ทำได้คนนี้ก็ทำได้ เราก็ต้องทำให้ได้

“เราเห็นความกระตือรือร้น เห็นศักยภาพของคุณครู คนเราทุกคนมี ศักยภาพ ผมเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ เราทุกคนเป็นเหมือนรถยนต์แต่ละ คัน ผู้บริหารเป็นเหมือนคนขับรถยนต์ ต้องขับให้ถูกเลน ตอนนี้อยู่ในสนาม เราต้องเป็นรถแข่ง ครูแต่ละคนก็เหมือนรถคนละประเภท คุณครูที่มีพลัง กับ

“

ผมให้ความสำคัญกับคุณภาพของครู
เราต้องเริ่มจากตรงนี้
เมื่อมีคนเห็นความสำคัญของคุณครู
เห็นความสำคัญงานของเขา
เขาก็รู้สึกภาคภูมิใจในผลิตผลของตัวเอง
บางครั้งความภาคภูมิใจ
ก็สามารถลบเลือนความน้อยอกน้อยใจ
น้อยหน้า ทุกสิ่งทุกอย่างได้

”

คุณครูที่ไม่มีพลัง ตรงไหนที่มีพลังเราก็ต้องใช้น้ำมันออกเทนสูง ตรงไหนที่ไม่มีพลังก็ใช้ตามศักยภาพที่เขามี ถ้าคุณใช้น้ำมันผิดประเภท รถก็จะพัง หรือใช้ งานครูผิดประเภท ครูก็จะฝืนทำงานแบบไม่มีความสุข”

■ เสียงสะท้อนจากครูเมืองเพชร

ผลจากการที่ผู้บริหารในท้องถิ่นให้ความสำคัญ ทำให้ครูในโครงการ มหัทศจรรย์ฯ มีกำลังใจเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งพบกับความเปลี่ยนแปลงในศักยภาพ ของตนเอง

ปณิดา มาลีเนตร หรือครูปลา จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำทรัพย์ อบต.แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน สะท้อนความรู้สึกที่ท้องถิ่นจังหวัดให้ความสำคัญกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กว่า

“รู้สึกปลื้มใจและภูมิใจที่ท่านเห็นความสำคัญของงานที่เราทำ ท่านเห็น ความสำคัญและให้แรงเสริมว่าการทำงานเราทำดีแล้ว ท่านได้เห็นการทำสื่อ จากวัสดุเหลือใช้ ซึ่งเป็นประโยชน์ ไม่ใช่แค่เด็กที่ได้ประโยชน์แต่เป็นประโยชน์ กับคนแก่ด้วย รู้สึกภูมิใจ ประทับใจ มีกำลังใจมากขึ้น”

เช่นเดียวกับนางนภัสรพี ดีส ครูจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองหงษ์ ในพื้นที่ อบต. เดียวกัน

“เข้าโครงการปี 59 หรือปี 3 ความรู้สึกต่อโครงการ ณ เวลานั้นมีแต่ ความเหนื่อย แต่ ณ เวลานั้นมีแต่ความภูมิใจ ยิ่งตอนนี้ความเหนื่อยยิ่งหายไป ทันที เมื่อมีคนฟังเราพูดและเห็นในสิ่งที่เราทำ มีกำลังใจ เรานำเสนออะไรท่าน ก็รับฟังและเข้าใจ ท่านเห็นความสำคัญ

“ท่านเห็นว่าเรามีศักยภาพ โครงการนี้เข้ามามันทำให้เห็นว่าเราก็ทำได้นะ หันกลับไปมองวันแรกที่เห็นโครงการทำเสร็จ วันนั้นกลับบ้านมีดีมาก ไปมองศูนย์ฯ จากอีกฝั่งของถนน คิดว่าเราทำได้ขนาดนี้ เราก็รู้สึกภูมิใจในตัวเอง ยิ่งเรามาถ่ายทอดให้ท่านฟัง ท่านก็ภูมิใจไปกับเราด้วย มันทำให้เราภูมิใจแล้ว

เราก็อยากทำต่อ ทุกวันนี้เรายังทำต่อไม่ได้หยุดเลย ไม่มีมึงบะ ไอเดียมันเกิด อยู่ตลอดเวลา รู้สึกว่าทำได้ ไม่ได้ต้องใช้งบเท่าไร บางอย่างไม่ต้องใช้งบเลย บางครั้งผู้ปกครองเห็นพีเตรียมอะไรนิดๆ หน่อยๆ ก็ถามเลย คุณครูจะทำอะไร พอเล่าให้เขาฟัง เขาก็บอกที่บ้านมีอันนี้ คุณครูจะใช้ไหม เขาก็เอามาให้”

นางจิตาภา นวมนิม หรือครูอ้วน จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโป่งสลอด ต.หนองกะบุง อ.บ้านลาด ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์พี่เลี้ยงในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี รุ่นปี 4 กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อต้องเข้าพบผู้บริหารท้องถิ่นว่า

“ก่อนหน้านี้เราไม่กล้าเข้าหาหัวหน้า ไม่มาคุย แต่พอได้คุยกับเพื่อน จากหลายที่ เราได้ไอเดียจากที่อื่นที่บอกว่าให้เราเข้าหาหัวหน้า มาเล่า มา สวัสดิ์ปีใหม่ ท่านก็บอกไม่ต้องมาเฉพาะช่วงปีใหม่ก็ได้ หลังจากนั้นก็กล้าเข้ามาหาท่านตลอด เพราะท่านให้ความสำคัญกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาก

“พี่เลี้ยงต้องดูแลน้องๆ บางทีน้องๆ เห็นพี่งานเยอะ เขาเกรงใจ เขาจะ ประสานกันเอง ตอนแรกท้อ แต่พอวันที่มาพบหัวหน้า หัวหน้าบอกว่ามาгинกาแพกับผมก็ได้ กินข้าวกับผมก็ได้ ไม่ต้องมาเป็นทางการ แค่อยากมาบอกผม ก็มาได้ มันก็รู้สึกชื่นใจ แต่ก่อนเราก็เกร็งๆ เราก็ถามหน้าห้องท่านว่าท่านดูไหม พี่พรซึ่งเป็นหน้าห้องบอกว่าไม่ดู ใดๆ ปล่อยมาได้ยังไงจนป่านนี้

“หลังจากนั้นท่านบอกว่ามีอะไรมาหาผมได้ตลอดเวลา ท่านบอกවාให้ผมช่วยอะไร ประโยคนี้นี้มีค่ามากกว่าอะไรเลย แต่ก่อนเหมือนเราอยู่ได้น้ำเดียววันนี้เราอยู่เหนือน้ำเห็นแสงสว่างแล้ว เราจะชুকอดได้บ้างแล้ว

“ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดดเดี่ยวเหมือนโดนทิ้ง พอเป็นอย่างนี้รู้สึก ว่าเราได้ขวัญและกำลังใจ มีที่ยึดเหนี่ยว เราตัวเล็กๆ ก็ไม่มีใครอยาก ออกหน้าให้เรา แต่ที่นี้ ขอให้บอกอย่างเดียวว่าต้องการอะไร เครือข่ายต้องการอะไร ครูเด็กเล็กต้องการอะไร

“โครงการพี่เลี้ยง เรามีความภาคภูมิใจที่สุดเพราะเราเห็นจากที่วันนั้น ศูนย์ฯ ไม่มีอะไรเลย มาวันนี้เราทำได้ เราเห็นรอยยิ้มของเด็ก เขาภูมิใจว่าเขา

มีพื้นที่เล่นที่สวยงาม ไม่ใช่หยุดก็อยู่แต่ในห้อง พื้นที่นี้เสริมทั้งร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ ได้หมด บ้านหลังน้อยสามารถเป็นพื้นที่การแสดงของเขา พื้นที่ที่ทรายสามารถจินตนาการเป็นโน่นนี่ เช่นเล่นขายของ พอเราเห็นแววตาของเขา เราก็หายเหนื่อย”

นายก อบต. ต้นแบบจากเมืองตรัง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโคกพิบูล ต.นาโยงใต้ อ.เมือง จ.ตรัง เป็นหนึ่งในศูนย์ฯ ที่มีผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็ก ทั้งในด้านการจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนทั้งจากงบ อบต. และงบส่วนตัว รวมทั้งการแบ่งเวลามาทำกิจกรรมกับเด็กๆ ในศูนย์ จนทำให้ครูมีกำลังใจและสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กให้มีคุณภาพ พิสูจน์ได้จากจำนวนเด็กที่เพิ่มขึ้นจาก 26 คนเป็น 42 คน จาก 8 หมู่บ้าน ในปีการศึกษา 2561 ศูนย์ฯ เด็กเล็กแห่งนี้มีพื้นที่กว้างขวางเนื่องจากใช้พื้นที่ของโรงเรียนบ้านมะขามซึ่งปิดตัวไป และปรับปรุงอาคารเก่าให้เป็นที่ทำการ อบต. และศูนย์ฯ เด็กเล็ก ทำให้นายก อบต. สามารถเดินไปตรวจเยี่ยมและทำกิจกรรมกับเด็กได้ง่าย ถ้าเทียบกับพื้นที่ศูนย์ฯ พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ จัดเป็นศูนย์ฯ ที่มีขนาดกลาง

นายทวี คงบัน นายก อบต. นาโยงใต้ หรือ “ลุงวี” ของเด็กๆ มาร่วมกิจกรรมกับศูนย์ฯ เสมอ โดยเฉพาะการมาเล่นนิทานให้เด็กฟังสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง นายทวิแสดงวิสัยทัศน์ต่อการพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็กว่า

“ผมเข้ามาทำงานในปี 2552 มองว่าต้องยกระดับเด็กในหลายเรื่อง ทั้งร่างกาย ความพร้อมการเข้าสู่ชั้นอนุบาล หลักๆ บุคลากรต้องมีความรู้เกี่ยวกับเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน เลยส่งให้ไปเรียนต่อระดับปริญญาตรี ในเอกปฐมวัย มีการพัฒนาด้านการเรียนการสอนเพิ่ม คือทำอะไรให้เด็กที่ออกไปแล้วมี

พฤติกรรมที่ดีขึ้น ในทางบวก”

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ ปี 4 สะท้อนให้เห็นในหลายด้านด้วยกัน

“ก่อนหน้านี้ส่วนใหญ่จะร้องบประมาณจากกรมส่งมา เด็กมีแค่เครื่องเล่นสำเร็จรูป ไม่มีเครื่องเล่นที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ แต่หลังจากได้งบมา ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ให้กับเด็ก และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองมากขึ้น ครูรู้จักนำวัสดุที่มีอยู่และเหลือใช้มาประดิษฐ์ เช่น ยางล้อรถยนต์ เกิดการประหยัดงบประมาณ ครูมีการร่วมมือ ช่วยเหลือกันมากขึ้น และมีการประชุมวางแผนกันในการพัฒนา มีการประสานเครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อพูดคุยกันในการจัดหาอุปกรณ์และของประดิษฐ์ต่างๆ จนผู้ปกครองเกิดความมั่นใจ ไว้วางใจครูมากขึ้น รวมถึงเรื่องสื่อภูมิปัญญาที่แตกต่างจากที่อื่น จนเป็นบทพิสูจน์ว่า ทำไมเด็กในพื้นที่อื่นถึงมาเรียนในศูนย์ฯ ของเรา”

ความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโคกพิบูล เกิดจากทั้งภายในคือ ตัวครูเอง และแรงสนับสนุนจากภายนอก คือผู้บริหารและชุมชน ที่พร้อมจะพัฒนาศูนย์ฯ ให้ดีขึ้นไปพร้อมกัน ผลที่เกิดขึ้นจึงตกกับตัวเด็กๆ ซึ่งเป็นลูกหลานของคนในตำบลนี้ที่มาเรียนอย่างมีความสุข

“ด้วยบุคลากรของเรา ครูทำให้เห็นว่าเขาลงมือทำเพื่อความสุขของเด็กๆ ครูมีการลงพื้นที่ใกล้ชิดตลอด เราพยายามทุกอย่างเพื่ออำนวยความสะดวกแก่เด็ก ทั้งเตียงนอนอนามัย ซึ่งที่อื่นไม่มี แต่ที่นี่มี มีทั้งกระบะทราย ทั้งสไลเดอร์ บ่อบอล หลายอย่างที่ทำให้เกิดความสุขในทุกๆ ด้านของเขา เมื่อผู้ปกครองเห็นจึงเกิดการบอกต่อกัน”

นายกฯ ทวีกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในตัวเด็ก ครู และผู้ปกครองว่า

“เด็กสนใจและอยากมาโรงเรียนมากขึ้น เด็กบางคนมีความเปลี่ยนแปลง มีพัฒนาการ เช่น จากที่เคยก้าวร้าวก็เกิดการช่วยเหลือ การแบ่งของเล่นกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น ครูก็มีความมุ่งมั่นเพิ่มขึ้น ตอนนี้มีของ

“

เราต้องแสดงให้เห็นว่า
วันนี้...มันเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีอย่างไร
...แต่ครูผู้สอนเด็ก เขากลับมา
ที่จะลุกขึ้นมาคิดอะไรที่แตกต่างจากที่มีอยู่
เขาเสียสละเวลาไหม...ที่จะมานั่งคิดและต่อยอดเรื่องเหล่านี้
อยู่ที่คนที่เราจะไปหาเขา ว่าเขามีความพร้อมขนาดไหน
เราต้องสร้างความเชื่อมั่นว่าทำแล้วเกิดประโยชน์แน่นอน
ผู้บริหารต้องมองและยอมรับในศักยภาพของคุณครูด้วย

”

เล่นมากมาย ทำให้ผู้ปกครองชอบ จนครูรู้สึกว่ สิ่งที่เขาทำมันถูกต้องแล้ว ทำให้เด็กเพิ่มขึ้น และมีความสุขกลับไปบ้าน ผู้ปกครองก็มีความสุข ครูภูมิใจในตัวเองมากขึ้น มุมมองผู้ปกครองเปลี่ยนไปเยอะ เด็กเองก็เช่นกัน จากเด็กที่กลัวครู พอครูเหล่านี้มา พร้อมกับของเล่นมากมาย แถมของเล่นก็ไม่อันตราย ทำให้เด็กมั่นใจ เพราะครูดูแลอย่างใกล้ชิด”

หลังจากหมดงบประมาณโครงการมหัศจรรย์ฯ นายกฯ ทวีมองถึงการต่อยอดโครงการนี้ด้วยงบประมาณของ อบต. และการจัดหางบประมาณจากแหล่งทุนอื่นมาพัฒนาศูนย์ฯ ต่อไป โดยไม่ได้คิดรองบจากทาง สสส. เพียงอย่างเดียว

“ผมคุยกับคุณครูว่า ถ้าบโครงการที่เราได้มาไม่พอ ปีหน้าเราตั้งไว้เลยอีก 63,000 บาท ในการต่อยอดกิจกรรมเหล่านี้ เราสามารถต่อยอดได้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เราสามารถนำเงินจากโครงการของ สปสช. เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของเด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มาต่อยอดในกิจกรรมเดิมได้ รวมไปถึงคิดต่อในเรื่องของเล่นที่สอดคล้องกับที่เราได้โครงการมา สิ่งที่ทำให้เราคิดแตกต่างออกไปจากเดิม ด้านมูลค่า เช่น เรามีเงิน 20,000 บาท แต่เราสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นได้ เช่น การสร้างสนามเด็กเล่นจากวัสดุที่เรา มีอยู่ เหลือใช้ และหาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยไม่ต้องจัดจ้างแรงงาน ตรงนี้เราก็สามารถสร้างสนามเด็กเล่นให้กับเด็กได้มากกว่ามูลค่าเงินสองหมื่น มีหลายศูนย์ฯ ที่มาเห็นสนามเด็กเล่นของเรา แล้วสงสัยว่า เราทำอะไร ทำไม่มีของเล่นที่แปลกจากที่เขามี เพราะเขามีแค่ของเล่นสำเร็จรูป”

หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ทุกคนสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ว่าเด็กมีความสุขมากขึ้นในการมาโรงเรียน คือพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้าน ผู้บริหารท้องถิ่นผู้มีสายตามองเห็นรอยยิ้มของเด็กทุกวัน กล่าวว่

“เด็กจะได้หลายๆ เรื่องกลับไป ได้อะไรที่เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มันเป็นผลพวง ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าต้องกระตือรือร้นที่จะมาเรียน และแบ่งบัน เป็นเด็กที่มีจิตโอบอ้อมอารี หากเด็กมีความสุขทางใจ เด็กจะแสดงออกและทำสิ่งที่ดีตามมาด้วย

“เราต้องแสดงให้เห็นว่า วันนี้เราได้รับอะไรกลับมาจาก สสส. จากแนวคิดนี้มันเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ได้อย่างไร เราสามารถบอกเขาได้ว่าเราไม่ต้องลงทุน แต่ครูผู้สอนเด็ก เขากลับมาใหม่ที่จะลุกขึ้นมาคิดอะไรที่แตกต่างจากที่มีอยู่ เขาเสียสละเวลาใหม่ เวลาที่จะมานั่งคิดและต่อยอดเรื่องเหล่านี้ อยู่ที่คนที่เราจะไปหาเขา ว่าเขามีความพร้อมขนาดไหน เราต้องสร้างความเชื่อมั่นว่าทำแล้วเกิดประโยชน์แน่นอน ผู้บริหารต้องมองและยอมรับในศักยภาพของคุณครูด้วย”

■ ผลจากผู้บริหารใส่ใจ ครูมีกำลังใจ

นางสาวสุวิมล บันลือพีช หรือครูตาล ครูผู้ดูแลเด็กจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโคกพิบูล ผู้เข้าร่วมโครงการปี 4 กล่าวถึงความรู้สึกที่มีผู้บริหารตั้งแต่นายก อบต. และนักวิชาการการศึกษาคอยสนับสนุนงานอย่างเต็มที่ว่า

“ผู้นำดี กำลังใจมา ลูกน้องก็ทำงานอย่างเต็มที่ อย่างกิจกรรมปีใหม่ ปกติมีการเก็บเงินผู้ปกครอง แต่ที่นี่ทุกคนซื้อของขวัญคนละชิ้น มอบให้เด็กด้วยใจ ทั้งชุมชน ทั้งท่านนายกฯ ทั้งสมาชิกสภา รู้สึกว่าตนเองโชคดีมาก เพราะการที่ผู้บริหารจะลงมาในเรื่องการศึกษาของท้องถิ่นมันยากมาก แต่ที่นี่ผู้บริหารลงทุกวัน”

ครูตาลย้อนถึงจุดเริ่มต้นเมื่อแรกเข้าร่วมโครงการว่า ขณะนั้นเพิ่งย้ายมาอยู่ที่ศูนย์ฯ เด็กแห่งนี้ และมีเด็กน้อยมาก ทุกอย่างจึงเป็นเรื่องใหม่ ทั้งเด็ก ชุมชน และผู้บริหาร แต่ด้วยเพราะมีกองทุนดี โครงการจึงประสบความสำเร็จมาก เห็นได้จากตัวเลขเด็กที่เพิ่มมากขึ้นและทะลุเกินเป้าหมายที่นายกฯ วางไว้

“เราได้รับโครงการจากการนำเสนอของพี่เลี้ยงเครือข่ายที่เข้ามาปรึกษา และแนะนำว่า ถ้ามีงบประมาณดีๆ มอบให้ อยากทำใหม่ แกอธิบายว่า เป็นงบประมาณที่นำมาพัฒนาเด็กทั้งสี่ด้าน ซึ่งมันคือสิ่งที่เราทำอยู่แล้ว แต่ต้องขยายกิจกรรมให้ชุมชนและผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ฟังแล้วรู้สึกว่ายาก คิดว่าตัวเองจะทำได้ ตัวอย่างการทำโครงการก็ไม่เคยเห็น เพราะเราเพิ่งย้ายมา แถมเด็กเราน้อย มีแค่สิบกว่าคน การกรอกข้อมูลก็ลำบาก เลย

ต้องหาเด็กเพิ่ม ตอนแรกกังวล รู้สึกว่าถ้าได้งบมากแล้วจะทำไม่ได้ เงินห้าหมื่น ตอนนั้น เราไม่ได้นึกถึงจำนวนเงิน คิดแต่ว่าเรามาใหม่ การประสานร่วมงานของครูจะเป็นยังไง ผู้บริหารเราก็กังวลใจ เราเลยกังวลใจ เพราะใหม่หมด เด็กใหม่ ครูใหม่ ผู้บริหารก็ใหม่ ยังไม่รู้จักกันเลย ที่นี้ครูลงพื้นที่สำรวจชื่อเด็ก ลงไปบ้านเด็ก ให้ครูที่อยู่เดิมพาไป ประชาสัมพันธ์ไปในตัวด้วย เราเอาใจไปก่อน ครูมีใจ เพราะเราไม่มีอย่างอื่นที่จะให้เขาดู แต่เรามีใจที่อยากพัฒนาลูกเขา อย่างไหนที่เราทำได้ เราของบจากท่านนายกฯ นายกฯ เลยเอาเรื่องเข้าสภา ของบซื้อ”

การเข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในทุกด้าน ตั้งแต่การลงชุมชนเพื่อชักชวนเด็กให้มาเรียนที่ศูนย์ฯ ไปจนถึงการสร้างเชื่อมั่นในตัวครู ส่งผลให้จำนวนเด็กจากภาคเรียนที่หนึ่งซึ่งมีเพียง 16 คน หลังจากเริ่มทำโครงการ เริ่มมีผู้ปกครองบอกกันปากต่อปากว่าโรงเรียนนี้ดี ภาคเรียนที่สองจึงมีเด็กเพิ่มขึ้นเป็น 23 คน และกลายเป็น 42 คนภายในระยะเวลาเพียงปีเดียวเท่านั้น ซึ่งนี่เป็นส่วนหนึ่งที่พิสูจน์ความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโคกพิบูลได้เป็นอย่างดี

“ท่านนายกฯ ตั้งเป้าไว้ที่ 30 คน แต่เรามีเด็กมาเรียน 42 คน เกินคาดมาก เด็กบางคนเดินทางมาไกลถึง 8 กิโลเมตร ก็มี แม้ว่าเด็กจะเดินทางเข้าไปเรียนในเมืองมากกว่า และโรงเรียนประธมา ขยายฐานล่างรับเด็กอายุน้อยลง แต่ด้วยนายกฯ สนับสนุน ทั้งที่นอนสปริงมีคุณภาพ และจัดสรรงบประมาณพัฒนาอีกหลายอย่าง ชาวบ้านจึงเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของท่านนายกฯ ท่านมีของอะไรก็ให้เด็กเสมอ ผู้ปกครองเองเมื่อก่อนไม่มาประชุมผู้ปกครองเลย เดี๋ยวนี้ ‘ครูมีอะไรให้ผมช่วยไหม’ ชาวบ้านให้การตอบรับดีมาก ตอนนี้เรามีการขยายการประชาสัมพันธ์ไปในตัว คือเรามี Facebook ของโรงเรียน มีไลน์กลุ่มของผู้ปกครอง เพื่อสร้างเครือข่าย เราทำกิจกรรมทุกครั้งก็ลงภาพลงข้อมูล ชาวบ้านก็แสดงความคิดเห็น เช่น ‘คุณครู ลูกผมน่ารัก ลูกผมไม่เคยทำแบบนี้ได้’ ”

เมื่อย้อนมองความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเอง ครูตาลบอกด้วยรอยยิ้มภาคภูมิใจว่า

“เรามีความกล้ามากขึ้น กล้าตัดสินใจ กล้าขอความช่วยเหลือ เมื่อก่อนไม่กล้า อาจเพราะเราเพิ่งย้ายมาใหม่ แต่เรามาเจอกับชุมชนที่ใส่ใจลูกหลาน เราเลยสามารถที่จะขอความร่วมมือได้ ตอนนี้ครูสามารถเชื่อมต่อได้ทุกเครือข่าย คุ่มมากในงบประมาณแค่ก่อนเดียว แต่สามารถทำให้เรามีภาวะผู้นำเกิดขึ้นได้ ถือว่าคุ่มมาก ทั้งตัวเราเองที่เห็นความเปลี่ยนแปลง และครูอีกท่านหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน เขาให้ความร่วมมือดี เราภูมิใจ เราช่วยกันสองคนทำทุกอย่าง ทำให้ดี รอยยิ้มมากยิ่งขึ้น ถือว่าเป็นโครงการที่สำเร็จอย่างมหัศจรรย์”

ครูฟ้า...

ผู้บริหารหญิงแถวหน้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกรุงเทพฯ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตกรุงเทพมหานครนับเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากศูนย์ฯ เด็กเล็กในจังหวัดอื่นที่เข้าร่วมโครงการนี้ค่อนข้างมาก เนื่องจากกรุงเทพฯ เป็นพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นและมีความหลากหลาย ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่ แต่อพยพมาจากจังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศไทย รวมทั้งจากประเทศเพื่อนบ้าน การดำเนินงานในโครงการมหัศจรรย์ฯ จึงต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านที่ทำให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และหนึ่งในปัจจัยสำคัญคือการสนับสนุนจากผู้บริหารของศูนย์ฯ

นางอุไรวรรณ นุตตะโยธิน หรือครูฟ้า ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนแผ่นดินทองอินดารุสมิณา แขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก กรุงเทพฯ นับเป็นผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีคุณภาพแบบทุ่มเท

ทั้งร่างกายแรงใจมากที่สุดคนหนึ่ง จนกระทั่งศูนย์ฯ แห่งนี้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ดีเด่นและเป็นศูนย์ต้นแบบของเขตหนองจอก ศูนย์ฯ นี้เข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ ปี 59 และได้เป็นศูนย์ที่เยี่ยมในปี 60 สิ่งทีพิสูจน์ความสำเร็จของศูนย์ฯ แห่งนี้คือ ตัวเลขของเด็กที่มีจำนวนมากถึง 331 คน และครู 30 กว่าคน

- **เหตุผลที่สนับสนุนการเข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ**

“ก่อนเริ่มโครงการนี้ รู้สึกว่าเด็กของเราบางคนที่บ้านไม่มีโอกาสได้อ่านนิทานสักเล่ม คนไหนที่มีครอบครัวดีพร้อมหน่อยก็จะมีทุกอย่าง เรามองเรื่องโอกาสของเด็กๆ ภายในศูนย์มากกว่า ในส่วนที่แตกต่างของเขานั้น ถ้าเราได้งบประมาณตรงนี้มา เราสามารถมาเติมเต็มให้เขาได้ ถ้าที่บ้านไม่มีของเล่นก็ไม่ใช่ไร ครูสามารถทำของเล่นทำมือให้น้องเล่นได้ หนังสือนิทานภาพสวยๆ เล่มหนึ่งราคาแพง ถ้าได้งบมาครูก็สามารถซื้อกระดาษมาเสกเป็นนิทานทำมือสวยๆ ได้ เราก็จะทำได้หลายเล่ม ได้ปริมาณมากขึ้น เด็กๆ จะได้จับ ได้สัมผัสทุกคน เราช่วยกันทำได้ เราไม่ได้คาดหวังว่าเด็กจะต้องอ่านออกแต่อยากให้เขาได้สัมผัส ได้ดูสี ได้ดูภาพ ได้ความรักหนังสือ รักการอ่านก่อนเลย ต่อไปก็พัฒนาการด้านต่างๆ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เราต้องการให้เขาพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

“อีกเหตุผลหนึ่งคือ เรื่องสนาม อยากให้เด็กได้มีที่เดินที่วิ่ง ก่อนหน้านั้นไม่มีพื้นที่ทำกันในห้องเรียน เอาเก้าอี้มาต่อ ให้ลอดใต้เก้าอี้ ต้องคิดพลิกแพลงไปเรื่อยๆ พอได้รับงบประมาณมา จากเก้าอี้ก็กลายเป็นท่อแป๊บ เอามาทำเป็นวง มาทำเป็นเหลี่ยมให้น้องข้าม เจาะรูใส่น้ำทำเป็นสายน้ำให้น้องเล่น เกิดสิ่งประดิษฐ์จากมือครูขึ้นอีกเยอะ เนื่องจากเด็กเราเยอะมาก การทำของเล่นให้เพียงพอกับเด็กจะใช้วิธีทำกล่องของเวียนค๊ะ ให้เด็กเล่นได้ทั้งห้อง ทำเป็นหนึ่งชุดเวียนกันเล่น หนึ่งชุดต้องเล่นได้ห้าสิบคน”

“

เรามองเรื่องโอกาสของเด็กๆ ภายในศูนย์มากกว่า
ในส่วนที่แตกต่างของเขานั้น
ถ้าเราได้งบประมาณตรงนี้มา
เราสามารถมาเติมเต็มให้เขาได้
ถ้าที่บ้านไม่มีของเล่นก็ไม่ใช่ไร
ครูสามารถทำของเล่นทำมือให้น้องเล่นได้
หนังสือนิทานภาพสวยๆ เล่มหนึ่งมีราคาแพง
ถ้าได้งบประมาณครูก็สามารถซื้อกระดาษ
มาเสกเป็นนิทานทำมือสวยๆ ได้

”

● ทุกคนสำคัญเท่ากัน...กระบวนการสร้างทีมเวิร์ก

“พอไปรับงานมา ก็ต้องมีการประชุมทั้งหมด ประชุมผู้บริหารส่วนหนึ่ง ก่อน กับกรรมการ ประธานศูนย์ ประธานมัธยิตที่ดูแลเราอีกทีหนึ่งก่อน และแจ้งให้ท่านทราบว่าต่อไปเราจะมีโครงการนี้เข้ามา ได้รับเงินมาสนับสนุนตรงนี้ แต่ต้องมีผลงานให้เห็น กลับมาก็ประชุม แบ่งงาน และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ คนนี้ก็จะมีแปดคน เมื่อครูไปอบรมกลับมา ก็จะมีการประชุมประจำเดือน มาถ่ายทอด อธิบายให้ฟังว่าเราต้องทำอะไรกันบ้าง สิ่งที่โครงการอยากเห็นและเราอยากเป็น มีครบทุกระดาน เราให้ความสำคัญกับครูที่ไปทำงานนี้ ครูที่ทำโครงการก็เหนื่อย ครูที่อยู่ดูแลเด็กบนห้องก็เหนื่อย ทุกคนมีความสำคัญเท่ากัน มีคุณค่าเหมือนกัน เราจะพูดกันอย่างนี้เสมอ

“พอรับโครงการมา เราเห็นศักยภาพชัดมาก ใครโดดเด่นเรื่องการทำกิจกรรมวาดภาพก็โดดเด่นมาก บางคนโดดเด่นเรื่องกิจกรรมเข้าจังหวะก็ให้ดึงศักยภาพออกมาใช้ เพราะความสามารถพิเศษแต่ละคนไม่เหมือนกัน คนนี้ไม่ค่อยกล้าแสดงออกแต่มีความสามารถทางการตัดเย็บก็ให้ตัดเย็บของเล่นเด็ก ให้ทุกคนมีส่วนร่วม

“เมื่อก่อนแต่ละคนก็ทำหน้าที่ของตัวเองไป พอทำโครงการก็มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างห้อง หรือบางกิจกรรมก็ไปทำกันบนห้อง ดูเด็กนอนไปด้วย ช่วงเวลานั้นก็เกิดเนื้องาน ได้สานสัมพันธ์กันไปด้วย เกิดความกระตือรือร้น บางคนทำไม่เป็น ก็ช่วยเพื่อน เห็นการเปลี่ยนแปลงของครูในศูนย์ฯ เยอะมาก จากมุมมองที่ทุกคนมองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กว่าเหมือนการฝากเลี้ยงไปวันๆ มันลบภาพพวกนั้นไปเลย

“แรกๆ จะมีครูบ่น บอกว่าครูรุส (คุณครูชนฉนิกันต์ บุญมาเลิศ) ไปรับโครงการนี้มา เพื่อนร่วมงานบางคนก็รู้สึกเหมือนมาเพิ่มภาระงาน บอกว่าครูรุสไปรับมาก็ทำไปสิ แต่เวลาเห็นเด็กหยิบสื่อบริจาคของเล่นที่ทำ มาเล่น เขาจะเข้าไปพูด ขวนคิดเลย ภูมิใจใหม่ลูกที่ทำกัน เด็กได้เล่นสนุก ผู้ปกครองก็

“

เราให้ความสำคัญกับครูที่ไปทำงานนี้
ครูที่ทำโครงการก็เหนื่อย
ครูที่อยู่ดูแลเด็กบนห้องก็เหนื่อย
ทุกคนมีความสำคัญเท่ากัน
มีคุณค่าเหมือนกัน

”

ชื่นชม ครูเปลี่ยนไปเลยคะ เดี่ยวนี้จะให้ทำอะไร เขาจะมาเอาของ เบิกอุปกรณ์ และเห็นชิ้นงานที่เร็วขึ้น พองานประสบความสำเร็จ ความสัมพันธ์ในองค์กรดีขึ้น ตอนนี้ขอใครช่วยไม่ต้องระบุบุคคลแล้ว แคบอกว่าคุณมาช่วยงาน เดียวก็มีคนมาช่วยแล้ว ตัวครูจากคนที่ไม่กล้าพูดก็พูดเก่งขึ้น จากคนขี้อายก็กล้าทำ กล้าตั้งศักยภาพของตัวเองออกมาใช้ให้มากที่สุด

“เราหยิบยกคำสอนเรื่องการทำงานของชาวมุสลิมมาสอนด้วย เมื่อไหร่ที่เราตั้งใจดีในสิ่งที่เราทำ พระเจ้าจะตอบแทนสิ่งที่เราทำอีกหลายร้อยเท่า ถ้าดูแลลูกเขาดี ลูกเราก็ได้รับการดูแลที่ดีด้วยนะ”

● ความเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก

“พัฒนาการทางสติปัญญาและร่างกาย ร่างกายเห็นชัดเจนมาก เพราะมีการปีนป่าย ก็แข็งแรงขึ้น ตอนทำเครื่องเล่นปีนป่ายเสร็จ เห็นเด็กปีนป่าย หัวเราะกันสนุกสนาน เขาได้ใช้แรง ใช้พลังมาก พอถึงเวลากินก็กินเยอะ ถึงเวลานอนก็หลับง่าย เดี่ยวเราก็ได้พัก เกิดพัฒนาการทางสังคมด้วย เล่นคนเดียวไม่สนุกเลย ถ้าเล่นสองคนสนุกกว่าไหม เด็กก็เริ่มเปลี่ยน ลองแบ่งเพื่อนดีกว่า รอคอยเป็น ขอโทษเป็น ขอบคุณเป็น ระหว่างเล่นกับเพื่อน

“เด็กรักการอ่านมากขึ้น มีหนังสือทุกมุม ช้างล่าง ช้างบน ช้างนอกก็เป็นเซ่ตีม มีกระเป่า ผู้ปกครองเห็นความสำคัญเรื่องการอ่านมากขึ้น เราจะประชาสัมพันธ์เลยว่าให้เวลากับลูกนิดนึงนะ อย่างเด็ก พัฒนาการทางภาษา คำศัพท์เขาจะดี ผ่านทางหนังสือและของเล่นทำมือ แม่ทำ น้องได้เล่น เห็นพัฒนาการเยอะ เด็กแทบจะไม่ได้เล่นมือถือ

“มีเคสหนึ่งเป็นเด็กห้องครูรุส เด็กถูกทิ้งไว้กับมือถือ สื่อสารไม่เป็น มองหน้าอย่างเดียว อยู่กับเราหนึ่งปี เลื่อนชั้นได้ จากที่ไปสมัครที่ไหน ก็ไม่ได้ นี่ประสบความสำเร็จ คนนี้เป็นความภูมิใจของครูรุสเลย ผู้ปกครองก็ขอบคุณมาก และพร้อมที่จะแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อให้เด็กคนอื่นหายเร็วขึ้น”

- **บทบาทผู้บริหารร่วมด้วยช่วยกัน**

“เราได้ทำงานประสานกันมากขึ้น ประสานกับครอบครัวด้วย เราได้พัฒนาตัวเองกันตลอด ไม่จำเป็นที่ผู้บริหารต้องนั่งอยู่โต๊ะอย่างเดียว เราได้มาทำงานกับน้องๆ ได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน มีปัญหาตรงไหน เราจะได้ช่วยแก้ไขให้หน่อยๆ ทำให้งานของเขาราบรื่น

“ถ้าให้ประเมินตัวเอง เราให้ 85 คะแนน จากเต็มร้อย เราให้เรื่องบริหารจัดการ การดูแลการเรียนการสอน พัฒนาการเด็ก การทำงานร่วมกับชุมชน ผู้ปกครอง ที่ไม่ให้เต็มเพราะรู้สึกว่าย่างดึงมาได้ไม่ทุกภาคส่วน บางส่วนรู้สึกไม่เห็นด้วย ทำไปก็เหนื่อย เราเชิญชวนศูนย์ฯ ในหนองจอก 30 ศูนย์ มีครั้งหนึ่งที่เห็นความสำเร็จของเรา แล้วอยากทำ แต่ก็มีอีกน้อยนิดที่ไม่อยากทำปิดตัวเองอยู่ เพราะเขารู้สึกเหนื่อย ยุ่ง มองว่าตัวเองทำไม่ได้”

- **ความร่วมมือของชุมชน**

“การทำงานกับชุมชน เราเป็นกรรมการชุมชนเองด้วย เวลาที่มีประชุมในชุมชน เราก็จะถ่ายทอดให้ทราบ ให้ความสำคัญ เมื่อไหร่ถ่ายทอดไป ผู้ใหญ่บ้านก็เห็นด้วย ที่นี้พอเราต้องการอะไร ก็ขอให้เราบอก เราไม่ได้รบกวนเรื่องข้าวของเงินทอง แต่เราขอเรื่องการแบ่งปันความรู้ ภูมิปัญญาของคนเฒ่าคนแก่ หรือขอในสิ่งที่เขามี เช่น แรงงาน ความช่วยเหลือ เช่น ขอไม้ไผ่ ไม้ไผ่ก็จะถูกตัดมาให้เรียบร้อย เขาจะบอกเลยว่าอยากได้แบบไหนบอกมานะ เดี่ยวครุทำกันไม่ได้

“ผู้ปกครองสะท้อนว่า ครูทำกันขนาดนี้เลยเหรอ ทำไมไม่ซื้อ นั่งทำประดิษฐ์พร้อมไปกับลูกเขาแล้วให้เอากลับบ้านไปให้ผู้ปกครองดู เด็กก็จะไปเล่าว่าคุณครูทำให้ อีกวันผู้ปกครองก็จะมาถามว่าของที่เด็กได้ไป ได้ไปยังไง เด็กทำจริงหรือ แล้วครุทำทันหรือ การสนับสนุนจากผู้ปกครองก็เป็นการขออุปกรณ์ของใช้ที่ไม่ได้ใช้แล้ว มีหนังสือ จดหมายน้อยกลับไปบ้าน ผู้ปกครองจะช่วยเอามาให้ เมื่อก่อนเราก็คิดไปว่าเราต้องบริการผู้ปกครอง ทุกอย่างต้องดีที่สุด ว่าลูกเขามีพร้อม แต่พอร่วมโครงการ เรามองความร่วมมือเป็นหลัก”

หนองแรดโมเดล...จากศูนย์ฯ เด็กกลุ่มชนเข้มแข็ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแรด อ.เทิง จ.เชียงราย นับเป็นศูนย์ฯ ที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารท้องถิ่นทุกระดับ เนื่องจาก อบต.หนองแรดมีนโยบายให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กในชุมชนมาเป็นอันดับหนึ่ง ในแต่ละปีจะมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาของศูนย์ฯ เด็กเล็กในพื้นที่จนมีคุณภาพเทียบเท่าศูนย์ฯ ของเอกชนในเมืองที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าหลายเท่า ด้วยเหตุนี้ เมื่อนางสาวพันธิวิรา จินดาธรรม หรือครูหมี ซึ่งแม้จะเป็นครูที่มาจากนอกพื้นที่ แต่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจจะพัฒนาศูนย์ฯ เมื่อเข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ ทางผู้บริหารจึงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ จนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้กลายเป็นศูนย์ต้นแบบที่ศูนย์ฯ อื่นๆ มาศึกษาดูงานตลอดทั้งปี ปัจจุบันมีเด็กทั้งหมด 85 คน และมีครู 5 คน แม้ว่าทางผู้ปกครองจะต้องจ่ายค่าบำรุงการศึกษาและค่าชุดนักเรียนแรกเข้าจำนวนพันกว่าบาทต่อปี แต่ทุกคนก็เต็มใจที่จะให้บุตรหลานได้เข้าเรียนที่ศูนย์ฯ แห่งนี้ เพราะทางศูนย์ฯ มีบริการรถรับส่ง กล้องวงจรปิด และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทันสมัยเทียบเท่ากับศูนย์ฯ เอกชนเลยทีเดียว

● วิสัยทัศน์จากทีม อบต. หนองแรด

นายณฤเดช ศิริแสน เลขานุการ นายก อบต.หนองแรด กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของ อบต. ต่อการพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็กว่า

“ตอนแรกครูหมีมาลองคุยกับผู้บริหารยังนึกภาพไม่ออก พอครูหมีบอกว่าไปร่วมกับเขาแล้วต้องมีอะไรมาเปลี่ยนแปลงนะ ทำโน่นนี่ เราก็อามาคุยกันในที่ประชุม บางคนก็ยังคัดค้านอยู่ เพราะยังไม่เห็นความแตกต่างหรืออะไรที่จะได้มาจากการเพิ่มภาระของเรา ครูหมีมาคุยกับผู้บริหาร ผู้บริหารชุดนี้เน้นเรื่องเด็กมาก เพราะเราจะสร้างเด็กของเราให้อยู่ในพื้นที่ของเรา ตอนปี 58

ผู้บริหารลงมาช่วยเยอะมาก แต่ผู้บริหารไม่ได้เข้าใจว่าโครงการเราทำอะไรยังไง พอครูหมีมีโพรเจกต์ตรงนั้นตรงนี้มา ก็ดึงทั้งสภาและฝ่ายบริหารเข้ามาช่วย มามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะป็นสนามหญ้า รั้ว โดยไม่มีการจ้าง แต่ก็ยังไม่เต็มที่ เพราะไม่รู้ว่ามันจะเกิดประโยชน์มากน้อยแค่ไหน

“ตอนหลังมีคนมาดูงานบ่อยมากจนต้องจำกัดเดือนละไม่เกินสองครั้ง ที่คนมาดูเพราะเรามีกลุ่ม Facebook ของศูนย์ฯ เด็กเล็ก และทีมบริหารเรา เป็นที่รู้จักด้วย คนข้างนอกเขาก็ตามเฟซเรา ช่วงที่ได้รับงบ สสส. เราทำได้ เพียงไม่นานก็เป็นช่วงเดียวกับที่เราได้อาคารใหม่ ฝ่ายบริหารตั้งงบจากสภา ให้ทำอาคาร รั้ว จริงๆ ทุกที่ได้งบเหมือนกันทั่วประเทศ แต่ของเราสวยงาม มีพื้นที่ให้เด็กเล่น เราไม่ได้ทำแค่ตามที่กรมฯ ให้เท่านั้น แต่ของเราต่อยอดไปเรื่อยๆ ตอนนี้มีกล้องวงจรปิดเกือบครบทุกบริเวณของศูนย์ฯ และมีงบประมาณซื้ออุปกรณ์การศึกษาทุกปี สื่อของเราเปลี่ยนแปลงตลอด เพื่อให้เห็นว่าเด็กทำอะไร เช่น ครูหมีอยากซื้อจักรยานให้เด็กไว้เล่นกีฬา สภาก็อนุมัติ เห็นดีด้วย”

● วิธีคิดในการซื้อสื่อที่เปลี่ยนไป

สิ่งที่ศูนย์ฯ เด็กเล็กแห่งนี้แตกต่างจากศูนย์ฯ อื่นของ อบต. และเทศบาล คือการใช้งบในการซื้อสื่อการเรียนการสอนที่แปลกใหม่ทุกปี จากเดิมที่ซื้อสื่อสำเร็จรูปที่มีขายในร้านเครื่องเขียนทั่วไป ก็เปลี่ยนเป็นสื่อที่อยู่นอกกรอบจากความคิดเดิม ยกตัวอย่างเช่น งบในการซื้อสัตว์ปูนปั้นประดับสวน หรืองบในการจัดซื้อจักรยานเพื่อให้เด็กออกกำลังกาย เป็นต้น

ครูหมีกล่าวถึงวิธีคิดในการจัดซื้อสื่อที่เปลี่ยนไปว่า

“เมื่อก่อนเราคิดแต่ว่าต้องซื้อสื่อสำเร็จรูปที่มีในร้านเครื่องเขียนเท่านั้น ซึ่งก็จะเป็นสื่อเดิมๆ แต่พอเราได้เข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ เราก็สามารถเชื่อมโยงสื่อที่เสริมพัฒนาการเด็กได้มากกว่าสื่อในร้านเครื่องเขียนทั่วไป เช่น การซื้อสวนสัตว์ปูนปั้นมาให้เด็กขี่เล่นในสวน เราสามารถโยงเข้ากับหน่วยการเรียนรู้เรื่องสัตว์โลก หรือการเรียนรู้เรื่องคำศัพท์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

“

เมื่อก่อนเราคิดแต่ว่า
ต้องซื้อสื่อสำเร็จรูปที่มีในร้านเครื่องเขียนเท่านั้น
ซึ่งก็จะเป็นสื่อเดิมๆ
แต่พอเราได้เข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ
เราก็สามารถเชื่อมโยงสื่อที่เสริมพัฒนาการเด็ก
ได้มากกว่าสื่อในร้านเครื่องเขียนทั่วไป

”

จากการพาเด็กไปขี่สัตว์ในสวนก็ได้ หรือเมื่อก่อนเราอยากของบซื้อทรายมาให้เด็กเล่น แต่มันไม่มีอยู่ในรายการสื่อการเรียนการสอนหรือร้านเครื่องเขียน แต่ตอนนี้เราสามารถของบมาซื้อทรายก็ได้ เพราะเราสามารถอธิบายได้ว่าทรายเป็นสื่อการเรียนการสอนได้อย่างไร”

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นคือ ชาวบ้านในชุมชนไม่อยากพาลูกไปเรียนที่อื่นเลขาฯ นายก อบต. ก็ยังส่งลูกเข้าเรียนที่นี่เพื่อเป็นการพิสูจน์ถึงคุณภาพการศึกษาที่ทาง อบต.จัดให้ ว่าลูกผู้บริหารก็ยังมาเรียนด้วยเช่นกัน

“ทำไมเข้าสู่ศูนย์ฯ เด็กเล็กของเราถึงเสียตั้งคัพพันกว่าบาท เพราะศูนย์ฯ เราเป็นระเบียบเรียบร้อย มีเครื่องแบบนักเรียน มีจอโพรเจกเตอร์ทันสมัย มีประกันอุบัติเหตุ มีกล้องวงจรปิดในระบบอินเทอร์เน็ตให้ผู้ปกครองดูลูกได้จากที่บ้าน ทำให้รู้สึกว่าจะเด็กปลอดภัย เป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้ปกครองตกลงกันเอง หลังจากประชุมใหญ่ ฝ่ายบริหาร สภา ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะครู เมื่อก่อนอยู่ศูนย์ฯ เก่า เด็กไปไหนไม่ได้ ไม่มีสนามเด็กเล่น ตอนนี้พัฒนาการเด็กต่างไปเลย มีมุมหนังสือ สนามเด็กเล่น ปลูกผัก เลี้ยงไก่เอาไข่ไปทำกับข้าวให้เด็ก เป็นต้น”

เวทีนี้ต้องมีพี่เลี้ยง...ผอ.กองการศึกษา ทต.หวาง จ.เชียงราย

หนึ่งในผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีแนวคิดในการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่น่าสนใจอีกหนึ่งท่านคือ นายจรรูวัตร กลิ่นอยู่ ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลตำบลหวาง อ.เทิง จ.เชียงราย และทำหน้าที่รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลหวาง (ในขณะนั้น) ซึ่งในปี 61 ทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกันต่างเข้าร่วมโครงการมหัศจรรย์ฯ ทำให้ผู้บริหารท่านนี้ต้องรับเหตุแลบริหารครูจากโรงเรียนทั้งสองแห่งให้ทำงานไปในทิศทางเดียวกัน

“ผมมารับตำแหน่งผู้อำนวยการกองฯ เดือนกันยายน 2559 พื้นที่นี้

เคยเป็นโรงเรียนบ้านปี่ ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมฯ มาก่อนและยุบเลิกไปเพราะเด็กไม่เพียงพอ จึงมีบริเวณกว้างขวาง ผลิตผลการศึกษาระดับ 2 ระดับ ระดับที่ 1 คือเด็กอนุบาล อ.1-อ.3 รวม 115 คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 52 คน ผมอยากให้ครูทั้งสองระดับชั้นได้เข้าร่วมโครงการนี้เพราะอยากให้ครูเราได้พัฒนาไม่เหมือนกบในกะลา ภายใต้เงื่อนไขคือผมเป็นพี่เลี้ยง ตอนที่คุยกันแรกๆ มีแต่คนปฏิเสธ เพราะกลัวเรื่องเอกสาร เขาไม่เป็น ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต่างกับครู สพฐ. ตรงที่การได้รับโอกาสในการอบรม โอกาสไปเห็นโลกภายนอก ยากกว่าคนอื่น ที่เราพร้อมเพราะเรามีครูเยอะ ครู 17 คน ถ้าเป็นที่อื่นค่อนข้างยาก เพราะเวลาไปอบรมของ สสส. บางทีอบรมสองสามคืน บางศูนย์ฯ ต้องปิดศูนย์ฯ ไป แต่ของเราสับเปลี่ยนคนได้”

- **วิสัยทัศน์ เป้าหมายการพัฒนา**

“พอตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ก็ไม่รู้ว่าโครงการมหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์คืออะไร แต่อยากได้งบประมาณ ก็เขียนไปก่อน โดยไม่รู้อะไรเลย จนได้ไปร่วมกิจกรรมวันปฐมนิเทศจึงเริ่มเข้าใจ เมื่อก่อนเรามุ่งแค่จบ แต่พอเราไปฟังโครงการนี้แล้ว เราได้วิธีคิดเรื่องการผลิตสื่อ ซึ่งจริงๆ เมื่อก่อนครูผลิตสื่ออยู่แล้ว แต่ผลิตเท่าที่เขารู้ และเขาจะถูกถูกตัวเองว่าทำไปก็ไม่ดีเท่ากับซื้อ พอเราได้ฟังวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้เรื่องการเล่านิทาน เรื่องการทำสื่อพื้นบ้านในชุมชน ทำให้เรารู้สึกว่า อยากให้ไปฟังทั้งโรงเรียน อยากให้คิดเหมือนเรา การซื้อสื่อ ทำให้เวลาเราใช้ ใช้ไม่ได้ก็ได้ ก็ไปโทษบริษัทผู้ผลิต โมหโทษตัวเอง”

- **สร้างครูคุณภาพด้วยหลักการมาสโลว์**

“การเห็นพี่เลี้ยงต้นแบบ ก็รู้สึกว่ามันไม่ยาก เราขาดแค่กระบวนการจัดการองค์ความรู้เท่านั้นเอง เราผลิตได้ ครูทำได้ทุกคน แต่มันไปไม่สุด ไม่รู้ว่าจะทำยังไงให้มีคุณค่า สำหรับครูที่ไม่ได้ไป เราพยายามพูดชวนว่าเมื่อโรงเรียนเราสร้างใหม่ เราจะทำยังไงให้ชุมชนยอมรับเรา ให้ล้างภาพที่เขามองว่าเราเป็น

แค่ครูพี่เลี้ยง ให้คนข้างนอกมองว่าเรามีศักยภาพ ทำได้

“เริ่มต้น ผมมีแนวร่วมครูแค่ 6 จาก 17 คน ที่คิดเหมือนเรา คือคนที่ไปอบรม กับคนที่พอคนไปกลับมาเล่าก็อยากทำ ที่เหลือเราก็พยายามขยายหลักการของมาส์โลว์ คือทุกคนต้องการการยอมรับ ผมก็พยายามจัดงานให้คนมาดูงาน

“ศูนย์ฯ เราโชคดีที่ติดถนนใหญ่ จึงมักมีคนมาดูงานบ่อย เพราะเรามีศูนย์ฯ เด็กและโรงเรียนอนุบาลเปิดอยู่ที่เดียวกัน ที่สำคัญเปิดใหม่ เป็นปีแรก และมีคนอยากเปิดอย่างเรา โดยมีบริบทคล้ายกัน เช่นอยากใช้พื้นที่ของโรงเรียน สภฐ. อยากใช้พื้นที่ราชพัสดุ แต่เขาไม่รู้กระบวนการทำ ตอนแรกเวลาเขาจะขอเราดูงาน เขาก็จะขอดูกระบวนการเปิดโรงเรียน เราก็จะให้ครูโน้มน้าวเขาว่า ไหนๆ ก็มาดูงานแล้ว เราอยากให้เขาดูกระบวนการจัดการเรียนการสอนด้วย การผลิตสื่อด้วย นี่เลยเป็นการปลุกเร้าเขา ให้เห็นความสำคัญของกระบวนการเหล่านี้

“จากครู 17 คน มี 95% ที่เขายินดีเดินไปกับเรา ครูผมอายุถั่วเฉลี่ย 48 ปี อีก 5% ที่เขาไม่ได้ด้วยอายุ ครูภูมิใจ ชุมชนชื่นชมว่าครูเก่ง ผอ.เก่ง หางบจากภายนอกมาได้ เขาภูมิใจ เราเอาเรื่องที่คนเข้ามาดูงานเป็นหลัก ให้เขาได้โชว์งานตัวเอง จากเดิมที่อยู่กันมาไม่เคยมีใครสนใจเรา แต่ตอนนี้มีคนเข้ามาตลอด”

● ใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้ถูกทาง

“ผมเป็นคนเล่นเฟซบุ๊ก ผมคิดว่า จากการที่เราใช้สื่อ ปากต่อปาก เราทำอะไร เราก็กึ่งเฟซบุ๊ก ผมเครือข่ายเยอะ เป็นวิทยากรด้วยหลายที่ คนก็เริ่มสนใจมาดูงาน เราต้องเริ่มโชว์ จะเหมือนเดิมไม่ได้ ทุกที่การเรียนการสอนเหมือนกันหมด แต่อย่างโครงการนี้เข้ามา เราสามารถบอกได้ว่าเราเองจากข้างนอกเข้ามา เราได้จับตัวนี้มาผลิตสื่อพวกนี้ ที่อื่นมาเขาก็ขอวิธี แต่เขาบอกไม่ทำ เหนื่อย เพราะหลักการทำงานของ สสส. ต้องประชาสัมพันธ์ ดึงชุมชน

“

ทุกอย่างต้องทำให้เกิดการยอมรับก่อน
...การขอความร่วมมือต้องชัดเจน
ต้องอธิบาย ต้องมีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์
ต้องมีรูปแบบและต้องบอกว่าจะเกิดผลอะไร
ถ้าเราอยากให้ชาวบ้านมา
เราต้องโน้มน้าวและต้องทำให้เห็นก่อน

”

เข้ามามีส่วนร่วม ต้องผลิตสื่อ เราต้องมีงานที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

"ล่าสุด เมื่อประมาณ 30 มีนาคม จัดงานรับอนุบัตร งานบัณฑิตน้อย วันนั้นก็จัดงานเปิดโลกทัศน์ สื่อสร้างสรรค์และภูมิปัญญา เชิญหน่วยงาน เช่น สมาชิกสภา ตัวแทนชุมชน ผู้ปกครอง เอาภูมิปัญญาของท้องถิ่นโดยดึงเอา โรงเรียนผู้สูงอายุมานั่งสาธิต ก็สอดคล้องกับเรื่องศิลปะ ภูมิปัญญา มาจ้อย มาซอ มาผลิตของเล่น ทำให้ครูเราเกิดความภาคภูมิใจ มุมมองเรื่องงบประมาณเปลี่ยน จากซื้อสื่อสำเร็จกลายเป็นความภูมิใจ เรามาร่วมกันผลิตดีกว่า"

● กลยุทธ์การโน้มน้าวใจชุมชน

"ทุกอย่างต้องทำให้เกิดการยอมรับก่อน มาแรกๆ ผมก็ไม่กล้า แต่เมื่อพัฒนาไป เขาเห็นฝีมือเรา เขาก็อยากให้ความร่วมมือ แต่การขอความร่วมมือ ต้องชัดเจน ต้องอธิบาย ต้องมีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ และต้องมีรูปแบบและต้องบอกว่าจะเกิดผลอะไร ถ้าเราอยากให้ชาวบ้านมา เราต้องโน้มน้าวและต้องทำให้เห็นก่อน"

"ผมจะอ้างอิงเรื่องมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพ มีอยู่ข้อหนึ่ง ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ผมจะย้ำเลยว่า ถ้าชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วม โรงเรียนโดนประเมินแล้วไม่ผ่าน โทษผมคนเดียวไม่ได้นะ ชุมชนต้องมามีส่วนร่วม ถ้าตัวมาร่วมไม่ได้ ก็ให้สนับสนุนเงินทุนมาแทน เราต้องมีกลยุทธ์โน้มน้าวหลายอย่าง จะไปขอได้ง่าย ไม่มีทางได้ เราจะไปขอ ต้องให้เขาเห็น"

● ความสำเร็จ

"ที่นี้ติดถนน เวลาคนมาดูงาน รถบัสจอด คนก็เริ่มมอง บอกกันปากต่อปาก ผลที่เกิดขึ้นคือการยอมรับ เช่น ยอดเด็กที่เพิ่มขึ้นเกือบ 49% ปีที่แล้วมีเด็กแค่ 78 คน แต่ปีนี้เพิ่มเป็น 115 คน เพราะพื้นที่เราใกล้เมือง แค่ 5 กิโลเมตร และมีโรงเรียนที่จัดแบบเราอีก 3 โรงเรียน แต่ยอดเด็กก่อนุบาลเราเยอะสุด เกิดความยอมรับในตัวครูว่าครูไม่เหมือนเมื่อก่อน ยอมรับในตัว

ผู้บริหาร ยอมรับว่าเมื่อเอาลูกเข้ามาแล้ว ลูกต้องมีพัฒนาการที่ดี การยอมรับว่าเราสามารถนำโรงเรียนชุมชนบ้านปี่ (ชื่อโรงเรียนเดิม) แห่งนี้ ที่เมื่อก่อนล้มไปรอบหนึ่ง หล้าขึ้นท่วมหัวจนไม่มีใครมาเตะบอล แต่ตอนนี้ชีวิตกลับมาแล้ว แล้วเราไม่ช่วยกันหรือ เราก็ต้องมาช่วยกันสร้างชื่อเสียง”

• การต่อยอดเมื่อหมดโครงการ

“โรงเรียนต้องทำแผนพัฒนาโรงเรียน ต้องทบทวนทุกปี และเรามีระบบระเบียบรายได้สถานศึกษา ปี 2551 ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออปท. สามารถตั้งงบประมาณได้ เช่น การผลิตสื่อ ได้แค่ครั้งเดียว ถ้าเราอยากให้ต่อเนื่อง เราก็ของบประมาณไปที่เทศบาล อาจจัดเป็นโครงการผลิตสื่อสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเป็นการต่อยอด ของงบประมาณเข้าไป ถ้าไม่ใช้งบประมาณ เราต้องกระตุ้นให้ครูเราใช้งบประมาณที่สามารถผลิตสื่อในท้องถิ่นที่ขอมาได้ เช่น โรงงานในท้องถิ่นที่ทำเกี่ยวกับมะพร้าว ผมก็ขอกะลามะพร้าวมาทำเป็นที่เดินเล่นให้เด็ก”

• โครงการต่อยอด “อัยสอนหลาน”

“เรามีเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ เขาได้กับผู้สูงอายุ มีการผลิตเครื่องเล่น เขาก็มาถ่ายทอดต่อ ก็มีกิจกรรมหมุน เขาเองก็รู้สึกได้รับความรัก ยกตัวอย่าง เช่น เราชวนโรงเรียนผู้สูงอายุมาจัดงานอัยสอนหลาน ในวิถีคิด 3 วัย คือคนเฒ่าเด็ก คนวัยกลางคน ผู้สูงอายุมาเต็มเลย เอาของเล่นมาแจก เขาก็มีความสุข เขาทำมาจากบ้าน ผมเสียแค่ค่าอาหารและน้ำ

“กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุคือ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เจอกันเดือนละสองครั้ง ที่เทศบาล ตอนผมไปเป็นวิทยากรสอนทำน้้ายาสระผม ผมพูดโน้มน้าวว่าเราเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน เราก็ขอให้ผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรมกับเด็ก ผู้สูงอายุยินดี เราเคยเชิญมาสอนทำว้าวให้เด็ก เด็กก็สนุกสนาน คนสูงอายุก็ไม่เหงา”

- **ความคิดเห็นเพื่อพัฒนาการให้ทุนในอนาคต**

“โครงการนี้ดี แต่อยากให้มีส่วนที่ก้าวไปกว่านี้อีก ไม่อยากให้มีส่วนที่สแตมป์แรกแล้วจบ อยากมีโจทย์ที่ท้าทายให้เราพัฒนาไปกว่านี้อีก เรื่องการหาเครือข่าย อยากให้ครั้งแรกแนะนำการทำโครงการให้ชัดเจน อย่างที่บอก ตอนแรกผมไม่รู้อะไรเลย ทำกันไปก่อน พอเรามาทำ ย้อนดูกลับไป เรามานั่งเสียตายน่าถ้าเรารู้สึกๆ ตั้งแต่แรก มันจะออกมาดีกว่านี้ เราอยากมีผู้แนะนำให้ชัดเจน เพราะพอเราเขียนไปก่อน เรามารู้ตอนหลังว่ามันเป็นอย่างนี้ บางอย่างมันแก้ไขไม่ได้แล้ว เราเขียนส่งไปแล้ว เราจึงต้องเดินตามงานครั้งแรก น่าจะมีพี่เลี้ยงที่ชัดเจนก่อนเขียนโครงการ”

- ทีมผู้บริหาร อบต. หนองแคว อ.เทิง จ.เชียงราย
- ผู้บริหารออกเยี่ยมครอบครัวของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแคว

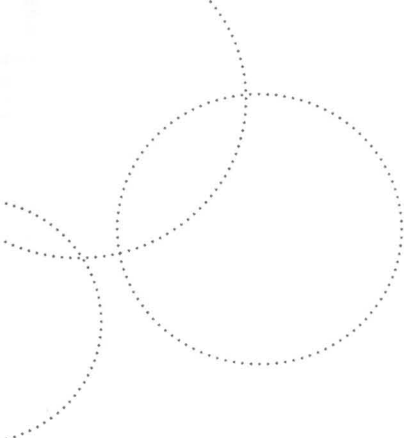
- สื่อสร้างสรรค์ ผลงานจากคุณครูจังหวัดตรัง ในงานนิทรรศการสื่อสร้างสรรค์ของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่จังหวัดตรัง

บทที่หก

.....

..... เส้นทางการเรียนรู้สู่ความสำเร็จ

จากการเก็บข้อมูลเพื่อถอดบทเรียนการดำเนินโครงการหัตถกรรมสื่อสร้างสรรค์
ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 4 ภาค รวมจำนวนศูนย์ฯ ที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลมากกว่า
50 ศูนย์ ผ่านการสัมภาษณ์ทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม ตั้งแต่ครู ผู้ปกครอง
ชุมชน ไปจนถึงผู้บริหาร พบว่า ปัจจัยหลักที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ
มากน้อยต่างกันคือ ตัวครูที่เป็นหัวหน้าโครงการ โดยต้องเริ่มต้นเสียสละเวลา
ของตนเองก่อนเป็นคนแรก หลังจากนั้นเพื่อนร่วมงานจึงเริ่มให้ความร่วมมือ
เมื่อครูทั้งศูนย์ฯ ทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างทุ่มเท ผู้ปกครองที่มาส่งบุตรหลาน
จึงเริ่มมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในตัวครู นำมาสู่การขอความร่วมมือจาก
ชุมชนมาช่วยกันสร้างสนามเด็กเล่นให้ศูนย์ฯ และความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ
ของศูนย์ฯ ตามมา

ส่วนปัจจัยผู้บริหารพบว่า ศูนย์ฯ ที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร
ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจะทำให้ครูมีกำลังใจในการทุ่มเททำโครงการจนสำเร็จ
ด้วยความราบรื่น และมีแนวโน้มในการหาทุนอื่นๆ มาสนับสนุนเพื่อต่อยอด
โครงการในปีต่อไป ส่วนศูนย์ฯ ที่ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารจะพบว่า
ปัจจัยความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับตัวครูผู้รับผิดชอบโครงการ หากครูแสดงความ
มุ่งมั่นทุ่มเทอย่างไม่ทอดยงจนโครงการประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์
ผู้บริหารหลายคนจึงเริ่มเปลี่ยนมุมมองหันมาสนับสนุนการทำงานของครูใน
ภายหลัง ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนต้องมีตัวครูผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้เริ่มต้น
เสียสละก่อนเป็นคนแรกดังที่กล่าวมาข้างต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินโครงการ

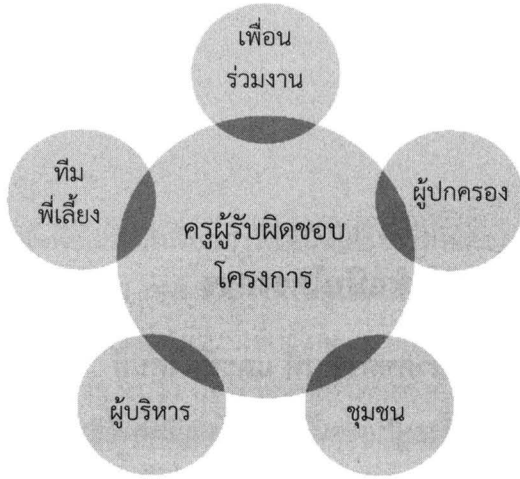
■ ปัจจัยแรกคือ ขนาดของพื้นที่ และที่ตั้งศูนย์

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองส่วนใหญ่มีพื้นที่สำหรับทำสนามเด็กเล่น รวมทั้งพื้นที่ประกอบกิจกรรมนอกห้องเรียนจำกัด ทำให้การออกแบบพื้นที่ทางกายทำได้ยากกว่าศูนย์ฯ ที่อยู่ในชุมชนนอกเมือง นอกจากนี้ศูนย์ฯ ที่อยู่ใกล้เขตเมืองในรัศมี 30 กิโลเมตรจะต้องเผชิญกับการแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษาจากโรงเรียนเอกชนในเมืองที่มีความพร้อมทางด้านเงินทุนมากกว่า ดังนั้นผู้ประกอบการที่มีทางเลือกในการรับส่งลูกและมีรายได้เพียงพอที่จะจ่ายค่าเทอมราคาสูง จึงเลือกที่จะส่งลูกเข้าโรงเรียนเอกชนมากกว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของรัฐ ศูนย์ฯ ในเขตเมืองเหล่านี้จึงมีจำนวนเด็กมาเรียนน้อยกว่าศูนย์ฯ ที่อยู่ในชุมชนไกลเขตเมือง เพราะผู้ประกอบการในชุมชนสามารถรับส่งลูกหลานได้ใกล้กว่า สะดวกกว่า

■ ปัจจัยที่สองคือ นโยบายขยายฐานล่างของโรงเรียนประถมศึกษา

นับตั้งแต่โรงเรียนระดับประถมฯ เปิดรับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 หรือสี่ปีเป็นต้นไป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลายแห่งมีจำนวนเด็กลดลงอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้อายุของเด็กในศูนย์ฯ จะเหลือเพียงวัย 2-4 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ยังทำ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ

บันไดสู่ความสำเร็จ

กิจกรรมได้ไม่มากนัก นโยบายนี้ทำให้ครูต้องปรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ง่ายขึ้น และไม่สามารถทำกิจกรรมบางอย่างที่ต้องรอความพร้อมทางด้านร่างกายในวัยที่โตขึ้น ขณะเดียวกันเด็กที่ย้ายไปเรียนโรงเรียนประถมฯ ตั้งแต่อายุสี่ปีต่าง ประสบปัญหาการใช้พื้นที่สนามเด็กเล่นร่วมกับเด็กโต ซึ่งของเล่นมีน้อยและไม่เหมาะกับเด็กเล็กเล่นเพียงลำพัง ดังนั้น บางศูนย์ฯ ที่ใช้พื้นที่ร่วมกับโรงเรียนประถมฯ จึงมีเด็กวัยอนุบาลขอมาใช้พื้นที่เล่นทางกายและสื่อร่วมกับศูนย์ฯ เด็กเล็กเพราะเหมาะสมกับวัยเด็กมากกว่า

■ ปัจจัยที่สามคือ ความร่วมมือจากครูภายในศูนย์ฯ

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ในกรณีที่มีครูคนเดียว การดำเนินกิจกรรมบางอย่าง ครูสามารถจัดสรรเวลาของตนเองตอนไหนก็ได้ แต่ขณะเดียวกันหากครูไม่ทุ่มเททำงาน โครงการก็จะไม่คืบหน้าและประสบความสำเร็จน้อย ในกรณีที่มีเพื่อนร่วมงานมากขึ้น การทำกิจกรรมจะต้องผ่านการประชุมครูและแบ่งงานกันทำไปตามความถนัด ซึ่งมีข้อดีคือ เพื่อนร่วมงานจะเคารพในความสามารถที่แตกต่างกัน และเรียนรู้การทำงานจากเพื่อนที่มีความชำนาญกว่าไปพร้อมๆ กันๆ ส่วนข้อเสียคือ ยิ่งจำนวนเพื่อนร่วมงานมากก็อาจมีการแบ่งกลุ่มย่อยในการทำงานของตนเอง และมีความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงานได้ง่ายกว่าศูนย์ฯ ที่มีคนน้อย

■ ปัจจัยที่สี่คือ สภาพครอบครัวและชุมชน

จากการเก็บข้อมูลพบว่า สภาพครอบครัวส่งผลต่อการสานต่อกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่บ้านอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หากเด็กอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายที่ไม่ถนัดอ่านหนังสือนิทานให้หลานฟัง การส่งเสริมกิจกรรมการอ่านก็จะยากกว่าครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับพ่อแม่ เป็นต้น

กรณีที่คุณย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ วิธีการสื่อสารด้านสุขภาพของเด็กบางเรื่องก็มีความอ่อนไหวเพราะมีเส้นแบ่งทางวัฒนธรรมกันอยู่ ตัวอย่างเช่น คุณย่า เด็กเล็กบางแห่งในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนเผ่าที่ไม่ให้ความสำคัญกับการแปรงฟันและการกินขนมกรุบกรอบ แม้ว่าครูจะขอร้องไม่ให้ผู้ปกครองซื้อให้ เพื่อสุขภาพของเด็ก แต่ก็ไม่เป็นผล เพราะผู้ปกครองบอกว่าถ้าไม่ซื้อให้เด็กจะงอแงไม่มาโรงเรียน และเมื่อครูขอให้แปรงฟันก่อนนอน ผู้ปกครองก็บอกว่า ฟันน้ำนมเดี๋ยวก็ต้องหลุดอยู่ดี เด็กหลายคนจึงมีภาวะฟันผุ เป็นต้น

■ ปัจจัยที่ห้าคือ มุมมองของผู้บริหารในองค์กรท้องถิ่น

จากการเก็บข้อมูลพบว่า องค์กรท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณให้คุณ์พัฒนาเด็กเล็กในระดับที่แตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

● องค์กรท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญด้านการศึกษา

คุณ์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรท้องถิ่นเช่น อบต. หรือเทศบาลให้ความสำคัญ จะมีการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเข้าร่วมโครงการมากกว่า คุณ์ที่องค์กรท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญ รวมทั้งยังสามารถต่อยอดโครงการต่อไปด้วยงบประมาณของ อบต. หรือเทศบาล โดยไม่ได้หวังพึ่งพางบจากองค์กรภายนอกเพียงอย่างเดียว ยกตัวอย่างเช่น คุณ์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแรด อ.เทิง จ.เชียงราย ปัจจุบันมีกล้องวงจรปิดทุกห้องและทุกบริเวณในศูนย์ฯ โดยผู้ปกครองสามารถดูบุตรหลานระหว่างอยู่โรงเรียนโดยใช้อินเทอร์เน็ตผ่านทางโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ได้

คุณ์พัฒนาเด็กเล็กวัดโคกพิบูล ต.นาโง่งใต้ อ.เมือง จ.ตรัง นายก อบต. ใช้งบประมาณส่วนตัวจัดซื้อสื่อพื้นบ้าน รวมทั้งเครื่องแต่งกายชุดไทยให้เด็กทุกคน หลังจากที่คุณ์ทำงานมีคุณภาพจนสามารถเพิ่มจำนวนเด็กในศูนย์ฯ ได้มากกว่าเป้าหมายที่วางไว้ เป็นต้น

- **องค์กรท้องถิ่นที่ไม่เห็นความสำคัญ หรือให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการพัฒนาคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**

ศูนย์ฯ เด็กเล็กที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับให้ความร่วมมือน้อยไปจนถึง “ทอดทิ้ง” ให้ครูในศูนย์ฯ จัดการปัญหาตัวเอง ยกตัวอย่างเช่น ศูนย์ฯ เด็กเล็กแห่งหนึ่ง ในพื้นที่ จ.อุบลฯ ศูนย์ฯ เด็กเล็กในอำเภอนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่วัดประจำหมู่บ้าน ในอดีตใช้ไฟฟ้าและน้ำประปราร่วมกับทางวัด แต่ทาง อบต. บางตำบลได้เสนอให้ศูนย์ฯ แยกมิเตอร์ออกมาต่างหาก ซึ่งทางครูเข้าใจว่า อบต. จะเป็นคนรับผิดชอบค่าน้ำค่าไฟในส่วนนี้เหมือนกับ อบต. อื่น แต่หลังจากแยกมิเตอร์ออกมา ทาง อบต. กลับแจ้งว่า “ไม่มีระเบียบ” ที่กำหนดว่า อบต. ต้องรับผิดชอบเรื่องนี้ ส่งผลให้ครูต้องนำเงินเดือนส่วนตัวมาเป็นค่าน้ำค่าไฟของศูนย์ฯ โดยบางเดือนอาจมีเงินที่ชาวบ้านทำบุญงานศพมาช่วยใช้จ่ายในส่วนนี้ แต่หากเดือนไหนไม่มี ครูก็ต้องรับผิดชอบเอง ส่งผลให้ครูเกิดความท้อใจในการทำงาน รู้สึกว่าหน่วยงานท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับศูนย์ฯ เด็กเล็กของตนเอง

ความเปลี่ยนแปลงด้านวิถีคิดหลังจากเข้าร่วมโครงการ มหัศจรรย์ฯ

- ประเด็นแรก การเปลี่ยนวิถีคิดต่อการใช้งบประมาณสร้างสนามเด็กเล่น จากการ “แบมือ” รอคอยงบประมาณ สู่การสร้าง “ความร่วมมือแรงร่วมใจ” ของผู้ปกครองและชุมชน

จากการเก็บข้อมูลพบว่าเหตุผลที่ทำให้ครูอยากสมัครเข้าร่วมโครงการ เพราะต้องการได้รับทุนมาพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็กให้เด็กมีความสุขกับการมาโรงเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะความต้องการ “พื้นที่ดี” หรือเครื่องเล่นสนาม BBL เนื่องจากก่อนหน้านี้ทางศูนย์ฯ ไม่มีงบประมาณซื้อเครื่องเล่นสนาม ต้องรองบจาก อบต. ทำให้บางศูนย์ฯ ไม่มีเครื่องเล่นเลยสักชิ้นเดียว หรือบางศูนย์ฯ มี แต่ก็เก่าและขึ้นสนิม

หลังจากแต่ละศูนย์ฯ เข้าร่วมโครงการพบว่า “วิถีคิดต่อการซื้อเครื่องเล่นสนาม” ของครูและผู้บริหารเปลี่ยนไป ทุกศูนย์ฯ เห็นตรงกันว่า เมื่อก่อนได้แต่รองบ เด็กก็เลยไม่มีเครื่องเล่น แต่เมื่อได้อบรมผ่านกระบวนการ ผ่านการรับรู้แนวคิดของโครงการทำให้รู้ว่า การสร้างเครื่องเล่นสนามไม่จำเป็นต้องรองบประมาณก้อนโตจาก อบต. หรือเทศบาลเพียงอย่างเดียว แต่สามารถนำยางรถยนต์ที่ไม่ใช้แล้วและวัสดุอื่นๆ จากในชุมชนมาทำ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยการขอแรงงานจากชุมชนมาช่วยกันทำเครื่องเล่น ให้เกิดพื้นที่เล่นทางกายที่ดี เด็กๆ ก็สามารถมาโรงเรียนอย่างมีความสุข มีพัฒนาการที่ดีได้

นอกจากนี้ในบางพื้นที่ ศูนย์ฯ เด็กเล็กตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน เด็กๆ ในชุมชนจึงสามารถมาใช้สนามเด็กเล่นในช่วงหลังเลิกเรียนหรือวันหยุดได้เช่นกัน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางศูนย์จึงกลายเป็นจุดศูนย์รวมของเด็กในชุมชน ทำให้ครูได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากชุมชนมากขึ้น

■ ประเด็นที่สอง การเปลี่ยนวิธีคิดครูในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน จาก “สื่อสำเร็จรูป” สู่ “การผลิตสื่อสร้างสรรค์”

ครูทุกคนพูดตรงกันว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการ เมื่อได้งบรายหัว 1,700 บาทต่อปี จะนำเงินไปซื้อสื่อสำเร็จรูปที่มีจำหน่ายในร้านครุภัณฑ์ ซึ่งการจัดซื้อสื่อสำเร็จรูปมีความแตกต่างจากการผลิตสื่อสร้างสรรค์ คือ

- **ด้านการเรียนรู้ของเด็ก** สื่อสำเร็จรูปส่วนใหญ่จะเป็นสื่อซ้ำๆ แบบเดิมที่เคยซื้อทุกปี เช่น บล็อก บัตรคำ โปสเตอร์ ดินน้ำมัน เป็นต้น ครูสะท้อนให้ฟังว่า สื่อสำเร็จรูปทำให้เด็กเบื่อง่าย เล่นแป๊บเดียวก็เลิก และเด็กๆ “ไม่ดูแล” สื่อหรือของเล่นสำเร็จรูป แตกต่างจากสื่อสร้างสรรค์ที่ครูผลิตขึ้นจากวัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุในท้องถิ่น ซึ่งครูสามารถประดิษฐ์ได้บ่อยๆ ทำให้เด็กๆ ตื่นเต้นกับการเห็นสิ่งแปลกใหม่ของครูเสมอ นอกจากนี้เด็กๆ ยังเห็น “คุณค่าของขยะ” ที่สามารถนำมา “แปลงร่าง” ให้เป็นของเล่นหลากหลายแบบ และหากสื่อชิ้นไหนเด็กๆ ได้มีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ พวกเขาจะภูมิใจและดูแลสื่อชิ้นนั้นเป็นอย่างดี เด็กมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเพราะตนเองได้ร่วมทำ อีกทั้งยังได้เห็นและรับรู้ว่าการเดินทางของวัสดุต่างๆ ที่มาประกอบร่างกันเป็นสื่อแต่ละชิ้นไม่ใช่เรื่องง่าย จึงรู้สึกหวงแหนสื่อสร้างสรรค์ของครูมากกว่าสื่อสำเร็จรูป
- **ด้านความภาคภูมิใจของครู** การผลิตสื่อสร้างสรรค์ทำให้ครูในศูนย์ฯ ทุกคน “มองเห็น” ศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัวเองว่าสามารถคิดสร้างสรรค์และทำสื่อที่แปลกใหม่ให้เด็กๆ ได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานมากขึ้น ครูจะมีความภาคภูมิใจมากเมื่อเห็นเด็กๆ ตื่นเต้นกับสื่อที่ตนเองผลิตขึ้น
- **ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ปกครองกับครู** การ

ผลิตสื่อสร้างสรรค์ทำให้เด็กเกิดความรักและชื่นชมในตัวครูมากขึ้น หากของเล่นชิ้นไหนที่ได้ร่วมประดิษฐ์และได้นำกลับบ้าน เด็กๆ ก็ จะนำไปอวดผู้ปกครองอย่างภาคภูมิใจ ผู้ปกครองหลายคนมาขอ เรียนรู้การผลิตสื่อจากครูเพื่อนำไปทำของเล่นกับลูกที่บ้าน ส่งผล ให้ความสัมพันธ์ระหว่างครู เด็ก และผู้ปกครองเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

นอกจากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ครูจากหลายศูนย์ได้สะท้อนปัญหา ให้ฟังว่า การจัดซื้อสื่อสำเร็จรูป ครูจำเป็นต้องจัดซื้อจากร้านที่ผู้บริหารได้รับ ค่าส่วนแบ่ง (เปอร์เซ็นต์) มากที่สุด ซึ่งร้านบางแห่งไม่มีสื่อที่ตรงกับการเรียน การสอนแต่ก็จำเป็นต้องซื้อ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับผู้บริหาร ทำให้ครู ขาดอิสระในการจัดซื้อสื่อให้ตรงกับความต้องการ

■ การหา “ทุน” จากแหล่งอื่นเพื่อทำกิจกรรมพัฒนาเด็กต่อไป

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลายแห่งได้รับการ สนับสนุนหรือมีการจัดหา “ทุน” ทั้งในรูปของเงินงบประมาณ และในรูปของ สิ่งของ ที่ “ไม่เป็นทางการ” ได้หลากหลายช่องทาง ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนา ต่อยอดการจัดหาทุนหลังจบโครงการต่อไป

● ตัวอย่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในวัด

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีศูนย์ฯ เด็กเล็กที่ได้รับทุนปี 4 ตั้งอยู่ ในเขตวัดเป็นส่วนใหญ่ โดยวัดแต่ละแห่งจะอยู่ในเขตหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมี ความใกล้ชิดกับศูนย์ฯ ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับวัดมาตั้งแต่อดีต ด้วยเหตุนี้ เมื่อ ชุมชนมีงานบุญหรืองานศพ ศูนย์ฯ เด็กเล็กจึงได้รับอานิสงส์จากวัดหลายทาง อาทิ เงินทำบุญงานศพที่ญาติต้องการบริจาคอุทิศให้ผู้เสียชีวิตประมาณศพละ 300-500 บาท ทางศูนย์ฯ ได้เงินนี้มาใช้จ่ายทดแทนส่วนที่งบประมาณไม่พอ เช่น ค่าน้ำค่าไฟ หรือค่าอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น เป็นต้น นอกจากนี้ ศูนย์ฯ

ยังได้รับสิ่งของที่ชาวบ้านนำมาถวายวัดในรูปของสังฆทาน เช่น พัดลม หลอดไฟ หรืออาหารแห้งที่สามารถเก็บไว้ได้และมีประโยชน์สำหรับเด็ก ซึ่งทางวัดส่งต่อมาให้ศูนย์ฯ เด็กเล็กอีกทอดหนึ่ง รวมทั้งได้รับงบประมาณบางส่วนที่ทางวัดจัดสรรให้เมื่อมีการจัดงานเทศกาลประจำปี หรืองานบุญทอดผ้าป่าเพื่อหารายได้ปรับปรุงศูนย์ฯ เด็กเล็ก เป็นต้น

นอกจากงบประมาณที่ไม่เป็นทางการจากวัดแล้ว ศูนย์ฯ ยังได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ 3 ตีได้งายขึ้น เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ศรัทธาเจ้าอาวาส เมื่อต้องการแรงงานจากในชุมชน เพียงเจ้าอาวาสประกาศไปทางกรรมการวัด คนทั้งหมู่บ้านก็พากันมาช่วยศูนย์ฯ เด็กเล็กอย่างเต็มที่

ข้อดีอื่นๆ คือ วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าสำหรับเด็กๆ การมีศูนย์ฯ เด็กเล็กอยู่ในวัดจึงนับเป็นข้อได้เปรียบในเชิงวัฒนธรรมมากกว่าการตั้งอยู่ในเขต อบต. หรือเทศบาล

- ตัวอย่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการจัดกิจกรรมต่างๆ จนสามารถนำมาแปลงเป็นเงินทุน

ศูนย์ฯ เด็กเล็กบางแห่งสามารถนำกิจกรรมที่สอนเด็กปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ กบ หรือปลา มาแปลงเป็นทุนของศูนย์ฯ ได้อีกทางหนึ่ง เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแรด จ. เชียงราย นำไข่จากไก่ที่เลี้ยงไว้ในศูนย์ฯ มาให้แม่ครัวทำกับข้าว ทำให้ประหยัดงบประมาณการซื้อไข่ไก่ และสามารถนำงบดังกล่าวมาใช้จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับเด็กแทน เป็นต้น

- ตัวอย่างการต่อยอดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลายแห่งยังมองไม่เห็น “วิธีการต่อยอด” ด้านการอ่านในศูนย์ฯ ของตนเองในเรื่องงบการจัดซื้อหนังสือ ศูนย์ฯ เด็กเล็กหลายแห่งต้องการได้รับ “หนังสือฟรี” จากทาง สสส. เพิ่มเติม เพราะยังไม่เห็นว่า หนังสือสามารถมาจากช่องทางอื่นได้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม คุณย่า เด็กเล็กบางแห่งสามารถมองเห็นช่องทางอื่นได้ด้วยตนเอง อาทิ คุณย่าพัฒนาเด็กเล็กบ้านใหม่ราษฎร์บำรุง ต.สันโค้ง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา วางแผนว่าทางคุณย่า จะทำโครงการ “ส่งมอบหนังสือจากพี่สู่น้อง” โดยการขอรับบริจาคหนังสือนิทานจากครอบครัวที่มีเด็กจบจากคุณย่า และไม่ได้อ่านนิทานเล่มเก่าแล้ว เพื่อเพิ่มปริมาณหนังสือให้แก่ทางคุณย่า เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปหลังจบโครงการ สสส.

บทเรียนอันมีค่าสำหรับการพัฒนาครูปฐมวัย

■ จาก “พี่เลี้ยงเด็ก” สู่ “ครูผู้มีความสามารถ”

ประเด็นสำคัญที่ครูคุณย่าพัฒนาเด็กเล็กทุกศูนย์ยอมรับคือ ทุกคนรู้สึกว่าคุณย่าไม่ได้ทำหน้าที่แค่เพียง “พี่เลี้ยงเด็ก” ให้กินอิ่ม นอนหลับ แต่เป็น “ครูผู้มีความสามารถ” ทั้งความสามารถในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ และความสามารถสร้างกิจกรรมเพื่อเสริมการเรียนรู้เด็กให้มีพัฒนาการตามวัย ครูหลายคนกล่าวว่า การเข้าร่วมโครงการนี้ช่วย “เปิดกะลา” ของครูสู่โลกที่กว้างขึ้น จากเมื่อก่อนที่ทำงานเช้าชามเย็นชาม มองนาฬิกาให้เลิกเรียนไวๆ จะได้กลับบ้าน แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการ คุณครูมีความสุขกับการทำงานมากขึ้น เพราะทุกครั้งที่ได้เห็นเด็กมีความสุขกับสื่อที่ครูผลิต และผู้ปกครองชื่นชมความสามารถและทุ่มเทของครู ทำให้ครูมีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น

■ “เสียสละ” คือ จุดเริ่มต้นความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์ครูที่เป็นหัวหน้าโครงการถึงปัจจัยที่ทำให้คุณย่า ประสบความสำเร็จในการได้รับความร่วมมือร่วมใจจากเพื่อนร่วมงานและชุมชน คุณครูทุกท่านตอบว่า “เราต้องเสียสละก่อนคนแรก” ครูบางคุณย่า สะท้อนออกมาด้วยน้ำตาว่า ช่วงแรกไม่มีครูในศูนย์ฯ มาช่วยทำงาน เพราะรู้สึกว่าคุณย่าเป็น

หัวหน้าโครงการหา “ภาระ” มาให้ แต่หลังจากครูหัวหน้าโครงการลงมือผลิตสื่อสร้างสรรค์และท่อมเททำงานอย่างเต็มที่ ก็ทำให้เห็นพัฒนาการที่ดีขึ้นในตัวเด็ก และเด็กมีความสุขในการมาโรงเรียนมากขึ้น ส่งผลให้การดูแลเด็กง่ายขึ้นด้วย เพราะยังมีสนามเด็กเล่นหรือสื่อแปลกใหม่มากขึ้น เด็กๆ ก็รู้สึกอยากมาโรงเรียน พ่อแม่ก็สบายใจที่ลูกไม่เผลอแกล้งเวลาไปโรงเรียน ตรงกันข้าม เด็กหลายคนงอแงให้พ่อแม่มาส่งตั้งแต่เช้าตรู่ก่อนที่ครูจะมาถึงโรงเรียนเสียอีก

คุณครูจากทุกศูนย์ฯ บอกตรงกันว่า เหตุผลที่ผู้ปกครองอยากให้ความร่วมมือกับทางศูนย์ฯ มากขึ้นเพราะว่า ผู้ปกครองเห็นครูท่อมเทในการทำสื่อและสนามเด็กเล่นให้กับลูกๆ ของตนเอง ทั้งหลังโรงเรียนเลิกและวันหยุด โดยไม่มีเวลาส่วนตัว เมื่อเห็นครูท่อมเทเพื่อลูกของตน ผู้ปกครองจึงยินดีให้ความร่วมมือกับศูนย์ฯ อย่างเต็มที่

■ โครงการ “มหัศจรรย์ฯ” สร้างความ “มหัศจรรย์” ในชุมชน

คุณครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกศูนย์ฯสะท้อนให้ฟังว่า ก่อนหน้านี้ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ เด็กและผู้ปกครองเป็นไปแบบ “ตามหลักสูตร” คือผู้ปกครองจะมาร่วมงานเฉพาะวันสำคัญ เช่น วันแม่ วันพ่อ เป็นต้น แต่หลังจากทำโครงการนี้ ผู้ปกครองและชุมชนมีกิจกรรมมาร่วมกับศูนย์ฯ มากขึ้น ตั้งแต่นำวัสดุเหลือใช้ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และความสามารถอันหลากหลายของผู้ปกครองมาร่วมกับทางศูนย์ฯ ทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ เด็กเล็กและชุมชนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มุมมองต่อครูศูนย์ฯ เด็กเล็กจึงดีขึ้นในสายตาชุมชนด้วยเช่นกัน

■ เหนื่อยแต่คุ้ม

คุณครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกคนบอกตรงกันว่า การเข้าร่วมโครงการนี้เหนื่อยมาก และมีเรื่องท้อใจระหว่างการทำโครงการมากมาย สิ่งที่หลายคนกังวลใจตอนเริ่มโครงการคือการขอความร่วมมือกับชุมชน เพราะที่ผ่านมารู้สึก

ว่าผู้ปกครองและชุมชนมองครูศุูนย์ฯ เด็กเล็กว่าเป็นแค่ “ครูพี่เลี้ยง” แต่หลังจากครูทุ่มเทให้ผู้ปกครองเห็นถึงความเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อเด็ก ผู้ปกครองก็เห็นคุณค่าของครูและมาช่วยศุูนย์ฯ ทำโครงการจนเสร็จ สิ่งที่ครูทุกคนพูดตรงกันคือ ตอนทำโครงการเหนื่อยมาก แต่หลังจากสนามเด็กเล่นเสร็จ มีสื่อมากมาย ทุกคน “หายเหนื่อย” เพราะเด็กๆ ไม่ร้องไห้ขอแะ เวลาบอกระไร เด็กก็เชื่อฟัง และผู้ปกครองก็มีความสุขที่เห็นลูกอยากมาโรงเรียน ครูทุกคนจึงพูดตรงกันว่า “เหนื่อยแต่คุ้ม”

แนวคิดสานต่อความฝันเพื่อสร้างอนาคตเด็กปฐมวัย

■ แนวคิดในการสร้างพี่เลี้ยงเครือข่ายในทุกจังหวัด

จากการเก็บข้อมูลพบว่า แนวคิดการให้ทุนปี 4 เรื่องการให้พี่เลี้ยงแม่ข่ายดูแลลูกข่ายในจังหวัดของตนเอง 9 จังหวัดนับเป็นแนวคิดที่ดีสำหรับกร “สร้างศักยภาพของครูในพื้นที่” ให้ขึ้นมาทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงดูแลรุ่นน้องและเพื่อนๆ ของตนเอง การส่งเสริมบทบาทครูพี่เลี้ยงทำให้ครูที่ทำหน้าที่นี้มีความภาคภูมิใจและได้รับการยอมรับในกลุ่มเพื่อนครูศุูนย์ฯ เด็กเล็กด้วยกันมากขึ้น

หลังจากผู้เก็บข้อมูลลองตั้งคำถามกับครูพี่เลี้ยงว่า “ในอนาคตคิดว่าตนเองสามารถทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงให้ศุูนย์ฯ เด็กเล็กในจังหวัดตนเองโดยไม่มีกลุ่ม Wearehappy เข้ามาดูแล จะเป็นไปได้หรือไม่”

คุณครูตอบว่า “เป็นไปได้ แต่จะต้องให้ทางกลุ่ม Wearehappy ช่วยฝึกบทบาทพี่เลี้ยงต่อเนื่องจนกว่าเราจะมีความมั่นใจในการดูแลเพื่อนๆ ของเราเองในจังหวัดได้”

■ แนวคิดในการให้ทุนผ่าน “ใคร”?

จากการพูดคุยกับครูและ อบต. ในประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดในการให้ทุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอนาคตว่า ควรให้ทุนผ่านใคร หรือหากทาง อบต. จัดงบประมาณให้เท่ากับกับทาง สสส. โครงการจะประสบความสำเร็จแบบนี้หรือไม่

นายสันติ สารเร็ว นายก อบต.แม่ใส อ.เมือง จ.พะเยา ตอบว่า “การให้ทุนจำนวนเท่ากันผ่านศูนย์ฯ เด็กเล็ก กับผ่าน อบต. จะได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านแตกต่างกัน เพราะชาวบ้านมีมุมมองต่อ อบต. และต่อศูนย์ฯ เด็กเล็กแตกต่างกัน เนื่องจากชาวบ้านมองว่าศูนย์ฯ เด็กเล็กทำเพื่อลูกหลานของเขา หากต้องการแรงงานจากชาวบ้านมาช่วยเพื่อลูกหลานของตนเอง ชาวบ้านจะเต็มใจให้ความร่วมมือ ตรงกันข้าม หากงบผ่านมาจาก อบต. แล้ว อบต. ขอความร่วมมือจากชาวบ้านไปช่วยสร้างสนามเด็กเล่นให้ศูนย์ฯ เด็กเล็ก ชาวบ้านก็จะมองว่า “อบต. ต้องจ่ายค่าตอบแทน” เพราะมีงบสำหรับการจ้าง ดังนั้น เงินจำนวนเท่ากันที่ให้ผ่านศูนย์ฯ เด็กเล็ก เมื่อมาให้ อบต. อาจทำไม่ได้ เพราะต้องจ่ายค่าแรงงานให้กับชาวบ้าน”

โครงการมหัศจรรย์ฯ สร้างความมหัศจรรย์ในครอบครัว

นางสาวจรรยา หาญแก่น ผู้ปกครองในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลท่าจำปี อ.เมือง จ.พะเยา ซึ่งมีลูกสี่คน ปัจจุบันลูกสองคนกำลังเรียนอยู่ที่ศูนย์ฯ แห่งนี้ สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครอบครัวหลังจากศูนย์ฯ ได้รับทุนโครงการมหัศจรรย์ฯ ว่า

“เมื่อก่อนเราใช้มือถือเลี้ยงลูกสี่คน ลูกคนที่สามเป็นโรคสมาธิสั้น ต้องไปพบแพทย์ทุกเดือน แต่หลังจากทางศูนย์ฯ มีกิจกรรมมากขึ้น เวลากลับบ้าน ลูกก็อยากทำกิจกรรมอื่นกับพ่อแม่มากขึ้น ทำให้เวลาเล่นมือถือน้อยลง

ตอนนี้ลูกมีสมาธิดีขึ้น หมอก็ยังชมว่าลูกดีขึ้นมาก ตอนนี้ไปพบแพทย์สามเดือน ครั้งแทน

“ความเปลี่ยนแปลงด้านอื่นที่เห็นได้ชัดคือ การเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในบ้าน เช่น กิจกรรมปลูกผักซึ่งที่บ้านมีอยู่แล้ว เมื่อก่อนลูกไม่เคยสนใจ แต่หลังจากศูนย์ฯ สอนให้ปลูกผัก ลูกก็เริ่มกลับมาขอรดน้ำต้นไม้ที่บ้าน หรือกิจกรรมการอ่าน ซึ่งทางบ้านพยายามจะอ่านนิทานให้ฟังก่อนนอน แต่ลูกชอบเล่นมือถือมากกว่า หลังจากศูนย์ฯ ปลูกฝังเรื่องการอ่าน ลูกก็ขอให้พ่อแม่เล่านิทานให้ฟังก่อนนอนทุกคืน ถ้าคืนไหนพ่อแม่เหนื่อยเล่าไม่ไหวก็จะมาขอให้แม่เล่าให้ฟังแทน

“สิ่งสำคัญที่ครอบครัวของเราได้รับคือ สายสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดีขึ้น จากเดิมที่คุณพ่อไม่ค่อยสนใจอยากอยู่กับลูก กลายเป็นมีกิจกรรมกับลูกเพิ่มมากขึ้น หรือเมื่อก่อนเวลาพ่อแม่บอกแล้วลูกไม่ฟัง แต่พอคุณครูบอกแล้วฟัง เราก็มาถามเทคนิคจากคุณครูว่าเราต้องพูดกับลูกยังไง ครูก็จะบอกว่าลูกเราชอบให้พูดแบบนี้ เด็กบางคนต้องพูดแรงถึงจะกลัว แต่เด็กบางคนต้องพูดดีๆ แม่ก็มาเรียนรู้วิธีฝึกลูกกับครู

“เมื่อก่อนเคยรู้สึกลัวว่าครูศูนย์ฯ เด็กเล็กก็แค่พี่เลี้ยงเด็ก อาบน้ำ พาลูกเข้านอนเท่านั้น แต่โครงการนี้ทำให้เราเห็นศักยภาพของครูและเห็นเลยว่าครูทำงานเกินหน้าที่ และเอาใจมาทำ เวลาครูต้องการให้เรามาช่วย เราก็มีใจอยากทำให้ศูนย์ฯ เหมือนกัน คุณแม่คิดว่าต่อให้เรามีเงินเยอะหรือซื้อของเล่นที่ราคาแพงกว่านี้ เราก็ไม่สามารถทำให้ลูกเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้นมากขนาดนี้ รู้สึกดีใจและขอบคุณโครงการนี้ที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวครูและส่งผลถึงความเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กและครอบครัวของเรา”

.....
חכמת

แนะนำกิจกรรม 3 ดี (สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี)

แนวคิด 3 ดี หมายถึง แนวคิด แนวทางในการทำงานเพื่อการพัฒนาเด็ก เยาวชน และชุมชนให้มีความสุข ประกอบด้วย สื่อดี พื้นที่ดี และภูมิดี

แนวคิด 3 ดี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึงรวมถึงการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ที่ดีที่นำร่องไปสู่การผลิตสื่อ การเสพสื่อและการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงของเด็ก ครอบครัว ชุมชนและสังคม

สื่อดี หมายถึง สื่อที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่นำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดี มีสุขภาวะ เช่น *สื่อศิลปวัฒนธรรม* อาทิ ดนตรีพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน หุ่นเงา *สื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น* เช่น ภาษาถิ่น ขนมหรืออาหารพื้นบ้าน ของเล่นพื้นบ้าน ตำนาน ประวัติศาสตร์ *สื่อที่เป็นบุคคล* เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน *สื่อกิจกรรมสร้างการเรียนรู้* เช่น ค่าย กิจกรรมการเล่นต่างๆ เป็นต้น และยังรวมถึงสื่อออนไลน์สมัยใหม่ สื่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังขม รวมถึงสื่อกิจกรรมในระดับต่างๆ ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

พื้นที่ดี หมายถึง พื้นที่ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบและใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งบุคคล ครอบครัว และชุมชนได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี เสริมพลังซึ่งกันและกัน เป็นได้ทั้งพื้นที่สร้างสรรค์ทางกายภาพ ความคิด มีบรรยากาศที่เปิดกว้างให้ผู้คนได้เรียนรู้ ซึ่งรวมถึง ศูนย์เรียนรู้ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือสถานที่ต่างๆ โดยอาจเป็นใต้ถุนบ้าน ลานกิจกรรมในชุมชน ก็เป็นได้

พื้นที่สร้างสรรค์ หมายถึง พื้นที่ หรือช่องทาง ที่ให้โอกาสเด็กได้แสดงออก ด้านความคิด ความสามารถอย่างเหมาะสมหลากหลาย มีการเรียนรู้ที่สอดคล้อง กับพัฒนาการตามวัย มีความสุข ปลอดภัย และมีส่วนร่วมของเด็ก รวมถึงผู้ที่ เกี่ยวข้องกับความผาสุกของเด็ก โดยตระหนักถึงความจำเป็น ความพิเศษของ กลุ่มเด็กที่แตกต่าง

ภูมิติ หมายถึงภูมิปัญญาในการฉลาดรู้ ซึ่งหมายถึง การเท่าทันสื่อ เท่าทันตัวเอง เท่าทันสังคม มีทักษะในการคิด วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวเอง ครอบครัว และชุมชน ในการป้องกันภัยรอบด้าน และสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ คำว่า ภูมิติ ยังหมายถึง การใช้ภูมิปัญญาของทุกฝ่ายใน ชุมชน ในการมีส่วนร่วมปกป้องดูแลและสร้างชุมชนร่วมกัน มีความมั่นใจและ ภูมิใจในเอกลักษณ์ของตน และของชุมชน

หลากหลายความหมายเกี่ยวกับสื่อ

- สื่อกระแสหลัก หมายถึง สื่อทุกรูปแบบซึ่งยึดครองพื้นที่ทางสังคมส่วน ใหญ่ มีอิทธิพลในการส่ง “สาร” ของตนเองแก่มวลชนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง ตามเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อของรัฐ หรือสื่อทางธุรกิจก็ตาม เป็นสื่อที่ใช้เทคโนโลยี ระดับสูงในการส่งสาร เช่น สื่อที่เผยแพร่ทางทีวี วิทยุ สิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น

- สื่อทางเลือก หมายถึง สื่อที่มีเนื้อหาทางเลือก คือมีเนื้อหาที่แตกต่าง เป็นเนื้อหาที่ไม่มีในสื่อกระแสหลัก เช่น เนื้อหาเรื่องผู้สูงอายุ เนื้อหาที่สร้างการเรียนรู้เรื่องเพศ หรือเพื่อกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มเพศทางเลือก หรือใช้เทคโนโลยีเฉพาะ เช่น วิทยุอินเทอร์เน็ต ฯลฯ

- สื่อพื้นบ้าน หมายถึง สื่อที่อาจเป็นคณะบุคคล ตลอดจนเครื่องมือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการแสดงกิจกรรม และวัฒนธรรมการดำรงอยู่ทุกประเภท โดยเป็นสื่อที่ชาวบ้านสร้างสรรค์ขึ้น และยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาแต่โบราณกาล ได้แก่ เพลง ระบำ ละคร การละเล่น (ลิเก จั้ว หมอลำ ลำตัด หนังตะลุง มโนราห์ ฯลฯ) กีฬา ตลอดจนประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ

- สื่อบุคคล หมายถึง การใช้บุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เช่น ประชาชนชาวบ้าน เกษตรกร คนเฒ่าคนแก่ ชุมชนในท้องถิ่น ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละวิชาชีพ เป็นต้น

- สื่อกิจกรรม หมายถึง การนำเอาวิธีการต่างๆ ของสื่อมาใช้ผ่านกระบวนการกิจกรรมเพื่อการสื่อสาร เช่น การแสดงบทบาทสมมติ ละคร ละครใบ้ การสาธิต เป็นต้น

- สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง สิ่งที่พิมพ์ขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นแผ่นกระดาษหรือวัสดุใดๆ ด้วยวิธีการต่างๆ อันเกิดเป็นชิ้นงานที่มีลักษณะเหมือนต้นฉบับขึ้นหลายสำเนาในปริมาณมาก เพื่อเป็นสิ่งที่ทำการติดต่อ หรือชักนำให้บุคคลอื่นได้เห็น หรือทราบข้อความต่างๆ

- สื่อสร้างสรรค์ หมายถึง สื่อที่มีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปัญหา ความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายและบริบทของชุมชน นำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดี มีสุขภาวะ (กาย จิต อารมณ์ สังคมดี)

- สื่อต้นแบบ หมายถึง สื่อสร้างสรรค์ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ผลิตสื่ออื่นๆ หรือมีโอกาที่จะเกิดการนำไปขยายผล

แนะนำกิจกรรม 3 ดี

1. **กิจกรรมสื่อและมุมนิทาน** ฝึกให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน เสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ช่วยให้เด็กมีทักษะในการฟัง การพูด และการคิด

2. **มุมเรียนรู้กิจกรรมทางกาย** ส่งเสริมการสร้างสรรคผลงาน และฝึกทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น มุมน้ำ และมุมทราย เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและสายตา เด็กจะรู้จักการสร้างสรรคผลงาน รู้จักการแบ่งปัน รู้จักการยอมรับผู้อื่น และสามารถแก้ไขปัญหาได้

3. **มุมสนามเด็กเล่นแบบพื้นที่สร้างสรรค์** ส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจ สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้ มุมสนามนี้พัฒนาขึ้นมาจากถ้อยคำ และวัสดุในท้องถิ่น เช่น ตอไม้ ท่อนไม้ เพื่อฝึกการทรงตัว เด็กมีโอกาสใช้กล้ามเนื้อทั้งมัดเล็กและมัดใหญ่ จึงสามารถใช้มือนี้ออกผดลองถูก และฝึกการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. **มุมบ้านในฝัน** ส่งเสริมการรู้จักปรับตัวเอง อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ และยอมรับคนอื่น รู้จักแบ่งปัน และรู้จักการแก้ปัญหา โดยเปิดโอกาสให้เด็กเล่นบทบาทสมมุติ และเล่นเลียนแบบสิ่งแวดล้อมต่างๆ

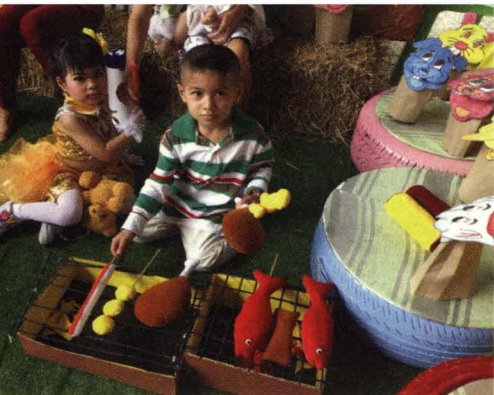
5. **มุมภูมิปัญญาท้องถิ่น** ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของตนเอง รู้จักวัฒนธรรมประเพณีประจำถิ่น เด็กมีความสุขสนุกสนานในการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ฝึกให้เกิดสำนึกรักบ้านเกิด ผู้ปกครองรู้จักการประยุกต์ใช้สื่อท้องถิ่นมาส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับลูกได้

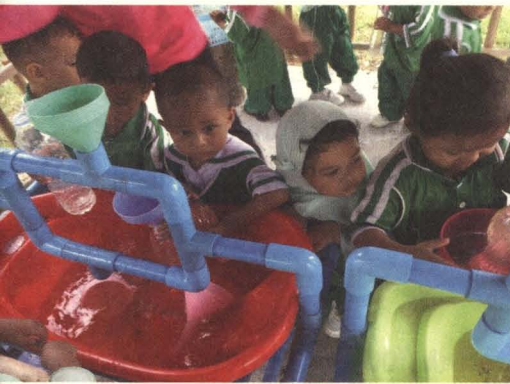
6. **มุมเรียนรู้โภชนาการ** ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางอาหาร การรับประทานผักเพิ่มขึ้น เช่น แพลงผัก เกษตรกรน้อย มุมการปลูกผักสวนครัว ทำให้เด็กมีระเบียบวินัยต่อตนเองและคนอื่นในการรับผิดชอบการทำงาน และฝึกให้เด็กได้รับประทานผักสดเพิ่มขึ้นด้วย

(ข้อมูลโดยกลุ่ม Wearehappy ทีมพัฒนาศักยภาพและติดตามงานโครงการมหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)

ตัวอย่างกิจกรรม 3 ดี

ประสบการณ์การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพะ

บางส่วนจากหนังสือ

เรื่องเล่าจากครูมหัศจรรย์ฯ พลังสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย

ตัวอย่างกิจกรรมสื่อสร้างสรรค์จากขยะรีไซเคิลของคุณครูณัฐกานต์ สุวมาตย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านภูแฝงม้า ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร รุ่น 3 ปี 59 (เนื้อหาบางส่วนจากเรื่อง “ขยะฟื้นชีพ”)

...โครงการมหัศจรรย์ฯ ทำให้ฉันได้พบปะกับเพื่อนๆ ที่มาจากหลายที่ ซึ่งฉันไม่รู้จักมาก่อนเลยว่าพวกเขามีความสามารถอะไร เก่งด้านอะไรบ้าง ฉันรู้สึกทึ่งกับสิ่งที่เพื่อนนำมาเสนอ โดยประยุกต์มาจากสิ่งของที่บ้านก็มี คือกล่องนม ถังนม ขวดน้ำ และแผงไข่ บ้านของฉันมีเยอะแยะเลย ฉันกลับกลุ่มใจกับการกำจัดมันโดยที่ไม่รู้จักคุณค่าเลยว่า เราทำลายสิ่งที่สามารถทำประโยชน์แก่คนอื่นได้ ฉันเริ่มตั้งใจจะทำให้ขยะที่ไร้ค่าฟื้นคืนชีพขึ้นมา เป็นสิ่งที่หลายคนต้องการ ฉันเริ่มคิดว่าฉันจะนำกล่องนม ถังนม มาทำอะไร

แล้วฉันก็ได้จัดการแปลงร่างกล่องนมที่เต็มทุกวัน โดยการตัดกล่องนม ทำความสะอาด แล้วนำมาทำหมวก ส่วนถังนมเปล่า ฉันเอากระดาษที่ไม่ใช้แล้วมายัดใส่กล่อง แล้วนำกล่องมาต่อเรียงกันเป็นรูปร่างต่างๆ เช่น อุโมงค์ สื่อโทรทัศน์ ตุ๊กตา ชุ่มต่างๆ ในกิจกรรมที่จัดขึ้น โต๊ะสำหรับวางของ ชั้นวางหนังสือ ในขณะที่ทางเจ้าหน้าที่ได้เห็น เราสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์สามารถนำไปเป็นผลงานในการประเมินของ อบต. ได้ ทุกวันนี้ฉันยังทำขยะให้กลับมามีชีวิตและเป็นประโยชน์แก่เด็กของฉัน...

ตัวอย่างการจัดพื้นที่กิจกรรมทางกายที่ส่งผลต่อพัฒนาการเด็กของคุณครู
พนิตพร บุญจวบ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปากบุง ตำบลคันไร่ อำเภอสิรินธร
จังหวัดอุบลราชธานี รุ่น 2 ปี 58 (เนื้อหาบางส่วนจากเรื่อง “น้องไอคิว...
หนูน้อยเปี่ยมสุข”)

น้องไอคิว เด็กน้อยตัวเล็กๆ ที่ไม่ค่อยแข็งแรง... เป็นเด็กซีโรค ไม่สบาย
บ่อย ร้องไห้งอแง ไม่ร่าเริงแจ่มใสตามวัยอันควร กลายมาเป็นเด็กที่สดใส ร่าเริง
แข็งแรง กล้าคิด กล้าแสดงออก

...สนาม BBL สร้างความสุขให้กับไอคิว เริ่มต้นที่ครูและเพื่อนๆ เล่น
บ่อทราย มีการเล่นบทบาทสมมติ จากนั้นพัฒนาการด้านสังคมของน้องดีขึ้น
น้องเล่นภูเขาทราย วิ่งเล่นล้อต่างระดับ อุโมงค์ล้อ จากที่น้องเป็นเด็กไม่แข็งแรง
ก็แข็งแรงขึ้น การรับประทานอาหารของไอคิวก็ดีขึ้น อาการป่วยที่เป็นโรค
หอบหืดก็ดีขึ้นจนทำให้ผู้ปกครองเห็นความแตกต่างของน้องไอคิวได้อย่างชัดเจน

จากไอคิวซีโรค ป่วยบ่อย เล่นกับคนอื่นไม่เป็นในวันนั้น กลายมาเป็น
น้องไอคิวที่แสนจะฉลาด โดยเฉพาะความฉลาดทางอารมณ์ และเป็นไอคิวที่
แข็งแรง เป็นพี่ไอคิวที่พร้อมจะเรียนรู้ต่อไปในทุกๆ ด้าน...

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของคุณครูพิสมัย สมศรี ศูนย์พัฒนา
เด็กเล็กวัดไชยมงคล เทศบาลตำบลหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัด
พะเยา (เนื้อหาบางส่วนจากเรื่อง “นิทานพลิกพลิตกรรม”)

น้องนนท์เป็นเด็กไม่นิ่ง ไม่ชอบทานผักทุกชนิด ทำให้คุณแม่และครูต้อง
คอยหาวิธีการหลายอย่างเพื่อจะให้น้องนนท์มีสมาธิและทานผักได้บ้าง ครูจึง
ทำโครงการส่งเสริมรักการอ่านด้วยนิทาน ทำให้น้องนนท์หันมาชอบฟัง อยู่นิ่ง
และชอบรับประทานผัก

...คุณแม่เล่านิทานเรื่อง “มะเขือเทศของแม่มดจิ๋ว” ซึ่งเนื้อหาของนิทาน
จะมีผักและผลไม้ที่น้องนนท์ไม่ชอบทานอยู่ด้วย จึงทำให้น้องนนท์อยากชิม
รสชาติของผักผลไม้ต่างๆ ในนิทานที่คุณแม่เล่า คุณแม่และน้องนนท์เลยพา
กันทำสลัดผักทาน ทำให้ท่าทีของน้องนนท์เปลี่ยนไป

ทุกเช้าวันจันทร์น้องนนท์จะขออนุญาตคุณครูเข้าไปอยู่ที่มุมหนังสือ
นิทานที่ครูจัดไว้ น้องนนท์จะเลือกหนังสือที่ชอบแล้วให้คุณครูเล่าให้น้องนนท์และ
เพื่อนๆ ฟัง คุณแม่จึงชวนครูและผู้ปกครองเด็กอีกหลายๆ คนร่วมกันปลูกผัก
ในศูนย์เด็กฯ ทำให้เด็กๆ รวมทั้งน้องนนท์รู้สึกมีความภูมิใจและมีความสุขเมื่อ
เห็นผักที่ปลูกเติบโตขึ้น และนำมาทำอาหารรับประทานกัน

ทุกวันศุกร์ตอนเย็น น้องนนท์และคุณแม่จะเลือกนิทานไปอ่านที่บ้าน
แล้ววันจันทร์จะนำนิทานมาส่งที่ศูนย์ฯ พร้อมขอบคุณคุณครูที่ช่วยให้ท่าทีของ
น้องนนท์เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ตัวอย่างกิจกรรมโครงการปลูกผักสวนครัวจากคุณครูชนม์ชนก เบญจวรรณ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนสบาย ตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ จังหวัด
สุรินทร์ รุ่น 1 ปี 57 (เนื้อหาบางส่วนจากเรื่อง “เปิดใจสายใยรัก”)

...หลังจากที่ ศพด. บ้านโนนสบายได้รับทุนจาก สสส. และได้จัดทำ
โครงการปลูกผักสวนครัวและการเลี้ยงปลา เพาะเห็ดฟาง ทางคณะครูได้ขอ
ความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน และผู้ปกครอง มาช่วยกันจัดทำ
และสร้างโรงเรือนเพาะเห็ด อ่างเลี้ยงปลา ซึ่งในการดำเนินงานตามขั้นตอน
ของโครงการนั้นผู้ปกครองและเด็กให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่าง
ขะมักเขม้นเลยทีเดียว

ขณะที่ลงมือทำอยู่นั้นมีคุณตาของน้องเอ๋อชื่อ “ตาโตก” ได้มาพูดคุย
ว่า ทำไปทำไม เด็กไม่รู้เรื่องอะไรหรอก ครูจึงอธิบายบอกเล่าเกี่ยวกับประโยชน์
ของโครงการในด้านต่างๆ ตาน้องเอ๋อบอกว่าจะคอยดูโครงการว่าสำเร็จไหม
ครูก็ตอบไปว่า โครงการนี้ต้องทำให้สำเร็จและหลานของตาก็สามารถรับประทาน
ผักได้ด้วย เพราะน้องเอ๋อไม่ชอบทานผัก

หลังจากดำเนินโครงการไปจนเกิดผลสำเร็จ ครูนำผักและปลามาประกอบ
อาหารให้เด็กรับประทาน เด็กรับประทานทุกคน รวมทั้งน้องเอ๋อด้วย เพราะ
เด็กๆ เห็นคุณค่าในผักที่เขาปลูก ปลาที่เขาเลี้ยง ว่ากว่าจะได้มารับประทาน
ต้องใช้เวลาในการเพาะปลูกและเลี้ยงด้วยความเอาใจใส่ และครูสามารถนำไป
จำหน่ายให้ผู้ปกครองด้วย รวมทั้งยังสามารถหารายได้เข้ามาพัฒนาบำรุง ศพด.
อีกทางหนึ่งด้วย โครงการดีๆ แบบนี้ทาง ศพด. ได้จัดทำมาจนถึงปัจจุบันเพื่อ
ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีศักยภาพตามวัย ศพด.
มีสื่อดี พื้นที่ดี และเด็กมีภูมิดี ทำให้ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนให้การสนับสนุน
และยกย่องครูว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการบริหาร
จัดการศูนย์ฯ ได้เป็นอย่างดี...

- ตัวอย่างมุกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมในทุกด้าน อาทิ มุมทราย มุมปลูกผัก มุกิจกรรมทางกาย เป็นต้น

- ตัวอย่างมุมสื่อสร้างสรรค์
อาทิ มุมดนตรีจากวัสดุ
ในท้องถิ่น มุมสื่อสร้างสรรค์
มุมนิทาน เป็นต้น

“แนวคิดของพื้นที่สามดี (สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี)
เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านสื่อ กิจกรรม และ
พื้นที่สร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เด็กและผู้ใหญ่ได้มี
ส่วนร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมที่สอดคล้องกับ
ความสนใจ โดยโครงการมหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์
ใน ศพด. ได้ใช้กระบวนการดังกล่าวในการพัฒนาเด็ก
ให้เกิดสุขภาวะที่ดีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กาย อารมณ์
สังคม สติปัญญา”

สายใจ คงทน
ผู้จัดการกลุ่ม Wearehappy

3 ดี
สื่อดี พื้นที่ดี
ภูมิดี

